

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Πτυχιακή Εργασία

Ο ρόλος των πληροφοριών στη καταπολέμηση της
τρομοκρατίας:
Η περίπτωση των Αμερικανικών Υπηρεσιών στο Ιράκ
(2003-2011)

Όνοματεπώνυμο συντάκτη: Παπαδόπουλος Β. Ηλίας

Έτος συγγραφής: εαρινό εξάμηνο 2011-2012

A.M.: 1210M028

Τριμελής Επιτροπή:
Παπασωτηρίου Χ
Ευρυβιάδης Μ.
Κωνσταντόπουλος Ι.

Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Κατεύθυνση: Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών

Περιεχόμενα

Εισαγωγή, 1

Το Κεντρικό Ερώτημα, 1

Γιατί Μελετάμε τη Σχέση Υπηρεσιών Πληροφοριών και Αντιτρομοκρατίας;, 2

Επισκόπηση Βιβλιογραφίας για τις Πληροφορίες στο Ιράκ, 3

Τα Τελικά μας Πορίσματα, 4

Επιχειρήματα και πρακτικές που έχουν διατυπωθεί για την αντιτρομοκρατική πολιτική, 6

Η Δομή της Εργασίας, 8

Οι Αδυναμίες της Μελέτης μας, 9

Ορίζοντας την «Πληροφόρηση», 11

1.1. Τι είναι 'Πληροφόρηση', 11

1.2. Ο Κύκλος των Πληροφοριών, 15

1.2.1. Σχεδιασμός και Κατεύθυνση, 16

1.2.2. Η Συλλογή των Πληροφοριών, 17

1.2.3. Η Επεξεργασία των Πληροφοριών, 21

1.2.4. Η Ανάλυση των Πληροφοριών, 21

1.2.5. Η Διασπορά των Πληροφοριών, 22

1.3. Ο 'Κύκλος των Πληροφοριών' στη Πράξη, 22

Ορίζοντας τη «Τρομοκρατία», 27

2.1. Τι είναι 'Τρομοκρατία', 27

2.2 Η Τρομοκρατική Αλληλουχία, 30

2.3 Το «Νέο Είδος Πολέμου» και η Τρομοκρατία, 31

2.4 Τα Αντιτρομοκρατικά Μοντέλα και ο Ρόλος των Υπηρεσιών Πληροφοριών, 34

Ο Ρόλος των Πληροφοριών μέχρι το 2003: Ο Δρόμος προς την Επέμβαση, 38

3.1. Τα Γεγονότα μέχρι Τώρα, 38

3.1.1. Η Αποχώρηση του 1991, 38

3.1.2. Η Επιχείρηση Provide Comfort, 40

3.1.3. Οι Επιχειρήσεις Northern & Southern Watch, 41

- 3.1.4. Η Επιχείρηση Desert Fox (1998), 341
- 3.1.5. Μετά την 9/11, 41
- 3.2. Το Ζήτημα Ανάπτυξης WMD, 43
 - 3.2.1. Αναφορικά με την Ανάπτυξη Πυρηνικών Όπλων, 45
 - 3.2.2. Αναφορικά με την Ανάπτυξη Βιολογικών Όπλων, 46
 - 3.2.3. Αναφορικά με την Κατοχή Χημικών Όπλων, 46
- 3.3. Το Ζήτημα Σύνδεση Ιράκ με Τρομοκράτες, 47
 - 3.3.1. Η Σύνδεση μεταξύ Ιράκ και Αλ Κάιντα, 47
 - 3.3.1.1. Το Ιράκ ως Ένθερος Υποστηρικτής της Αλ Κάιντα, 47
 - 3.3.1.2. Το Ιράκ ως Τυπικός Συνομιλητής της Αλ Κάιντα, 50
 - 3.3.2. Η Σύνδεση μεταξύ Ιράκ και άλλων Τρομοκρατικών Οργανώσεων, 50
 - 3.3.2.1. Η Οργάνωση Άνσαρ αλ Ίσλαμ, 50
 - 3.3.2.2. Σύνδεση με άλλες Τρομοκρατικές Οργανώσεις, 53
- 3.4. Τι Πήγε Λάθος;, 54
 - 3.4.1. Προηγούμενες Αποτυχίες των Υπηρεσιών Πληροφοριών, 54
 - 3.4.2. Ο Κεφαλαιώδης Ρόλος των Νεοσυντηρητικών, 56
 - 3.4.3. Οι 'Παράλληλες' Υπηρεσίες Πληροφοριών, 57
 - 3.4.4. Η Κακή Ποιότητα του ΝΙΕ για Θέματα WMDs, 59
 - 3.4.5. Μεθοδολογικές Αστοχίες, 60
 - 3.4.6. Η Ποιότητα των Αναλυτών, 61

Οι Πληροφορίες κατά την Πρώτη Φάση της Κατοχής (2003-2006): Διεξάγοντας το Νέο Είδος Πολέμου, 63

- 4.1. Η Φύση του Πολέμου στο Ιράκ, 63
 - 4.1.1. Νικώντας το Συμβατικό Πόλεμο, 63
 - 4.1.2. Το «Νέο Είδος Πολέμου» στο Ιράκ, 65
- 4.2. Η Τρομοκρατία που Δημιουργήθηκε στη Μετά-Σαντάμ Περίοδο, 65
 - 4.2.1. Αναγνωρίζοντας τα Εμπόλεμα Μέρη, 66
 - 4.2.2. Η Υψηλή Στρατηγική των Ενόπλων Ομάδων, 72
 - 4.2.3. Οι Τακτικές του «Νέου Είδους Πολέμου», 74
- 4.3. Η Αμερικανική Διαχείριση της Κατάστασης μέχρι το 2007, 77
 - 4.3.1. Η Αμερικανική Πολιτική, 77
 - 4.3.2. Η Αντιτρομοκρατική Προσέγγιση/ Τακτική, 79

- 4.4. Ο Ρόλος των Πληροφοριών στην Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, 81
 - 4.4.1. Οι πρωτοβουλίες των υπηρεσιών πληροφοριών, 81
 - 4.4.2. Αποτίμηση του έργου των υπηρεσιών πληροφοριών, 83
 - 4.4.2.1. Η υπερβολική έμφαση στο imint, 83
 - 4.4.2.2. Ο χαμηλός ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό, 84
 - 4.4.2.3. Ο ρόλος των ιρακινών στις νέες υπηρεσίες πληροφοριών, 84
- 4.5. Η τελική αποτίμηση του έργου των υπηρεσιών πληροφοριών, 85

Οι Πληροφορίες κατά τη Δεύτερη Φάση της Κατοχής (2007- 2011): Η Διοίκηση Πετρέους, 88

- 5.1 Οι Πολιτικές Εξελίξεις, 88
 - 5.1.1. Οι Πολιτικές Εξελίξεις στις ΗΠΑ, 88
 - 5.1.2. Οι Πολιτικές Εξελίξεις στο Ιράκ, 90
- 5.2. Το Νέο Αντιτρομοκρατικό Δόγμα, 90
- 5.3. Το «Ξύπνημα» στην επαρχία Άνμπαρ, 93
- 5.4. Η Αντιμετώπιση των Σιιτικών Πολιτοφυλακών, 96
- 5.5. Ο Ρόλος των Πληροφοριών στο Νέο Δόγμα, 98
- 5.6. Τα Αποτελέσματα τα Νέας Προσέγγισης, 100
- 5.7. Συμπεράσματα για το Ρόλο των Υπηρεσιών Πληροφοριών στη Νέα Προσέγγιση, 101

Επίλογος, 103

Παράρτημα Α: Η Κοινότητα των Πληροφοριών των ΗΠΑ, 107

Παράρτημα Β: Πίνακας Περιστατικών Ασφαλείας στο Ιράκ (Οκτ 2004-Μαρ 2009), 108

Περιεχόμενα διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Διαγραμματική παρουσίαση επιχειρήματος εργασίας, 2

Διάγραμμα 2: Διαγραμματική παρουσίαση στοιχείων πληροφόρησης, 15

Διάγραμμα 3: Διαγραμματική παρουσίαση στοιχείων τρομοκρατίας, 30

Διάγραμμα 4: Διαγραμματική παρουσίαση ενόπλων ομάδων του Ιράκ ανάλογα με την εθνο-θρησκευτική τους σύνθεση και τους πολιτικούς τους σκοπούς, 72

Εισαγωγή

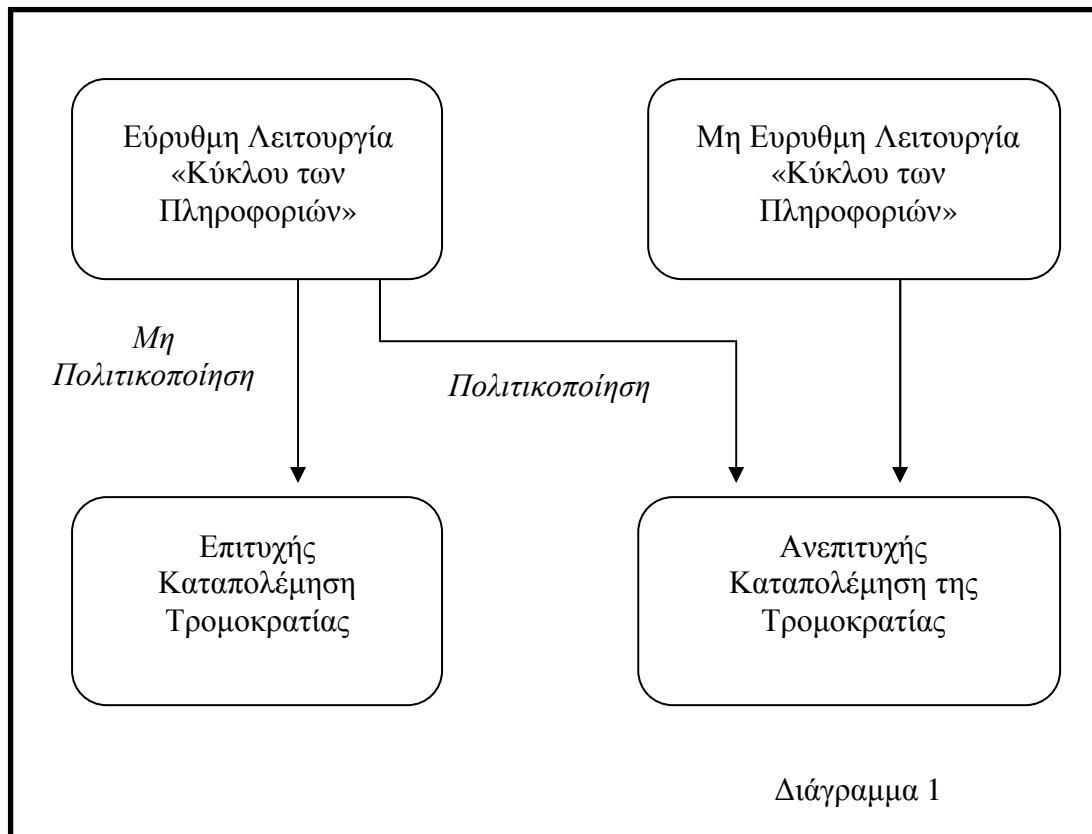
Το κεντρικό ερώτημα

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε την επίδραση των υπηρεσιών πληροφοριών στη τρομοκρατική δραστηριότητα στο Ιράκ κατά τη περίοδο 2003-2008. Η θεωρία η οποία προτείνουμε και που θα ελέγξουμε το εάν και κατά πόσο ισχύει είναι η εξής: στο Ιράκ όποτε ο «κύκλος των πληροφοριών»¹ λειτουργούσε καλύτερα και με ικανή ποσότητα πληροφοριών, η ποσότητα των τρομοκρατικών χτυπημάτων μειωνόταν. Άρα η πρόταση μας είναι πως υπάρχει σχέση αντίστροφης αναλογίας μεταξύ τρομοκρατίας και πληροφοριών με τις πληροφορίες να είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας μας και η τρομοκρατία η εξαρτημένη.

Από μόνος του όμως ο «κύκλος των πληροφοριών» και η ποιότητα της εφαρμογής του στη πράξη, δεν είναι αρκετός για να αποτρέψει την τρομοκρατία και αυτό γιατί καθώς οι πληροφορίες συλλέγονται, επεξεργάζονται και τελικά ερμηνεύονται από ανθρώπους, είναι δυνατός ο ηθελημένος επηρεασμός τους για λόγους κυρίως πολιτικούς ή/ και ιδεολογικούς. Για το λόγο αυτό στο μοντέλο μας θα βάλουμε και ως «υπό όρους μεταβλητή» (conditional variable) την πιθανή «πολιτικοποίηση των πληροφοριών», τον επηρεασμό δηλαδή των πληροφοριών από φορείς έξωθεν της υπηρεσίας για πολιτικούς λόγους προς μία κατεύθυνση που τα πραγματικά γεγονότα δε μπορούν να στηρίξουν.

Άρα η σχηματική αποτύπωση του επιχειρήματος της εργασίας μας είναι η εξής:

¹ Ο όρος «κύκλος πληροφοριών» αναφέρεται στη διαδικασία παραγωγής πληροφοριών οι οποίες θα αξιοποιηθούν από τους αξιωματούχους του κράτους ή του στρατού κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Περισσότερες λεπτομέρειες για αυτόν θα δοθούν στο κεφάλαιο που ασχολείται με τις πληροφορίες.

Το σύνολο της έρευνάς μας έχει διεξαχθεί με τη μελέτη ακαδημαϊκών και άλλων ανοιχτών πηγών, όπως για παράδειγμα επίσημες κυβερνητικές αναφορές. Ποσοτικές μέθοδοι χρησιμοποιήθηκαν σε περιορισμένο βαθμό, οι οποίες αποτύπωναν τις τρομοκρατικές επιθέσεις που λάμβαναν χώρα ανά εβδομάδα της κατοχής του Ιράκ. Οι δείκτες αυτοί χρησιμεύουν στο να αποδείξουμε το τελικό αποτέλεσμα που είχαν οι πληροφορίες στη μείωση της δράσης των τρομοκρατών.

Γιατί μελετάμε τη σχέση υπηρεσιών πληροφοριών και αντιτρομοκρατίας;

Τις τελευταίες δεκαετίες η τρομοκρατία έχει γνωρίσει μεγάλη άνθιση και λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας έχει φτάσει σε σημείο να μπορεί να αμφισβητήσει με αξιώσεις την κρατική ασφάλεια ακόμα και την ίδια τη κρατική ύπαρξη. Το γεγονός ότι μία μικρή ομάδα τρομοκρατών μπορεί να δημιουργήσει πανικό στους πολίτες μίας χώρας ή και να προκαλέσει το κράτος-στόχο σε μία υπερβολικά βίαιη αντίδραση που θα το εκθέσει στα μάτια των πολιτών του, εγείρει

νέες προκλήσεις για το μελετητή της στρατηγικής, της ασφάλειας και των πληροφοριών.

Οι υπηρεσίες πληροφοριών είναι ένα από τα όπλα στα χέρια του κράτους για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής, παράλληλα με το στρατό, την αστυνομία, τις διπλωματικές αρχές κλπ. Γι' αυτό το λόγο θέλουμε να μελετήσουμε τον τρόπο και το βαθμό με τον οποίο μπορούν οι υπηρεσίες αυτές να προστατεύσουν το κράτος και τους πολίτες του από τη τρομοκρατική δράση.

Συγκεκριμένα, η επιλογή να μελετήσουμε το Ιράκ έγινε λόγω του ότι μας επέτρεπε να μελετήσουμε όλους τους άξονες του κεντρικού μας ερωτήματος. Προ της επέμβασης στο Ιράκ οι ΗΠΑ έκαναν ορθή χρήση του «κύκλου των πληροφοριών» για τα θέματα τρομοκρατίας στη χώρα, οι οποίες όμως πολιτικοποιήθηκαν και τελικό αποτέλεσμα είχαν την επέμβαση στη χώρα και συνακόλουθα την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας τρομοκρατίας. Στην πρώτη περίοδο της κατοχής (2003-2007) το γεγονός ότι δε δόθηκε έμφαση στις πληροφορίες, οδήγησε την αμερικανική στρατηγική σε αποτυχία και τελικά οδήγησε τη χώρα σε εμφύλιο πόλεμο και στον έλεγχο μεγάλων περιοχών της από τους τρομοκράτες. Στη δεύτερη περίοδο της κατοχής² (2007-2008) όπου ο στρατηγός Ντ. Πετρέους ανέλαβε τον έλεγχο της χώρας και δόθηκε έμφαση στις πληροφορίες, τα επίπεδα των τρομοκρατικών επιθέσεων μειώθηκαν εντυπωσιακά. Άρα η περίπτωση που μελετούμε προσφέρεται μεθοδολογικά για να αποδείξουμε το επιχείρημα μας.

Επισκόπηση βιβλιογραφίας για τις πληροφορίες στο Ιράκ

Στο παρελθόν έχουν γραφτεί μια σειρά από άρθρα και μονογραφίες τα οποία συσχετίζουν τη δράση των υπηρεσιών πληροφοριών με τα επίπεδα των τρομοκρατικών επιθέσεων. Τα άρθρα αυτά χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει εγχειρίδια τα οποία απευθύνονται στο προσωπικό των υπηρεσιών αυτών, είτε πολιτικών είτε στρατιωτικών και έχουν καθαρά τεχνικό χαρακτήρα. Το καλύτερο από αυτά είναι η μονογραφία της RAND Analytic Support

² Τη κατηγοριοποίηση μεταξύ πρώτης και δεύτερης περιόδου κατοχής της χώρας τη κάνουμε με κριτήριο το αντιτρομοκρατικό μοντέλο που εφαρμόστηκε στη κάθε περίοδο. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια η αντιτρομοκρατική προσέγγιση μεταξύ των δύο περιόδων παρουσίασε πολύ σημαντικές διαφορές.

to Intelligence in Counterinsurgencies των Walter L. Perry και John Gordon, η οποία μεταξύ άλλων αναφέρει τους δείκτες οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν τις διωκτικές αρχές στην εύρεση κρησφύγετων, προτείνει μέτρα ασφαλείας για τις στρατιωτικές μονάδες κλπ. Τα έργα αυτά, αν και μπορούν να αποτελέσουν αξιόπιστους δείκτες για την κατάσταση επί του πεδίου των επιχειρήσεων, δεν έχουν επιστημονικό λόγο και βασίζονται περισσότερο στην πράξη παρά στη θεωρία και τη μεθοδολογική αυστηρότητα.

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία της βιβλιογραφίας που έχει καταπιαστεί με την μελέτη των υπηρεσιών πληροφοριών και της αντιτρομοκρατίας, είναι άρθρα και μονογραφίες οι οποίες εντάσσουν το ερώτημα σε ένα ευρύτερο αντιτρομοκρατικό πλαίσιο. Τα έργα αυτά έχουν το προτέρημα ότι μεθοδολογικά χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη αυστηρότητα, άρα μπορούν ευκολότερα να ενταχθούν σε ένα ακαδημαϊκό πλαίσιο. Από την άλλη πλευρά δεν καταπιάνονται συστηματικά με το πώς οι πληροφορίες καταπολεμούν τη τρομοκρατία, κάτι το οποίο πράττουν τα έργα της πρώτης κατηγορίας. Ενδεικτικά έργα της δεύτερης κατηγορίας είναι το Counterinsurgency in Iraq (2003-2006) των Piernie και O'Connell καθώς και το Al Qaeda in Iraq του D. Naylor.

Η εργασία μας λοιπόν ενώ δεν είναι η πρώτη η οποία μελετά παράλληλα τις υπηρεσίες πληροφοριών και τη τρομοκρατία, είναι η πρώτη η οποία μελετά μέσα υπό το πρίσμα των πληροφοριών και ειδικότερα «του κύκλου των πληροφοριών» το πώς οι ΗΠΑ οδηγήθηκαν στην επίθεση στο Ιράκ και πως αντιμετώπισαν τη τρομοκρατία η οποία δημιουργήθηκε αμέσως μετά τη κατάληψη της χώρας.

Τα τελικά μας πορίσματα

Εκεί που τελικά καταλήγουμε από τη μελέτη του θέματος μας είναι πως πραγματικά υπάρχει ευθεία σύνδεση μεταξύ της ορθής εφαρμογής του «κύκλου των πληροφοριών» και του αριθμού των τρομοκρατικών επιθέσεων οι οποίες πραγματοποιούνται, υπό την προϋπόθεση πάντα ότι οι πληροφορίες είναι πραγματικές και δεν έχουν πολιτικοποιηθεί.

Στη περίπτωση της λήψης της απόφασης για επέμβαση στο Ιράκ οι ΗΠΑ έκαναν ορθή χρήση του «κύκλου των πληροφοριών» για τα θέματα τρομοκρατίας καθώς και για το θέμα σύνδεσης της Βαγδάτης με την επίθεση της 9/11. Το κατηγορηματικό πόρισμα στο οποίο κατάληξαν και το οποίο παρουσιάστηκε στον

τότε πρόεδρο Μπους, ήταν πως δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ του Ιράκ και τρομοκρατικών επιθέσεων είτε του κοντινού παρελθόντος (9/11) είτε σχεδιαζόμενες για το κοντινό μέλλον. Το πόρισμα αυτό όμως, δέχθηκε κριτική από αξιωματούχους της κυβέρνησης οι οποίοι το βρήκαν «πολύ διαλλακτικό προς το Ιράκ» και πίεσαν έντονα για την αλλαγή του³.

Επίσης, δημιουργήθηκαν «παράλληλες» υπηρεσίες πληροφοριών με κυριότερο το Office of Special Plans (OSP), που μελετούσαν ξανά και με μεγαλύτερη αυστηρότητα τα πορίσματα των ήδη υπάρχουσών υπηρεσιών (CIA, DIA κλπ). Οι υπηρεσίες αυτές κατέληξαν στο συμπέρασμα πως το Ιράκ είχε σχέση με την τρομοκρατία, σε καμία περίπτωση όμως δεν έκαναν ορθή χρήση του «κύκλου των πληροφοριών» και τα πορίσματα τους ήταν άκρως πολιτικοποιημένα.

Όσον αφορά στο ζήτημα ανάπτυξης όπλων μαζικής καταστροφής από το Ιράκ, ο «κύκλος των πληροφοριών» δε λειτούργησε σωστά για τις «κατεστημένες»⁴ υπηρεσίες πληροφοριών με αποτέλεσμα να καταλήξουν σε λανθασμένα πορίσματα. Οι «παράλληλες» υπηρεσίες πληροφοριών από την άλλη άσχετα από το εάν αξιοποίησαν σωστά τον «κύκλο», ήταν έντονα πολιτικοποιημένες, άρα και τα δικά τους πορίσματα ήταν λανθασμένα.

Κατά την πρώτη περίοδο της κατοχής του Ιράκ (2003-2007), οι πληροφορίες έπαιξαν έναν εξαιρετικά περιορισμένο ρόλο στο αντιτρομοκρατικό έργο. Αυτό οφειλόταν κυρίως στην αντιτρομοκρατική πολιτική η οποία αντιμετώπιζε το σύνολο της ιρακινής κοινωνίας ως εχθρό. Αυτό οδήγησε στη σκληρή αντιμετώπιση της κοινωνίας από τις συμμαχικές δυνάμεις, κάτι το οποίο με τη σειρά του οδήγησε τους

³ Ενδεικτικά αναφέρουμε τη πίεση η οποία περιγράφεται από τον τότε διευθυντή της CIA Τζωρτζ Τένετ από κύκλους της κεντρικής κυβέρνησης των ΗΠΑ να αναγνωριστεί σχέση μεταξύ της 9/11 και του καθεστώτος Σαντάμ, βλ. George Tenet, *At the Center of the Storm: My Years at the CIA*, Harper Collins Books, New York, 2007, σελ. 343-344. Περισσότερα για τη πολιτικοποίηση των πληροφοριών προ της επέμβασης στο Ιράκ βλ. κεφ. 4.

⁴ Τον όρο «κατεστημένες» υπηρεσίες τον χρησιμοποιούμε γιατί θέλουμε να δείξουμε τη διαφορά μεταξύ αυτών και των υπηρεσιών που δημιουργήθηκαν πρόσφατα από τη κυβέρνηση τις οποίες χαρακτηρίζουμε «παράλληλες». Ο χαρακτηρισμός «παράλληλες» απορρέει από το ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν είχαν δικές τους μεθόδους συλλογής πληροφοριών. Αντίθετα έπαιρναν πληροφορίες από τις «κατεστημένες» και παράλληλα με αυτές έκαναν 'ανάλυση'. Στη κατηγορία των «κατεστημένων» υπηρεσιών εμπίπτει η CIA, η DIA κλπ, ενώ στις «παράλληλες» το OSP. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. παρακάτω.

ιρακινούς πολίτες στο να μην εμπιστεύονται τους αμερικάνους με πληροφορίες που θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν.

Η αποτυχία των υπηρεσιών πληροφοριών αυτής της περιόδου είναι κατά μέρος δική τους ευθύνη, ειδικά στο σκέλος της συλλογής των πληροφοριών. Πρέπει, όμως, επίσης να αναφερθεί πως η συνολικά εφαρμοζόμενη πολιτική της αμερικανικής διοίκησης της περιόδου εκείνης, δεν άφησε μεγάλα περιθώρια δράσης στις υπηρεσίες αυτές και συνολικά δεν ήταν ενταγμένες στον αντιτρομοκρατικό αγώνα ως βασικοί παίκτες⁵.

Στην περίοδο αυτή, η τρομοκρατική δραστηριότητα στο Ιράκ κορυφώθηκε με τις διάφορες κοινότητες να οδηγούν τη χώρα σε de facto εμφύλιο πόλεμο και με τους αμερικανούς να βρίσκονται στο μέσο της κατάστασης.

Κατά τη δεύτερη περίοδο (2007-2008) όπου ο στρατηγός Πετρέους αναλαμβάνει τη διοίκηση της χώρας, ο ρόλος των πληροφοριών αυξάνεται. Τούτο διότι ο νέος διοικητής της χώρας παύει την πρακτική των τυφλών ερευνών σε σπίτια ιρακινών η οποία υπήρχε στη προηγούμενη περίοδο και αντ' αυτού επιλέγει την πιο 'χειρουργική' προσέγγιση της καταδίωξης των πραγματικών τρομοκρατών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ανοιχτούν και οι ιρακινοί στους αμερικάνους και οι πληροφορίες που λάμβαναν οι δεύτεροι για τρομοκρατική δραστηριότητα να αυξηθούν δραστικά⁶.

Σε αυτή την περίοδο έχουμε και τη εξαιρετικά μεγάλη μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων. Άρα, ως συμπέρασμα μπορούμε να καταλήξουμε πως όντως όταν ο «κύκλος των πληροφοριών» λειτουργεί σωστά, τα επίπεδα της τρομοκρατικής δραστηριότητας μειώνονται και αντίστροφα.

Επιχειρήματα και πρακτικές που έχουν διατυπωθεί για την αντιτρομοκρατική πολιτική

Ως προς το αντιτρομοκρατικό σκέλος όπως θα δούμε και αργότερα μελετώντας ενδελεχέστερα τα μοντέλα που υπάρχουν, θεωρούμε πως το «πολεμικό μοντέλο» (war model) παράγει φτωχά αποτελέσματα. Το μοντέλο αυτό συνίσταται

⁵ Περισσότερα για αυτό, βλ. κεφ. 5.

⁶ Περισσότερα για αυτό, βλ. κεφ. 6.

στην αντιμετώπιση του φαινομένου της τρομοκρατίας αποκλειστικά με στρατιωτικά μέσα⁷.

Η προσέγγιση αυτή εφαρμόστηκε από τους αμερικανούς κατά την πρώτη περίοδο της κατοχής του Ιράκ με εξαιρετικά αρνητικά αποτελέσματα. Η αντιμετώπιση μίας κοινωνίας ως «εχθρό», λειτουργεί ως αυτόεκπληρούμενη προφητεία και δημιουργεί στους πολίτες της χώρας αισθήματα συμπάθειας ή ακόμα και ανοιχτής υποστήριξης προς τους τρομοκράτες. Αξίζει να αναφέρουμε πως το «πολεμικό μοντέλο» δεν απέτυχε να φέρει αποτελέσματα μόνο στο Ιράκ, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις όπως πχ αυτή της καταπολέμησης της Χαμάς από τους ισραηλινούς⁸.

Εξίσου φτωχά αποτελέσματα όμως, αν όχι φτωχότερα, φέρνει το συμφιλιοτικό μοντέλο (reconciliatory model) το οποίο αντιμετωπίζει με συμβιβαστικό τρόπο τα αιτήματα των τρομοκρατών και είναι έτοιμο να κάνει υποχωρήσεις υπέρ αυτών. Η αντιμετώπιση αυτή από τη πλευρά του κράτους δίνει την εντύπωση πως η άσκηση βίας είναι ένας ικανός τρόπος να αποκομισθούν πολιτικά οφέλη από τη πλευρά των τρομοκρατών. Έτσι, διάφορες πολιτικές ομάδες μέσα στη κοινωνία αποκτούν κίνητρο να διεκδικούν τα αιτήματα τους με τη βία.

Το μοντέλο το οποίο πιστεύουμε πως θα φέρει τα καλύτερα αποτελέσματα είναι αυτό το οποίο θα πρέπει να πετυχαίνει δύο αντικειμενικούς σκοπούς. Ο πρώτος είναι να εκδιώκει τους τρομοκράτες από την κοινωνία, προστατεύοντας έτσι τους πολίτες της χώρας. Ο δεύτερος είναι πως πράττοντας τούτο δε πρέπει να αποξενώσει την κοινωνία και να κάνει το κράτος να φανεί ως τύραννος. Το πολεμικό μοντέλο ανταποκρίνεται στο πρώτο κριτήριο αλλά όχι στο δεύτερο. Το συμφιλιοτικό μοντέλο ανταποκρίνεται στο δεύτερο κριτήριο, αλλά όχι στο πρώτο.

Το μοντέλο το οποίο καταφέρνει να συνδυάσει και τα δύο κριτήρια είναι αυτό της «στρατιωτικής βοήθειας στην πολιτική ισχύ» (military aid to the civilian power). Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιεί τις πληροφορίες για να εντοπίσει τους πυρήνες των τρομοκρατών και με χειρουργικό πλήγμα να τους αφαιρέσει, αφήνοντας ανεπηρέαστη την υπόλοιπη κοινωνία από μέτρα υπερβολικής σκληρότητας⁹.

⁷ Βλ. Ami Pedahzur, *The Israeli Secret Services & the Struggle against Terrorism*, Columbia University Press, New York 2010, σελ. 2.

⁸ Βλ. ο.π. σελ. 8-13.

⁹ Περισσότερα για τα αντιτρομοκρατικά μοντέλα βλ. κεφ. 2.

Η δομή της εργασίας

Η εργασία μας αποτελείται από πέντε κεφάλαια τα οποία μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος (κεφ. 1-2) ασχολείται με τη θεωρία και δίνει στον αναγνώστη τα μεθοδολογικά εργαλεία για να κατανοήσει το πρακτικό σκέλος, ενώ το δεύτερο (κεφ. 3-5) καταπιάνεται με τη μελέτη των γεγονότων τα οποία και εντάσσει στη θεωρία.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα μελετήσουμε την έννοια της «πληροφόρισης» και θα δούμε τη λειτουργία του «κύκλου των πληροφοριών» (intelligence cycle). Επίσης, καθώς η εργασία μας βασίζεται στη λειτουργία αυτού, παραθέτουμε ένα θεωρητικό παράδειγμα το οποίο μας δείχνει βήμα-βήμα πως παράγεται το τελικό πληροφοριακό προϊόν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μελετήσουμε την έννοια της τρομοκρατίας, καθώς και το νέο ρόλο που αυτή παίζει στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Κύριο επιχείρημα μας είναι πως σήμερα έχει αναπτυχθεί ένα «νέο είδος πολέμου» το οποίο βασίζεται στη χαμηλή επιχειρησιακή οροφή και στη θέληση των εμπολέμων να πολεμήσουν. Αυτά τα δύο ανάγουν την τρομοκρατία ως μέθοδο δράσης, σε έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που θα μπορούσαν να απειλήσουν τα σύγχρονα κράτη. Στο κεφάλαιο αυτό, επίσης, θα αναφερθούμε στα αντιτρομοκρατικά μοντέλα δράσης που έχουν διατυπωθεί και το ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών σε αυτά.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετάμε τους παράγοντες που οδήγησαν στην επέμβαση στο Ιράκ. Κάνουμε μία σύντομη επισκόπηση της κατάστασης στη χώρα από τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου μέχρι το 2003 που πραγματοποιείται και η επέμβαση. Στο κεφάλαιο αυτό μελετούμε το ζήτημα της ανάπτυξης όπλων μαζικής καταστροφής από το Ιράκ, καθώς και τις σχέσεις του με τρομοκρατικές οργανώσεις. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το Ιράκ δεν ανέπτυξε Όπλα Μαζικής Καταστροφής (Weapon of Mass Destruction - WMDs) καθώς επίσης και δεν είχε παρά πολύ περιορισμένη σχέση με τρομοκρατικές οργανώσεις. Οι πληροφορίες, όμως, που αφορούσαν το ζήτημα σύνδεσης Βαγδάτης/ τρομοκρατίας πολιτικοποιήθηκαν έντονα με αποτέλεσμα να προκριθεί η επίθεση στη χώρα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάμε την πρώτη περίοδο της συμμαχικής κατοχής της χώρας (2003-2007). Διακρίνουμε τα εμπόλεμα μέρη και τις διάφορες κοινότητες

της χώρας και ασχολούμαστε με το αντιτρομοκρατικό δόγμα των ΗΠΑ το οποίο επεφύλασσε δευτερεύοντα ρόλο στις υπηρεσίες πληροφοριών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο μελετάμε την περίοδο που τη διοίκηση της χώρας ανέλαβε ο στρατηγός Πετρέους (2007-2008). Κατά την περίοδο αυτή η αμερικανική διοίκηση γίνεται φιλικότερη προς τους ιρακινούς και ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών γίνεται κεντρικότερος στη καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Οι αδυναμίες της μελέτης μας

Η εργασία μας έχει τρεις αδυναμίες οι οποίες πρέπει να μνημονευθούν. Η πρώτη είναι πως καθώς το ζήτημα της επέμβασης στο Ιράκ που μελετάμε είναι πρόσφατο, και ως εκ τούτου πολλές πηγές είναι ακόμα κλειστές για το ευρύ κοινό.

Η δεύτερη είναι πως το ίδιο το intelligence λόγω της φύσης του που βασίζεται στη μυστικότητα δημιουργεί επιπλέον προβλήματα στο μελετητή¹⁰.

Το τρίτο είναι πως καθώς το θέμα που μελετάμε είναι καθαρά πολιτικό, ειδικά το ζήτημα του πώς οι ΗΠΑ κατέληξαν να επιτεθούν στο Ιράκ, οι επίσημες πηγές έχουν την τάση να διαστρέφουν την πραγματικότητα για να προστατέψουν το κύρος τους. Τέτοια περίπτωση για παράδειγμα είναι ότι τέσσερα ξεχωριστά πορίσματα των ΗΠΑ κατέληξαν πως οι πληροφορίες που υπήρχαν δεν έγιναν αντικείμενο πολιτικοποίησης¹¹.

Τις δυσκολίες αυτές προσπαθήσαμε να τις υπερπηδήσουμε με τη μελέτη απομνημονευμάτων ή/ και δημοσιευμάτων της περιόδου. Όταν τέτοιες πηγές δεν υπήρχαν προσπαθήσαμε να εντάξουμε τα γεγονότα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Για παράδειγμα στο θέμα της πολιτικοποίησης των πληροφοριών πριν από την επίθεση, ο τότε αρχηγός της CIA Τζ. Τένετ στα απομνημονεύματα του περιγράφει τις πιέσεις που δέχθηκε από αξιωματούχους του Υπουργείου Άμυνας ώστε να παρουσιάσει το Ιράκ ως περισσότερο επικίνδυνο για την αμερικανική ασφάλεια από όσο πραγματικά ήταν. Επίσης, μελετώντας πηγές που μιλούν για το OSP και τη μεθοδολογία του,

¹⁰ Βλ. Loch K. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, New York, 2007, σελ. 17-19.

¹¹ Βλ. “Intelligence in Transition: Analysis After September 11 and Iraq”, Mark M. Lowenthal, δημοσιεύεται στο Roger Z. George, James B. Bruce, *Analyzing intelligence : origins, obstacles, and innovations*, Georgetown University Press, Washington, D.C., 2008, σελ. 228-229.

καταλήγουμε πως κάποιοι κυβερνητικοί φορείς πραγματικά ήθελαν να γίνει επίθεση στη χώρα¹².

Επίσης η επιλογή μας της μελέτης των αμερικανικών υπηρεσιών σε κάποιο βαθμό μας βοηθά καθώς αυτές χαρακτηρίζονται από σημαντικό βαθμό ελέγχου από τη νομοθετική εξουσία. Έτσι, πληροφορίες σχετικά με τη δράση τους ανοίγουν με μεγαλύτερη ευκολία σε σχέση με άλλες αντίστοιχες υπηρεσίες όπως πχ της Ρωσίας.

¹² Αναφερόμαστε στο ρόλο των νέοσυντηρητικών στη λήψη της απόφασης για επίθεση. Περισσότερα για αυτό, βλ. κεφ. 4.

Κεφάλαιο 1^ο Ορίζοντας την «Πληροφόρηση»

1.1 Τι είναι 'Πληροφόρηση' (Intelligence)

Στη προσπάθεια μας να ορίσουμε την έννοια της λέξης «πληροφόρηση» (intelligence), σκόπιμο θα ήταν να ξεκινήσουμε τη μελέτη μας από ορισμούς που δίνουν φορείς οι οποίοι ασχολούνται με αυτές. Το NATO στο λεξικό του ορίζει την πληροφόρηση ως:

Το προϊόν που προκύπτει από την επεξεργασία πληροφοριών που αφορούν ξένα κράτη, εχθρικές ή δυνητικά εχθρικές δυνάμεις ή στοιχεία, ή περιοχές πραγματικών ή δυνητικών επιχειρήσεων. Ο όρος επίσης χρησιμοποιείται στη διαδικασία η οποία οδηγεί στο προϊόν και στις υπηρεσίες που απασχολούνται με αυτές τις δραστηριότητες¹³.

Ο όρος πληροφόρηση δηλαδή ορίζεται ως ταυτόχρονα προϊόν και διαδικασία παραγωγής αυτού του προϊόντος. Η παραδοχή αυτή είναι σωστή ο ορισμός, όμως, έχει το σημαντικό μειονέκτημα ότι δεν καταπιάνεται με το ποιος είναι ο φορέας εκείνος που πραγματοποιεί αυτές τις δραστηριότητες. Σύμφωνα με τον ορισμό του NATO ένας δημοσιογράφος που έχει σταλεί σε αποστολή σε κάποιο δυνητικά εχθρικό κράτος για κάποια στρατιωτική ανταπόκριση κάνει intelligence¹⁴ και κατ' επέκταση ο δημοσιογράφος αυτός είναι intelligence officer. Κάτι τέτοιο βεβαίως δεν ισχύει.

¹³ Βλ. North Atlantic Treaty Organization, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, NATO Standardization Agency, 2010, στο λήμμα Intelligence.

¹⁴ Σε αυτή την ενότητα θα χρησιμοποιούμε τους αγγλικούς όρους intelligence για να τον διαφοροποιήσουμε από τον όρο information. Στη συνέχεια της εργασίας ο όρος 'πληροφόρηση' θα αναφέρεται στο intelligence.

Ο Martin Bimfort στο άρθρο του *A Definition of Intelligence* προτείνει ένα διαφορετικό ορισμό.

Πληροφόρηση είναι η συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών σε σχέση με ξένα κράτη και τους πράκτορες τους τις οποίες χρειάζεται η κυβέρνηση για τη διαμόρφωση της εξωτερικής της πολιτικής και τη διασφάλιση της εθνικής της ασφάλειας. Επίσης είναι η διεξαγωγή μη καταλογιζόμενων δραστηριοτήτων στο εξωτερικό που θα διευκολύνουν την εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής, καθώς και την προστασία τόσο της διαδικασίας όσο και του προϊόντος (intelligence), καθώς και των ατόμων και των οργανισμών που ασχολούνται με αυτά, εναντίων μη εξουσιοδοτημένης αποκάλυψης¹⁵.

Ο ορισμός αυτός εισάγει μία εντελώς νέα διάσταση στην έννοια καθώς σε σχέση με τον ορισμό του NATO πληροφόρηση θεωρείται, επίσης, τόσο η μυστική δράση στο εξωτερικό (covert operations), όσο και η αντικατασκοπευτική λειτουργία. Επίσης ο ορισμός του Bimfort πλεονεκτεί στο ότι μας λέει πως πληροφόρηση μπορεί να διεξάγει μόνο ένας κρατικός δρώντας σε αντίθεση με τη 'πληροφορία' που μπορεί να την διεξάγει οποιοσδήποτε.

Και αυτός ο ορισμός, όμως, αν και καλύτερος από τον αντίστοιχο του NATO υπολείπεται στο ότι παραγνωρίζει το στοιχείο της *μυστικότητας*. Αυτό το κενό καλύπτεται στο εξαιρετικό άρθρο του Michael Warner "Wanted: A Definition of 'Intelligence'"¹⁶. Σύμφωνα με το συγγραφέα του άρθρου, ως πληροφόρηση ορίζεται:

¹⁵ Βλ. Martin T. Bimfort, "A Definition of Intelligence", στο *Studies in Intelligence*, Vol. 2, No. 2 (Spring 1958).

¹⁶ βλ. Michael Warner, "Wanted: A Definition of 'Intelligence' ", στο *Studies in Intelligence*, Vol. 46, No. 3, 2002.

Η μυστική κρατική δραστηριότητα που πραγματοποιείται για να κατανοήσει ή να επηρεάσει ξένες οντότητες.

Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα του ορισμού αυτού είναι η υψηλή του περιεκτικότητα σε έννοιες ενώ ταυτόχρονα αυτό είναι και ένα σημαντικό του πρόβλημα, καθώς πολλά από τα συστατικά που ο Werner θέλει να αποδώσει στη πληροφόρηση παραμένουν κρυμμένα με μία πρώτη ανάγνωση. Για το λόγο αυτό σκόπιμο είναι να κάνουμε μία δεύτερη, πιο προσεκτική ανάλυση σε αυτόν.

Πρώτον, με τη φράση «μυστική δραστηριότητα» ο συντάκτης εννοεί ότι η όλη διαδικασία βασίζεται εν όλο ή εν μέρει σε διαβαθμισμένες/ μυστικές πληροφορίες και μεθόδους. Η μυστικότητα αυτή είναι απαραίτητη καθώς η πληροφόρηση διεξάγεται στο εσωτερικό ενός άναρχου και συγκρουσιακού διεθνούς περιβάλλοντος όπου κάθε δρώντας προσπαθεί να κρύψει τις προθέσεις και τις δυνατότητες του σε μία προσπάθεια απόκτησης πλεονεκτήματος έναντι των πραγματικών ή δυνητικών αντιπάλων του. Επίσης προσπαθεί να ανακαλύψει τις προθέσεις και τις δυνατότητες των αντιπάλων ή και των συμμάχων του. Παρά ταύτα, ο αποκλεισμός χρήσης και ανοιχτών πηγών από αυτό τον ορισμό δε μας βρίσκει σύμφωνους, όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω.

Δεύτερον, με τη φράση «κρατική δραστηριότητα» ο συντάκτης εννοεί ότι η δραστηριότητα αυτή διεξάγεται αποκλειστικά από κρατικούς υπαλλήλους και επ' ωφελεία του κράτους. Με αυτό τον τρόπο αποκλείεται π.χ. η βιομηχανική κατασκοπία που μπορεί να διεξάγεται επ' ωφελεία μίας επιχειρήσεις ή ενός μη κρατικού φορέα¹⁷.

Τρίτον, με τη φράση «ξένες οντότητες» εννοούνται όλοι οι αλλοδαποί δρώντες είτε πρόκειται για ένα κράτος, για ένα πολίτη, μία ομάδα ή μία επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο αποκλείονται πληροφορίες που πρέπει να αποκτηθούν αναφορικά με ημεδαπούς δρώντες, με τους οποίους δεν καταπιάνονται οι υπηρεσίες πληροφοριών αλλά οι αστυνομικές αρχές ή/ και οι υπηρεσίες ασφαλείας.

¹⁷ Εξάιρεση αποτελεί η «οικονομική κατασκοπεία» η οποία διενεργείται από ένα κράτος προς μία επιχείρηση. Η περίπτωση αυτή όμως δε θα απασχολήσει την εργασία μας, περισσότερο για το θέμα βλ. Ιωάννης Κωνσταντόπουλος, *Οικονομία και Κατασκοπία: Θεωρία και Πράξη*, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα, 2010, κεφ. 6.1, 7.1.

Τέταρτον, με τη λέξη «κατανόηση» εννοείται τόσο η διαδικασία συλλογής (intelligence gathering) όσο και η διαδικασία επεξεργασίας (intelligence analysis) πληροφοριών. Πρόκειται για δύο διαδικασίες οι οποίες τρέχουν παράλληλα και είναι αδύνατο να διαχωριστεί η μία από την άλλη. Τούτο διότι οι πληροφορίες όταν συλλέγονται, από μόνες τους δε μπορούν να βοηθήσουν στη *κατανόηση*. Απαιτείται οι πληροφορίες αυτές να αναλυθούν, να αξιολογηθεί η επίδραση που έχουν στη συνολική κατάσταση και τελικά να εξαχθεί ένα συμπέρασμα το οποίο θα επιτρέπει στο τελικό αποδέκτη του πληροφοριακού προϊόντος να κατανοήσει το θέμα το οποίο επιθυμεί.

Τέλος, με τη λέξη «επηρέασει» εννοεί τις μυστικές επιχειρήσεις οι οποίες πάντα διεξάγονται σε περιβάλλον μυστικότητας. Με αυτό ο συντάκτης εννοεί τη διεξαγωγή επιχειρήσεων με τρόπο τέτοιο ώστε το κράτος να μη μπορεί να είναι υπόλογο για αυτές π.χ. δολοφονίες, οργάνωση αντάρτικων ομάδων κλπ. Να παρατηρήσουμε πως η «μυστική δράση» είναι ο τρίτος δρόμος που έχει ένα κράτος όταν διεξάγει εξωτερική πολιτική με τον πρώτο να είναι η διπλωματία και ο δεύτερος ο πόλεμος¹⁸.

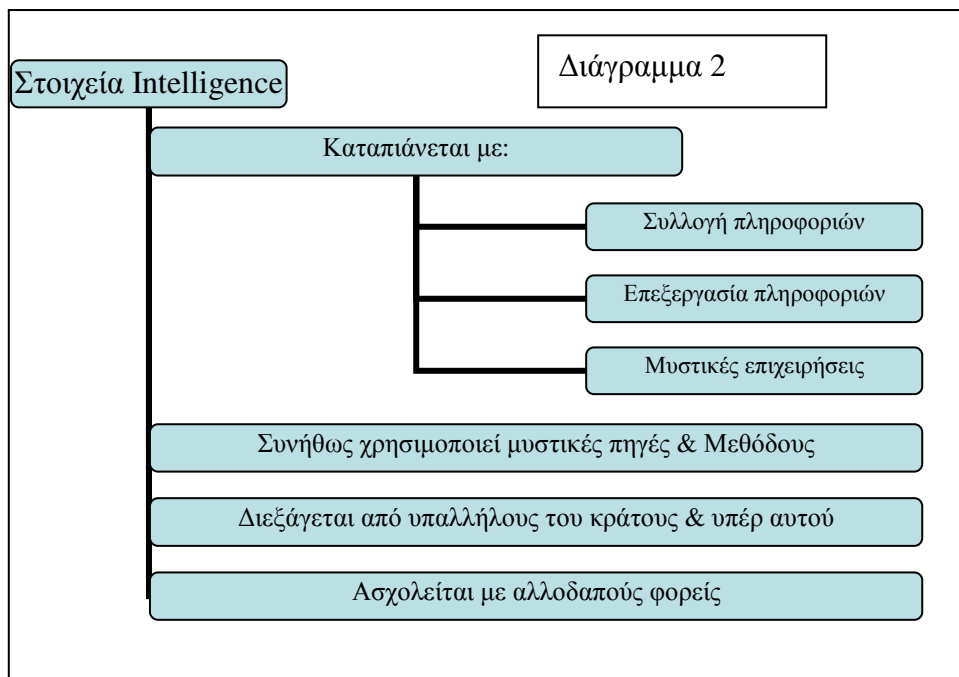
Αναφορικά με τη μυστικότητα που πρέπει να καλύπτει όλες τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών, ειδικά ως προς το σκέλος της συλλογής των πληροφοριών, έχει αναπτυχθεί ένας μεγάλος διάλογος για το κατά πόσο το σύνολο του πληροφοριακού προϊόντος πρέπει να βασίζεται σε μυστικές πηγές. Με τη συζήτηση αυτή θα ασχοληθούμε παρακάτω, αλλά αυτό το οποίο πρέπει να κρατήσουμε στο σημείο αυτό είναι ότι το πληροφοριακό προϊόν συνήθως βασίζεται σε διαβαθμισμένες πληροφορίες, αλλά όχι πάντα. Είναι δυνατό κομμάτια του τελικού προϊόντος να έχουν βασιστεί σε πληροφορίες που είναι ανοιχτές και προσβάσιμες σε όλους, χωρίς αυτό να μειώνει την αξία του.

Άρα ο τελικός ορισμός στον οποίο καταλήγουμε και τον οποίο θα χρησιμοποιήσουμε, είναι ο εξής:

¹⁸ Περισσότερα για τη «μυστική δράση» και τη μυστικότητα που πρέπει να τη καλύπτει, βλ. Abram N. Shulsky & Gary J. Schmitt, *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, 3rd edition, Potomac Books Inc, Washington D.C., 2002, σελ. 8, 75-97.

Η συνήθως μυστική κρατική δραστηριότητα που πραγματοποιείται για να κατανοήσει ή να επηρεάσει ξένες οντότητες.

Στο διάγραμμα 1 αποτυπώνεται το περιεχόμενο της έννοιας intelligence στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Στο εξής η λέξη «πληροφορία» θα περιλαμβάνει αυτά τα στοιχεία.

1.2. Ο Κύκλος των Πληροφοριών

Πρώτιστης σημασίας στη μελέτη των υπηρεσιών πληροφοριών, είναι η κατανόηση του «κύκλου των πληροφοριών» (intelligence cycle)¹⁹. Αυτός αποτελείται

¹⁹ Βλ. Loch K. Johnson, “Sketches for a Theory of Strategic Intelligence” στο Peter Gill, Stephen Marrin and Mark Phythian, *Intelligence Theory: Key questions and debates*, Routledge, New York, 2009, σελ. 34-48.

από πέντε στάδια²⁰. Στα στάδια αυτά προχωρούμε διαδοχικά από το προηγούμενο στο επόμενο, πρόκειται δηλαδή για μία αλυσίδα όπου ο κάθε κρίκος επηρεάζει τόσο τον προηγούμενο, όσο και τον επόμενο, καθώς και το σύνολο του τελικού πληροφοριακού προϊόντος. Τα στάδια αυτά είναι τα εξής:

1.2.1. Σχεδιασμός και Κατεύθυνση

Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει την απόφαση της εκάστοτε υπηρεσίας σχετικά με το θέμα το οποία θα μελετήσει και τις μεθόδους τις οποίες θα μεταχειριστεί για να επεξεργαστεί το θέμα αυτό. Ο σχεδιασμός και η κατεύθυνση της υπηρεσίας γίνονται ταυτόχρονα από τη πολιτική ηγεσία, σε ένα υψηλότερο επίπεδο, καθώς και από τους αξιωματούχους της υπηρεσίας. Συχνά το σκέλος του «σχεδιασμού και της κατεύθυνσης» υπαγορεύεται από ένα συγκεκριμένο θέμα το οποίο η εκάστοτε υπηρεσία έχει κληθεί να παρακολουθεί. Για παράδειγμα η αμερικανική DIA (Defence Intelligence Agency) θα μελετήσει θέματα τα οποία άπτονται των στρατιωτικών δυνατοτήτων μίας τρίτης χώρας και όχι πχ τους δρόμους που ακολουθούν οι εισαγωγείς ναρκωτικών στη χώρα, ένας τομέας με τον οποίο ασχολείται η DEA (Drug Enforcement Administration). Η παραπάνω διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών και των τομέων ευθύνης που έχει η κάθε μία από αυτές, δε πραγματοποιείται σε όλες τις χώρες. Παρόλα αυτά λόγω του ότι η μελέτη μας ασχολείται με τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών, σκόπιμο θα ήταν να γνωρίζουμε πως τα τελικά πορίσματα δε παράγονται μόνο από μία υπηρεσία²¹.

²⁰ Σχετικά με τον αριθμό των σταδίων έχει αναπτυχθεί και άλλο ένα επιχείρημα στο οποίο ο κύκλος έχει άλλα δύο στάδια, ένα στην αρχή και ένα στο τέλος του. Τα στάδια αυτά συνδέουν τις υπηρεσίες πληροφοριών με τη πολιτική ηγεσία (το πρώτο στάδιο σύμφωνα με αυτή την άποψη είναι η λήψη εντολών από τη πολιτική ηγεσία, ενώ το τελευταίο είναι η ανταπόκριση που θα έχει η πολιτική ηγεσία στα πορίσματα της υπηρεσίας). Εμείς επιλέξαμε να μην δεχθούμε αυτή την άποψη για το λόγο ότι θέλαμε να μελετήσουμε αυστηρά το έργο των υπηρεσιών πληροφοριών και να μη περιλάβουμε σε αυτό αποφάσεις αιρετών αξιωματούχων. Θεωρούμε βέβαια δεδομένο ότι οι υπηρεσίες αυτές, όπως και ο στρατός άλλωστε, αποτελούν εργαλεία στα χέρια της πολιτικής ηγεσία και σε καμία περίπτωση δε λειτουργούν αυτόνομα από αυτήν. Για την άποψη αυτή βλ. Mark Lowenthal, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, Washington D.C., 2009, σελ. 56-60 & 64-65.

²¹ Βλ. Gill, Marrin & Pythian, 2009, σελ. 35.

Σε ένα χαμηλότερο επίπεδο, το στάδιο αυτό περιλαμβάνει το ακριβές ζήτημα με το οποίο θα ασχοληθεί η υπηρεσία. Κάτι τέτοιο απαιτεί την καθοδήγηση της πολιτικής ηγεσίας ανάλογα με το με ποια πτυχή θέλει να φωτίσει στη δεδομένη στιγμή. Για παράδειγμα μια υπηρεσία πληροφοριών του Ισραήλ θα ρίξει το κύριο βάρος της στη συλλογή πληροφοριών αναφορικά με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν ή σε σχέση με τις τρομοκρατικές οργανώσεις του νοτίου Λιβάνου; Γενικότερα, όσο μεγαλύτερη και καλύτερα οργανωμένη είναι μια υπηρεσία, με τόσα περισσότερα ζητήματα μπορεί να ασχοληθεί. Ποτέ όμως μία υπηρεσία δεν έχει απεριόριστους πόρους και η αξιολόγηση του εάν αυτό το πρώτο στάδιο του κύκλου των πληροφοριών είναι πετυχημένο, συνίσταται στο εάν οι πόροι της υπηρεσίας κατευθύνθηκαν προς της σωστή κατεύθυνση και όχι κυνηγώντας φαντάσματα.

1.2.2. Η Συλλογή των Πληροφοριών

Για να μπορέσει μία υπηρεσία να επεξεργαστεί τις πληροφορίες που λαμβάνει, πρέπει πρώτα να τις αποκτήσει σε ανεπεξέργαστη μορφή (information). Υπάρχουν τρεις τρόποι συλλογής πληροφοριών οι οποίοι με τη σειρά τους διαίρουνται σε υποκατηγορίες²².

A) HUMINT (HUMAn INTelligence)

Αυτό το είδος συλλογής πληροφοριών είναι εκείνο που το ευρύ κοινό αντιλαμβάνεται ως «κατασκοπία». Πρόκειται για την εξασφάλιση πληροφοριών με τη χρήση ανθρώπινων πηγών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με την αποστολή κάποιου πράκτορα σε μία χώρα με σκοπό να αποκτήσει μία κλειστή πληροφορία²³ είτε με τη

²² Αναφορικά με τις μεθόδους συλλογής πληροφοριών και τις υποκατηγορίες τους, βλ. Shulsky & Schmitt, 2002, σελ. 11-41, Loch K. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, New York, 2007, μέρος 3, σελ. 105-147, Lowenthal, 2009, σελ. 69-108, Gill, Marrin and Phythian, 2009, σελ. 37-41.

²³ «Κλειστή πληροφορία», είναι αυτή που είναι απόρρητη και μυστική για το ευρύ κοινό. Στον αντίποδα είναι η «ανοιχτή πληροφορία» η οποία είναι ελεύθερα προσβάσιμη στο κοινό. Για παράδειγμα τα ονόματα των πρακτόρων που έχει ένα κράτος σε ένα άλλο με σκοπό να διεξάγουν κατασκοπία είναι «κλειστή πληροφορία». Το ΑΕΠ μίας δημοκρατικής χώρας είναι «ανοιχτή πληροφορία».

συντήρηση ενός δικτύου πηγών που πληροφορούν τις υπηρεσίες πληροφοριών για αυτά που θέλει να γνωρίζει²⁴. Το δίκτυο αυτό συντηρείται δια της στρατολόγησης ανθρώπων οι οποίοι βρίσκονται σε θέσεις – κλειδιά στη χώρα υπό μελέτη με σκοπό να δίνουν πληροφορίες με κάποιο όφελος (συνήθως οικονομικό).

Παρά τα σημαντικά πλεονεκτήματα που μπορούν να αποκομισθούν από το humint, ο τύπος αυτός πληροφόρησης είναι ευάλωτος σε υπερβολικές αναφορές που θα γίνουν με σκοπό να προσελκύσουν τη προσοχή της υπηρεσίας και να αναβαθμίσουν το ρόλο του πληροφοριοδότη στα μάτια αυτής. Ειδικά στη περίπτωση της αμερικανικής επέμβασης στο Ιράκ το πρόβλημα αυτό έγινε προφανές, καθώς όπως αργότερα αποδείχθηκε οι περισσότερες humint πηγές των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών ψεύδονταν για να αποσπάσουν χρήματα, πολιτικό άσυλο (περίπτωση curveball), κλπ²⁵. Για αυτό το λόγο οι πληροφορίες όποτε είναι δυνατό πρέπει να μπορούν να επαληθευτούν και από το επόμενο είδος συλλογής πληροφοριών.

B) TECHINT (TECHnical INTelligence)

Σε αυτό το είδος της συλλογής πληροφοριών εντάσσονται αυτές οι οποίες αποκτώνται με τη χρήση τεχνικών μέσων²⁶. Με την τεχνολογία στις μέρες μας να αναπτύσσεται συνεχώς, αυτό το είδος συλλογής αυξάνει ολοένα και περισσότερο την αξία και τη χρηστικότητα του, ενώ υπάρχουν και υποκατηγορίες ανάλογα με τη μέθοδο που ακολουθείται.

Έτσι έχουμε το IMINT (IMagery INTelligence)²⁷ το οποίο είναι η συλλογή πληροφοριών με τη χρήση φωτογραφικών μέσων. Αυτά τα μέσα μπορούν να είναι αναρτημένα σε αεροπλάνα και αργότερα σε κατασκοπευτικούς δορυφόρους. Με αυτό το είδος συλλογής πληροφοριών μπορούμε να αποκτήσουμε πληροφορίες σχετικά με τη θέση εγκαταστάσεων που μπορεί να μας ενδιαφέρουν, συγκεντρώσεις στρατευμάτων κλπ. Το μειονέκτημα του imint είναι ότι μία φωτογραφία από μόνη

²⁴ Βλ. Shulsky & Schmitt, 2002, σελ. 11-18.

²⁵ Βλ. παρακάτω κεφ. 4.

²⁶ Βλ. ο.π., σελ. 22.

²⁷ Περισσότερα για τις υποκατηγορίες του techint, βλ. Johnson, 2007, σελ. 105 – 116.

της, όσο ευκρινής και αν είναι, δε μας πληροφορεί για τις προθέσεις του αντιπάλου, κάτι που μπορεί να προέλθει σχεδόν αποκλειστικά από το humint. Για παράδειγμα μπορεί να δούμε ότι ένα αντίπαλο κράτος συγκεντρώνει στρατιωτικές δυνάμεις στη μεθόριο μας, αλλά αυτό δε μας πληροφορεί για το εάν θα επιλέξει να μας επιτεθεί ή όχι.

Το επόμενο είδος techint είναι το SIGINT (SIGnals INTelligence). Η μέθοδος αυτή συνίσταται στην υποκλοπή πάσης φύσεως σημάτων που εκπέμπει ο εχθρός και με τη σειρά του κατηγοριοποιείται σε τρία είδη. Το πρώτο είναι το comint (communication intelligence), το οποίο συνίσταται στην υποκλοπή τηλεφωνικών μηνυμάτων, e mail, ασυρμάτων κλπ. Το δεύτερο είναι το elint (electronic intelligence) το οποίο συνίσταται στην υποκλοπή μη τηλεπικοινωνιακών σημάτων όπως για παράδειγμα το σήμα το οποίο εκπέμπεται από σταθμούς ραντάρ εντοπίζοντας με αυτό τον τρόπο τη θέση τους κλπ. Το τρίτο είδος είναι το telint (telemetry intelligence) το οποίο είναι η υποκλοπή των σημάτων που εκπέμπει ένας πύραυλος κατά την εκτόξευση του ώστε να διαπιστωθούν με τον τρόπο αυτό οι δυνατότητες του.

Κύριο χαρακτηριστικό του techint είναι ότι μπορεί να προσφέρει σε μία υπηρεσία στοιχεία τα οποία είναι αδιαμφισβήτητα. Ενώ αυτό είναι το κυριότερο του πλεονέκτημα είναι ταυτόχρονα και το κυριότερο του μειονέκτημα καθώς από μόνο του ένα δεδομένο δε μας προϊδεάζει για τις προθέσεις του αντιπάλου. Για αυτό η σχέση techint και humint είναι αλληλένδετη και δεν υπάρχει ανωτερότητα του ενός έναντι του άλλου. Και τα δύο πρέπει να λειτουργούν αρμονικά μεταξύ τους ώστε να μπορέσει έτσι να αποκρυσταλλωθεί το γενικό πλαίσιο το οποίο και ερευνούμε.

Γ) OSINT (Open Source INTelligence)

Osint είναι η συλλογή και επεξεργασία ανοιχτών πηγών δηλαδή πηγών ελεύθερα προσβάσιμων για τον καθένα όπως στοιχεία εθνικών απογραφών, τηλεοπτικών εκπομπών, ραδιοφωνικών εκπομπών, εφημερίδων, blogs κλπ. Υπάρχει μία μεγάλη συζήτηση σχετικά με το εάν το osint είναι παρακλάδι του intelligence ή όχι, ομοιάζοντας περισσότερο σε δημοσιογραφία²⁸.

²⁸ Βλ. ο.π. σελ. 129.

Για να μπορέσουμε να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα σχετικά με το θέμα αυτό θα πρέπει να κάνουμε τη διάκριση μεταξύ της έννοιας του intelligence και αυτής του information. Και οι δύο λέξεις στην ελληνική γλώσσα μεταφράζονται ως «πληροφορίες» όμως εννοιολογικά έχουν σημαντικές διαφορές και απεικονίζουν δυο εντελώς διαφορετικά πράγματα.

Σύμφωνα με τον ορισμό του NATO οι δύο έννοιες δεν έχουν καμία διαφορά μεταξύ τους και οι δύο καλύπτονται από την έννοια «πληροφορίες». Όπως αναφέραμε και πιο πάνω μία ανταπόκριση δημοσιογράφου που έχει σταλεί σε ένα δυνητικά εχθρικό κράτος και καλύπτει τη στρατιωτική του παρέλαση (άρα θέμα στρατιωτικής υφής), είναι intelligence. Σύμφωνα όμως με τον ορισμό μας η ανταπόκριση αυτή δεν αποτελεί intelligence, καθώς η δραστηριότητα του δεν είναι κρατική. Έτσι λοιπόν ήδη παρατηρούμε πως υπάρχει χώρος για μία νέα έννοια η οποία δε καλύπτεται από αυτή του intelligence. Ένα φυσικό πρόσωπο που δεν είναι κρατικός υπάλληλος παράγει information, ενώ ένας πράκτορας μίας υπηρεσίας πληροφοριών παράγει intelligence ακόμα και αν καλύπτει κάτι το ανοιχτό όπως μία παρέλαση. Η διαφορά μπορεί να μας φαίνεται μικρή αλλά δεν είναι. Ένας δημοσιογράφος που έχει σταλεί πχ από μία εφημερίδα θα αναφέρει πράγματα όπως για παράδειγμα αριθμούς στρατευμάτων ή το πόσο καλός ήταν ο σχηματισμός τους. Ένας εκπαιδευμένος κρατικός υπάλληλος από την άλλη θα αναζητήσει πληροφορίες τις οποίες δε μπορεί να αναγνωρίσει ένας δημοσιογράφος, όπως για παράδειγμα την ανάπτυξη νέων οπλικών συστημάτων, το μήκος της κάνης αρμάτων κλπ.

Ένα άλλο ζήτημα είναι το εάν μπορεί κάτι το οποίο βασίζεται σε ανοιχτές πηγές να είναι intelligence. Πολλοί ορισμοί αντιλαμβάνονται ως τέτοιο μόνο τις πληροφορίες που έχουν αποκτηθεί με αδιαφανή μέσα. Η απάντηση που δίνουν επαγγελματίες του κλάδου όπως ο Shulsky είναι κατηγορηματικά όχι. Το 95% περίπου του πληροφοριακού προϊόντος προκύπτει από «ανοιχτές πηγές» και μόνο το 5% των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται πρέπει να αποκτηθούν με αδιαφανή μέσα²⁹. Σύμφωνα με τον Robert Steele πληροφορίες όπως για παράδειγμα η διεξαγωγή μίας γενοκτονίας, ή η έξαρση μεταδοτικών ασθενειών σε κάποια περιοχή του κόσμου δεν απαιτούν καμία μυστική δράση για να αποκτηθούν³⁰. Δεδομένου

²⁹ Βλ. Shulsky & Schmitt, 2002, σελ. 193.

³⁰ Βλ. Johnson, 2007, σελ. 134.

λοιπόν ότι ο κύριος σκοπός του intelligence είναι να «κατανοήσει ή να επηρεάσει ξένες οντότητες», δεν υπάρχει λόγος για τον οποίο η επεξεργασία μίας ανοιχτής πηγής να μην καθιστά το κράτος πιο ενήμερο για το περιβάλλον του.

1.2.3. Η Επεξεργασία των Πληροφοριών

Έχοντας συλλέξει τις παραπάνω πληροφορίες, έχουμε δημιουργήσει μία τεράστια δεξαμενή δεδομένων οι οποία από μόνη της δεν είναι intelligence αλλά ανεπεξέργαστο information. Προτού μπορέσει να γίνει οποιαδήποτε ανάλυση, πρέπει τα δεδομένα να επεξεργαστούν ώστε οι αναλυτές ακολούθως να καταλαβαίνουν ποια είναι τα δεδομένα. Σε αυτό το επίπεδο λοιπόν είναι που θα γίνουν οι μεταφράσεις μίας τηλεφωνικής υποκλοπής, θα αναγνωριστεί πως οι κουκίδες που φαίνονται στις δορυφορικές φωτογραφίες είναι στη πραγματικότητα άρματα μάχης και θα εξακριβωθούν οι δυνατότητες κάποιου πυραύλου που εκτόξευσε δοκιμαστικά ένα δυνητικά εχθρικό κράτος. Σκοπός του επιπέδου αυτού είναι να δώσουν στο επόμενο επίπεδο information το οποίο θα μπορούν να κατανοήσουν³¹.

1.2.4. Η Ανάλυση των Πληροφοριών

Σε αυτό το επίπεδο είναι που τα επεξεργασμένα information συνδυάζονται και μετατρέπονται σε intelligence, ένα έγγραφο το οποίο θα μπορέσει να βοηθήσει τους διάφορους διαμορφωτές πολιτικής (decision και policy makers) να εκτελέσουν καλύτερα το έργο τους. Η ανάλυση των πληροφοριών πρέπει να πραγματοποιείται από ανθρώπους οι οποίοι έχουν καλή γνώση του αντικειμένου το οποίο μελετούν, ώστε να μπορούν με επάρκεια να αξιολογούν τις διάσπαρτες πληροφορίες που έρχονται σε αυτούς. Οι αναλυτές επίσης πρέπει να μην επιτελούν το έργο τους έχοντας κατά νου τις προκαταλήψεις ή τις απόψεις τους. Κάτι τέτοιο θα υποβάθμιζε σημαντικά το τελικό πληροφοριακό προϊόν το οποίο θα παρήγαγαν αφού η αναφορά θα είναι πολιτικοποιημένη και δε θα βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα³².

³¹ Περισσότερα για αυτό το επίπεδο, βλ. Gill, Marrin, Phythian, σελ. 41.

³² Περισσότερα για το επίπεδο της ανάλυσης των πληροφοριών, βλ. Gill, Marrin, Phythian, 2009, σελ. 41-46, Shulsky & Schmitt, 2002, σελ. 41-75, Lowenthal, 2009, σελ. 111-149.

1.2.5. Η Διασπορά των Πληροφοριών

Σε αυτό το σημείο το τελικό πληροφοριακό προϊόν έχει καταρτιστεί και έχει έρθει η ώρα αυτό να διανεμηθεί στους αρμόδιους για τη λήψη των αποφάσεων. Το τελικό προϊόν για να έχει αξία για τον λήπτη αποφάσεων πρέπει να έχει δύο χαρακτηριστικά. Το πρώτο είναι ότι πρέπει να απαντά σε ερωτήματα που αφορούν τον ίδιο και άπτονται του πεδίου δράσης του. Για παράδειγμα το να δοθεί σε ένα στρατιωτικό που προετοιμάζει κάποια επιχείρηση μία εξαιρετική αναφορά σχετικά με την πρόβλεψη της οικονομίας της χώρας είναι μία αναφορά που δε τον αφορά και δε θα έπρεπε να είχε φτάσει ποτέ σε αυτόν³³.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η αναφορά πρέπει να έχει πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (actionable information). Για παράδειγμα το να γνωρίζει η CIA ότι η Αλ Κάιντα θέλει να πραγματοποιήσει τρομοκρατικό πλήγμα εναντίων των ΗΠΑ δεν αποτελεί αξιοποιήσιμη πληροφορία. Για να γίνει τέτοια η αναφορά πρέπει να προσδιορίζει την ημερομηνία της επίθεσης, τα μέσα με τα οποία θα πραγματοποιηθεί και το ποιοι θα τη πραγματοποιήσουν. Αυτό θα επέτρεπε στο κράτος να λάβει μέτρα ώστε να την αποτρέψει, αλλιώς η αναφορά έχει μικρή αξία³⁴.

1.3. Ο Κύκλος των Πληροφοριών στη Πράξη

Για να κατανοήσουμε τον «κύκλο των πληροφοριών» και τη λειτουργία του, σκόπιμο θα ήταν να δούμε ένα θεωρητικό παράδειγμα σχετικά με το πώς μία υπηρεσία πληροφοριών λειτουργεί. Στο παράδειγμα μας η 'υπηρεσία' που ασχολείται με τις πληροφορίες είναι μία αμερικανική διμοιρία επιφορτισμένη με το έργο αυτό κάπου στα βουνά του Αφγανιστάν την οποία θα λέμε IP (από το Intelligence Platoon). Στόχος της είναι να παράσχει στο τοπικό στρατιωτικό διοικητή της περιοχής έγκαιρες πληροφορίες σχετικά με τη δράση των Ταλιμπάν.

³³ Βλ. Gill, Marrin, Phythian, 2009, σελ. 46-48.

Ο πρώτος κρίκος στο «κύκλο των πληροφοριών» είναι ο *σχεδιασμός* και η *κατεύθυνση* της διμοιρίας ως προς το τι θα ερευνήσουν. Ο στρατιωτικός διοικητής της περιοχής γνωρίζει πως πριν από λίγες μέρες είχε πραγματοποιηθεί επίθεση των Ταλιμπάν σε ένα γειτονικό στρατόπεδο και πιστεύει πως κάτι αντίστοιχο μπορεί να συμβεί και στη δική του περιοχή ευθύνης. Για αυτό καλεί την IP και της λέει να ερευνήσει τη πιθανότητα αυτή.

Με τις κατευθυντήριες γραμμές να έχουν χαραχθεί ο διοικητής της IP πρέπει να περάσει στον επόμενο κρίκο της αλυσίδας τη *συλλογή των πληροφοριών*. Με τα μέσα που διαθέτει μία μόνο διμοιρία να είναι ούτως ή άλλως περιορισμένα η συλλογή πρέπει να γίνει με τρόπο που θα αποφέρει αποτελέσματα. Οι μέθοδοι συλλογής πληροφοριών τις οποίες εφάρμοσε ο διοικητής της IP καθώς και τα αποτελέσματα που αυτές είχαν ήταν οι εξής:

- 1) Αξιοποιήθηκε το βίντεο της επίθεσης των Ταλιμπάν στη γειτονική βάση το οποίο οι ίδιοι τράβηξαν και στη συνέχεια δημοσίευσαν. Το βίντεο κατέληξε να αναπαράγεται σε όλα τα διεθνή μέσα ενημέρωσης. Επίσης, έκταση διεθνώς πήρε και το αποτέλεσμα της επίθεσης το οποίο ήταν ο θάνατος τριών αμερικανών στρατιωτών και η σύλληψη ως ομήρων άλλων δύο. Οι πληροφορίες αυτές αποκτήθηκαν με τη χρήση ανοιχτών πηγών καθώς δεν απαιτήθηκε η πρόσβαση σε κάποια κλειστή πηγή άρα μπορούμε εδώ να δούμε τη σημασία του osint. Μπορεί να μη προσφέρει κάποια πολύ σημαντική πληροφορία, προσφέρει όμως τη βάση πάνω στην οποία ο διοικητής της IP μπορεί να βασίσει την έρευνα του και αυτό είναι πως η περιοχή ευθύνης του είναι εχθρική και σε αυτή δραστηριοποιούνται δυνάμεις των Ταλιμπάν.
- 2) Με τη χρήση ενός UAV (unmanned aerial vehicle) το οποίο η IP έχει στη διάθεση της φωτογραφήθηκαν οι περιοχές στις οποίες είναι πιο πιθανό να υπάρχουν βάσεις του εχθρού. Η μέθοδος αυτή συνιστά techint και πιο συγκεκριμένα imint καθώς χρησιμοποιούνται φωτογραφίες για την αναγνώριση μίας εχθρικής θέσης.
- 3) Με υποκλοπή τηλεπικοινωνιών μαγνητοφωνείται τηλεφωνική επικοινωνία κάποιου ο οποίος εικάζεται ότι μπορεί να έχει σχέσεις με τους Ταλιμπάν. Η εικασία αυτή βασίζεται στο δεδομένο ότι ο αδερφός του είναι εξακριβωμένο μέλος της Αλ Κάιντα. Η IP είναι τυχερή καθώς ο ύποπτος επικοινωνεί με τον

αδερφό του με τον οποίο μιλάει για δύο ώρες. Η συζήτηση γίνεται στα ουρντού³⁵ άρα δε μπορεί να αξιοποιηθεί άμεσα. Και η μέθοδος αυτή συνιστά techint και πιο συγκεκριμένα comint καθώς υπεκκλάπει τηλεφωνική συνομιλία.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν information τα οποία από μόνα τους δεν οδηγούν σε κανένα συμπέρασμα πωλώ δε μάλλον δεν προστατεύουν τις αμερικανικές δυνάμεις από κάποια νέα επίθεση. Σε δεύτερο στάδιο το information αυτό πρέπει να επεξεργαστεί από αρμοδίους³⁶.

Αυτό μας οδηγεί στον τρίτο κρίκο του κύκλου των πληροφοριών ο οποίος είναι η επεξεργασία.

- 1) Βίντεο από την επίθεση παραλαμβάνονται και μετρώνται οι άνδρες των Ταλιμπάν που συμμετείχαν, τον οπλισμό που έφεραν, τις στολές τους κλπ.
- 2) Οι φωτογραφίες που ελήφθησαν από το UAV από μόνες τους δεν έχουν καμία αξία. Πρόκειται για μία τεράστια ποσότητα χαρτιού η οποία πρέπει να μελετηθεί. Κατόπιν της μελέτης αυτής εντοπίζεται κάποια ορεινή περιοχή στην οποία υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση από αντίσκηνα και προσωπικό το οποίο κινείται γύρω τους. Η πληροφορία αυτή καταγράφεται και ως έχει προωθείται στο επόμενο στάδιο του κύκλου.
- 3) Η συζήτηση που είχε ο αξιωματούχος των Ταλιμπάν με τον αδερφό του έπρεπε να μεταφραστεί. Για το σκοπό αυτό επιστρατεύτηκε ένας ντόπιος ο οποίος μιλούσε τόσο ουρντού όσο και αγγλικά. Η επιλογή αυτή από μέρους του διοικητή της IP είχε σημαντικούς κινδύνους, καθώς δεν μπορούσε να διασφαλισθεί ότι ο μεταφραστής δε συνεργάζεται και με τους Ταλιμπάν. Παρόλα αυτά δεν υπάρχει άλλος τρόπος με τον οποίο ο διοικητής της IP να αξιοποιήσει την υποκλοπή και αναγκαστικά έκανε χρήση τις γνώσης του

³⁵ Γλώσσα που χρησιμοποιείται στο Πακιστάν.

³⁶ Η επεξεργασία μπορεί να γίνει είτε από τον ίδιο αξιωματικό που συνέλεξε τη πληροφορία ή από ξεχωριστό γραφείο επιφορτισμένο αποκλειστικά με αυτό το καθήκον., ανάλογα με το modus operandi που χρησιμοποιεί η υπηρεσία.

ντόπιου. Μέσα στη συνομιλία ο ύποπτος μιλούσε για την αρρώστια που έχει ο πατέρας τους, την εγκυμοσύνη της γυναίκας του καθώς και τα σχέδια του για επίθεση και σε άλλη αμερικανική βάση σε δύο μέρες. Σε αυτή τη φάση το στάδιο της επεξεργασίας τελειώνει. Παρατηρούμε πως το προϊόν που δίνεται στο επόμενο στάδιο έχει μέσα του και άχρηστες πληροφορίες οι οποίες όμως δεν αποτιμώνται ως τέτοιες σε αυτό το σημείο.

Έτσι λοιπόν περνάμε στο επόμενο επίπεδο το οποίο είναι η *ανάλυση*. Ας υποθέσουμε πως η ανάλυση γίνεται αποκλειστικά από το διοικητή της IP. Αυτό που έχει στα χέρια του είναι τον αριθμό και τον οπλισμό των ανταρτών, θέσεις στο χάρτη που αποτυπώνονται αντίσκηνα και κινήσεις προσωπικού και μία μεταφρασμένη συνομιλία. Ακόμα και έτσι όμως ο όγκος πληροφοριών που φτάνει στον υπεύθυνο αναλυτή είναι πολύ μεγάλος. Για την ακρίβεια το δυσκολότερο κομμάτι σε αυτό το επίπεδο είναι να διαχωριστεί η καίρια πληροφορία από το «θόρυβο». Η τελευταία έννοια απαντάται σε πληροφορίες οι οποίες είναι άχρηστες και δεν έχουν σχέση με το ζήτημα υπό μελέτη³⁷.

Είναι προφανές πως ο διοικητής της IP πρέπει να εντοπίσει τις σημαντικές πληροφορίες μέσα σε έναν ωκεανό «θορύβου». Για παράδειγμα το γεγονός ότι η σύζυγος του υπόπτου είναι έγκυος είναι «θόρυβος» ο οποίος πρέπει να φιλτραρισθεί και να απορριφθεί.

Υποθέτοντας πως ο διοικητής της IP έκανε καλά τη δουλειά του πρέπει να συνδυάσει τα εξής δεδομένα:

- 1) Τον αριθμό και τον οπλισμό των ανταρτών. Αυτό που επίσης εντόπισε παρακολουθώντας προσεκτικά τα βίντεο της επίθεσης είναι την εκπαίδευση των ανταρτών.
- 2) Πραγματικά κατέληξε πως η θέση που έχει υποδειχθεί στο χάρτη είναι η βάση των ανταρτών.
- 3) Οι αντάρτες σκοπεύουν να επιτεθούν στη βάση του σε δύο μέρες.

³⁷ Οι πληροφορίες αυτές ονομάζονται «θόρυβος». Περισσότερα για αυτό, βλ. Murphy Donovan, “Signals and Noise in Intelligence”, δημοσιεύεται στο *Small Wars Journal*, August 2010.

Η τελική αναφορά στην οποία καταλήγει είναι η εξής:

Η επίθεση που πραγματοποιήθηκε στη αμερικανική βάση Α από δυνάμεις των Ταλιμπάν είχε ως βάση επιχειρήσεων κρησφύγετο τους στη περιοχή Β. Στη βάση πιθανώς να κρατούνται αιχμάλωτοι αμερικανοί στρατιώτες οι οποίοι έχουν συλληφθεί κατά τη διάρκεια προηγούμενης επίθεσης. Επίσης, σε δύο μέρες οι δυνάμεις των ανταρτών οι οποίες βρίσκονται εκεί θα επιτεθούν σε στρατιωτική βάση του δικού μας τομέα ευθύνης. Οι δυνάμεις τους αποτελούνται από Χ άνδρες, ο οπλισμός τους φαίνεται να συνίσταται σε (...) και η εκπαίδευση τους χαρακτηρίζεται ως χαμηλή.

Το τελικό στάδιο είναι η διανομή της αναφοράς. Αυτή πρέπει να σταλεί στο στρατιωτικό διοικητή της περιοχής καθώς αυτός είναι αρμόδιος για τη στρατιωτική κατάσταση στη περιοχή. Από τη στιγμή που η αναφορά περιλαμβάνει αξιοποιήσιμες πληροφορίες ο στρατιωτικός διοικητής της περιοχής μπορεί να επιλέξει όποιο τρόπο δράσης θεωρεί ορθότερο. Σε αυτό το σκέλος όμως το intelligence δεν παίζει κάποιο ρόλο. Η δράση του ολοκληρώνεται με την επίδοση της αναφοράς στους υπευθύνους (διασπορά πληροφοριών). Το εάν και κατά πόσο θα αξιοποιηθεί η αναφορά αυτή είναι θέμα της στρατηγικής που θέλει να υιοθετήσει ο στρατιωτικός διοικητής.

Κεφάλαιο 2^ο Ορίζοντας τη «Τρομοκρατία»

2.1. Τι είναι Τρομοκρατία; (Terrorism)

Ο ορισμός μας της έννοιας «τρομοκρατία» θα ξεκινήσει και πάλι από τον ορισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Σύμφωνα με αυτόν ο όρος τρομοκρατία συνίσταται στην:

Παράνομη χρήση ή απειλή χρήσης δύναμης (force) ή βίας εναντίον φυσικών προσώπων ή περιουσίας στη προσπάθεια (των τρομοκρατών) να πειθαναγκάσουν ή εκβιάσουν (intimidate) κυβερνήσεις ή κοινωνίες ώστε να πετύχουν πολιτικούς, θρησκευτικούς ή ιδεολογικούς σκοπούς³⁸.

Ο ορισμός κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση. Περιλαμβάνει (1) το κριτήριο της χρήσης ή της απειλής χρήσης βίας, (2) το ότι η βία αυτή πρέπει να είναι πολιτική ως προς τα κίνητρα της, καθώς και (3) ότι είναι σχεδιασμένη ώστε να πετύχει ψυχολογικά πλήγματα στη κοινωνία ή την κυβέρνηση μίας χώρας. Παρόλα αυτά, ο ορισμός έχει κάποια ελαττώματα. Δεν καθορίζει από ποιόν διεξάγεται αυτή η βία, και η λέξη *παράνομη* δε φαίνεται να μας βοηθά στην αναγνώριση αυτού. Για παράδειγμα, κράτη έχουν στο παρελθόν χρησιμοποιήσει βία κατά τρόπο που αντιβαίνει τα πλαίσια του νόμου και του διεθνούς δικαίου³⁹. Μπορούν λοιπόν κράτη να θεωρηθούν τρομοκράτες;

³⁸ Βλ. North Atlantic Treaty Organization, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, NATO Standardization Agency, 2010, στο λήμμα Terrorism.

³⁹ Τέτοια περίπτωση είναι η επιχείρηση Αλ Ανφάλ που εξαπέλυσε το Ιράκ εναντίων των κουρδικών πληθυσμών που διέμεναν στην επικράτεια του από το 1986 έως το 1988. Βλ. Ofira Seliktar, *The Politics of Intelligence and American Wars with Iraq*, Palgrave Macmillan, New York, 2008, σελ. 45.

Στο ερώτημα αυτό έρχεται να απαντήσει ο ορισμός του Bruce Hofman⁴⁰ ο οποίος στα τρία παραπάνω κριτήρια έρχεται να προσθέσει ένα ακόμα. Τούτο είναι πως η βία πρέπει να προέρχεται από κάποια υποεθνική ομάδα (sub-national group) ή κάποιον μη κρατικό δρώντα (non-state actor). Επιχειρήσεις που πληρούν τα κριτήρια του ορισμού του NATO, αλλά διεξάγονται από πράκτορες του κράτους δεν αποτελούν τρομοκρατία αλλά 'πόλεμο χαμηλής έντασης' αν κατευθύνονται εναντίων ξένου κράτους ή γενικότερα εγκλήματα τα οποία δε θα μελετηθούν. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό λοιπόν, η επιχείρηση Αλ Ανφάλ που διεξήχθη από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεϊν μεταξύ του 1986 και του 1989 και στόχο είχε τον κουρδικό πληθυσμό του Ιράκ δεν ήταν τρομοκρατία. Αυτό βέβαια δε μειώνει τη βαναυσότητα της επιχείρησης κατά την οποία βρήκαν το θάνατο από 100.000 έως 182.000 άνθρωποι. Ωστόσο, η τρομοκρατία διεξάγεται από οργανισμούς που δεν είναι διεθνώς υπόλογοι (accountable).

Επίσης, είναι σημαντικό να επισημάνουμε πως ο ορισμός αυτός επίτηδες δε βάζει το κριτήριο της επίθεσης σε αμάχους, κάτι που πράττουν πολλοί άλλοι ορισμοί της τρομοκρατίας⁴¹. Αυτήν την επιλογή την κάνουμε για μία σειρά από λόγους. Ο πρώτος είναι πως ακόμα και η έννοια του *άμαχου* δεν είναι εύκολο να οριστεί. Ο Daniel Byman για παράδειγμα οικοδομεί μία κλίμακα σύμφωνα με την οποία οι άμαχοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερα επίπεδα⁴². Στρατιώτες, οι οποίοι, όμως, δε φέρουν οπλισμό κατά τη διάρκεια της τρομοκρατικής επίθεσης, πολιτικοί ηγέτες και κρατικοί αξιωματούχοι αποτελούν το πρώτο και πιο σημαντικό στόχο των τρομοκρατών. Αμέσως πιο κάτω είναι οι κρατικοί αξιωματούχοι, οι διπλωμάτες και οι αστυνομικοί, ενώ στο τρίτο επίπεδο είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι οι οποίοι δεν έχουν σχέση με τη δίωξη της τρομοκρατίας, αλλά αποτελούν συμβολικό στόχο ως υπάλληλοι του κράτους. Στην κατώτερη κλίμακα είναι όλοι οι υπόλοιποι. Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται για να υπάρχει μια κατηγοριοποίηση του πόσο «δικαιολογημένο» ήταν το πλήγμα από πλευράς τρομοκρατών.

⁴⁰ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 40.

⁴¹ Πχ βλ. Daniel Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005 σελ. 8.

⁴² ο.π. σελ. 9-10

Το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, από την άλλη, ορίζει τους αμάχους ως οποιονδήποτε δε φέρει όπλο περιλαμβανομένων και των στρατιωτικών που την ώρα του πλήγματος δεν έφεραν όπλο ή/ και ήταν εκτός υπηρεσίας⁴³. Ο διαχωρισμός του Byman, δηλαδή, απουσιάζει και θεωρεί όλους τους στόχους του φαινομένου εξίσου αθώους, είτε είναι άνθρωποι που παίζουν κεντρικό ρόλο π.χ. στη χάραξη της πολιτικής της χώρας, είτε είναι απλοί περαστικοί αρκεί να μην είναι εξοπλισμένοι για μάχη κατά την ώρα της επίθεσης⁴⁴.

Πέρα όμως από τις αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την έννοια του 'αμάχου', αν την περιλαμβάνουμε ως πέμπτο κριτήριο θα έπρεπε να κάνουμε το διαχωρισμό μεταξύ τρομοκρατίας και αντάρτικου (insurgency) με τη πρώτη να είναι αυτή που τους στοχοποιεί, ενώ το αντάρτικο να έχει άλλους αντικειμενικούς σκοπούς. Η CIA για παράδειγμα στο *Guide to the Analysis of Insurgency* θέτει ως κύρια διαφορά μεταξύ του αντάρτικου και της τρομοκρατίας ότι το πρώτο αποζητά την ανατροπή της υπάρχουσας κυβέρνησης καθώς και τον έλεγχο εδάφους⁴⁵, ενώ η τρομοκρατία όχι.

Έτσι, για λόγους τόσο αποφυγής κατηγοριοποίησης μεταξύ του ποιος θεωρείται 'άμαχος' και ποιος όχι, όσο και για τη μελέτη της 'τρομοκρατίας' και του 'αντάρτικου' ως ενιαίο φαινόμενο, επιλέγουμε να μη συμπεριλάβουμε το κριτήριο της επίθεσης κατά αμάχων. Τα όρια μεταξύ των δύο είναι δύσκολο να καθοριστούν και μία μεγάλη ακαδημαϊκή συζήτηση λαμβάνει χώρα μέχρι και αυτή την ώρα σχετικά με αυτά. Για αυτό το λόγο ο ορισμός μας ηθελημένα δεν περιορίζει το πεδίο της έρευνάς του ώστε να μελετηθεί τόσο η επίθεση σε μία αγορά γεμάτη με αθώους πολίτες, όσο και η επίθεση σε ένα στρατιωτικό φυλάκιο με καλά εκπαιδευμένους και εξοπλισμένους στρατιώτες.

Εκεί που καταλήγουμε είναι πως η ίδια η τρομοκρατία είναι μία τακτική η οποία χρησιμοποιείται από μη κρατικούς δρώντες οι οποίοι δεν έχουν τα μέσα, κυρίως οικονομικά, ώστε να διεξάγουν ένα πόλεμο υψηλής τεχνολογίας. Η τακτική

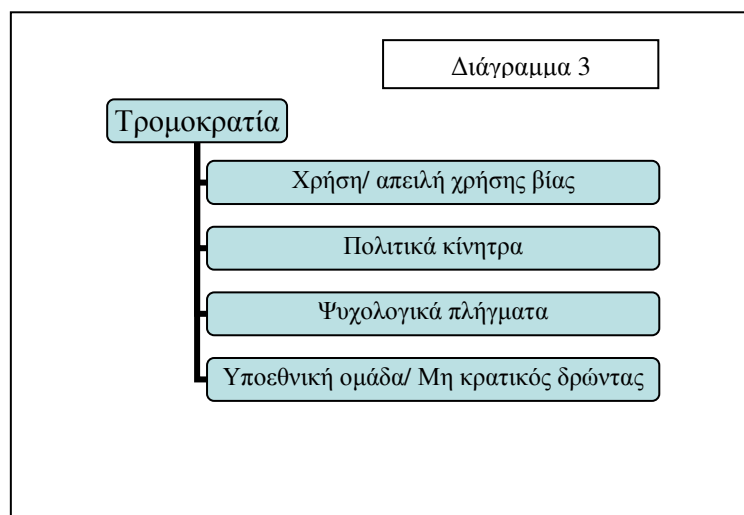
⁴³ Βλ. U.S. Department of State, *Patterns of Global Terrorism 2003*, Washington D.C., 2004, υποσημείωση σελίδας xii.

⁴⁴ Βλ. Byman, 2005, σελ. 9-10.

⁴⁵ Βλ. CIA, *Guide to the Analysis of Insurgency*, πόλη έκδοσης άγνωστη, 2009, σελ. 2 "Insurgency Defined".

αυτή στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων στις οποίες χρησιμοποιήθηκε, είχε σκοπό την ανατροπή του καθεστώτος και την εγκαθίδρυση μίας νέας τάξης πραγμάτων, άρα διεξαγόταν στα πλαίσια ενός ευρύτερου αντάρτικου⁴⁶.

Συνοψίζοντας τα κριτήρια τα οποία μας επιτρέπουν να χαρακτηρίσουμε ένα περιστατικό ως τρομοκρατικό συνοψίζονται στο Διάγραμμα 2.

2.2. Η Τρομοκρατική Αλληλουχία

Μία τρομοκρατική ενέργεια ανεξάρτητα από την κλίμακα ή τη φύση της αποτελείται από έξι διαδοχικά στάδια⁴⁷. Τα στάδια αυτά ανάλογα με την οργάνωση και το είδος επίθεσης που σχεδιάζει να εξαπολύσει η οργάνωση αυτή έχουν και διαφορετικό βάρος. Με αυτά τα στάδια μπορούμε να επιμερίσουμε την τρομοκρατική δραστηριότητα και να εντοπίσουμε τους τρόπους με τους οποίους οι αρχές μπορούν να παρέμβουν σε κάθε ένα από τα στάδια αυτά.

- 1) Χρηματοδότηση και διοικητική μέριμνα. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται ο τρόπος με τον οποίο η οργάνωση αποκτά οικονομικούς πόρους, καθώς και πως εξασφαλίζει λογιστική υποστήριξη (π.χ. οπλισμό, κρησφύγετα, εκπαίδευση, κλπ). Κάποιες οργανώσεις βασίζονται σε κρατική χρηματοδότηση, όπως για παράδειγμα η

⁴⁶ Βλ. David J. Kilcullen, *Counterinsurgency*, Oxford University Press, Oxford, 2010, σελ. 184 – 185.

⁴⁷ Βλ. Walter L. Perry, John Gordon, *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*, RAND, Santa Monica, 2008, σελ 6-18.

Λιβανέζικη Χεζμπολάχ, ενώ άλλες σε ληστείες τραπεζών, προσωπικά κεφάλαια των μελών τους κλπ⁴⁸.

- 2) Συλλογή υλικών. Σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνεται η ίδια η απόκτηση των πρώτων υλών για τη πραγματοποίηση μίας επίθεσης, αλλά όχι η αποθήκευση τους ή ο τρόπος απόκτησης τους τα οποία εντάσσονται στο προηγούμενο επίπεδο.
- 3) Κατασκευή. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται ο συνδυασμός των υλικών που είχαν αποκτηθεί από το προηγούμενο στάδιο σε ένα τρομοκρατικό μέσο. Το στάδιο αυτό τείνει να είναι ανύπαρκτο στη περίπτωση που η επίθεση θα πραγματοποιηθεί με συμβατικό οπλισμό, ο οποίος δεν απαιτεί κατασκευή, αλλά είναι πολύ σημαντικό αν η επίθεση σχεδιάζεται να διεξαχθεί με πιο περίπλοκα στη κατασκευή όπλα όπως πχ εκρηκτικές ύλες. Η κατασκευή αυτών απαιτεί την ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού και η απουσία αυτού αποκλείει τη πραγματοποίηση του πλήγματος.
- 4) Μεταφορά. Στο επίπεδο αυτό περιλαμβάνεται η μεταφορά των μέσων ή/ και του προσωπικού στις προκαθορισμένες θέσεις για την εξαπόλυση της επίθεσης.
- 5) Επίθεση. Εδώ περιλαμβάνεται η ίδια η τρομοκρατική ενέργεια.
- 6) Μετά την επίθεση. Στο επίπεδο αυτό έχουμε τον τρόπο απεμπλοκής των τρομοκρατών και της επιστροφής τους στα κρησφύγετα τους

Σε κάθε ένα από αυτά τα στάδια οι διωκτικές αρχές και πιο συγκεκριμένα οι υπηρεσίες πληροφοριών, όπως θα μελετήσουμε σε αυτή την εργασία, έχουν τη δυνατότητα να εντοπίσουν την ύπαρξη ή/ και τη δραστηριότητα των τρομοκρατών. Μόλις αυτό γίνει η υπηρεσία έχει τρεις επιλογές, τη σύλληψη, την εξολόθρευση ή την συνέχιση της παρακολούθησης των τρομοκρατών⁴⁹.

2.3. Το «Νέο Είδος Πολέμου» και η Τρομοκρατία

Κεντρικό επιχείρημά μας αναφορικά με τη τρομοκρατία είναι πως στις μέρες μας έχει αναπτυχθεί ένα νέο είδος πολέμου το οποίο αλλάζει ριζικά τον τρόπο που

⁴⁸ Βλ. ο.π. σελ. 20.

⁴⁹ Βλ. ο.π. σελ. 13.

αυτός διεξάγεται⁵⁰. Οι συστημικές αλλαγές που επέτρεψαν σε αυτό το είδος πολέμου να αναπτυχθεί ευνοούν την κύρια χρήση της τρομοκρατίας ως τακτική.

Η πρώτη από αυτές τις συστημικές αλλαγές είναι η επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις (RMA - Revolution in Military Affairs), η ανάπτυξη δηλαδή οπλικών συστημάτων σε σημείο που ένας μόνο εμπόλεμος να μπορεί να προκαλέσει δυσανάλογη ζημιά στον αντίπαλο. Για παράδειγμα η εγκατάσταση ενός φορτηγού γεμάτου με εκρηκτικά έξω από ένα στρατόπεδο, με εκρηκτικά φτιαγμένα από φτηνά υλικά όπως λίπασμα, μπορεί με μικρό κόστος να προκαλέσει σημαντικές απώλειες που σε παρελθούσες εποχές θα απαιτούσαν ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό ανδρών⁵¹.

Μια άλλη συστημική αλλαγή που επέτρεψε την ανάπτυξη αυτού του είδους πολέμου είναι πως λόγω του χαμηλού κόστους που απαιτείται για τη διεξαγωγή του και της χαμηλής απαίτησης σε ανθρώπινο δυναμικό, δε χρειάζεται να διεξάγεται από κάποιο κράτος. Αυτό αποτελεί τη μεγαλύτερη αλλαγή από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι σήμερα που οι ανάγκες για τη διεξαγωγή πολέμου απαιτούσαν μεγάλες βάσεις στρατολόγησης⁵².

Από την άλλη όμως το νέος είδος αυτό γνωρίζει περιορισμούς. Παρά τα πλεονεκτήματά του ο πόλεμος αυτός δε μπορεί να νικήσει τις συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις του εχθρού σε μάχη εκ παρατάξεως. Αυτό που μπορεί να πετύχει είναι να αρνηθεί στον εχθρό τη νίκη με στρατιωτικά μέσα ή να του εγγυηθεί πως για να πετύχει τη στρατιωτική νίκη θα πρέπει να καταβάλει δυσανάλογο κόστος σε σχέση με τα οφέλη που θα έχει καθώς ένας μεγάλος αριθμός προσωπικού θα δεσμευτεί ψάχνοντας για τρομοκράτες οι οποίοι είναι αναμειγμένοι στο ντόπιο πληθυσμό.

⁵⁰ Κύρια πηγή μας για το «Νέο Είδος Πολέμου» είναι το άρθρο των Tom Lansford και Jack Covarrubias, "The Limits of Military Power: The United States in Iraq" που δημοσιεύεται στο Tom Lansford, Robert P. Watson, Jack Covarrubias, *America's War on Terror*, Ashgate, Hampshire, 2009, σελ. 169 – 181, καθώς και στο Steven K. O'Hern, *Intelligence Wars: Lessons from Bagdad*, Prometheus Books, New York, 2008, σελ. 53-81.

⁵¹ Περισσότερα για το RMA και τη χρήση του από τους τρομοκράτες, βλ. James M. Lutz & Brenda J. Lutz, *Global Terrorism*, Routledge, 2nd edition, New York, 2008, σελ. 28-35, καθώς και Lansford, Watson, Covarrubias, 2009, σελ. 172-174.

⁵² Βλ. Lansford, Watson, Covarrubias, 2009, σελ. 172.

Για να κάνουμε αναγωγή στη θεωρία του Κλαούζεβιτς και της στρατηγικής του τριάδας, ενώ στο παρελθόν στόχος των δύο αντιπάλων ήταν να πληγούν οι ένοπλες δυνάμεις του εχθρού, στο «Νέο Είδος Πολέμου» ο ένας έχει στόχο τη πολιτική ηγεσία πείθοντας την πως η νίκη είναι ανέφικτη και ο άλλος πρακτικά δεν έχει στόχο καθώς πολεμά έναν αντίπαλο χωρίς στολή, σταθερές βάσεις κλπ.

Το είδος αυτού του πολέμου θα το αποκαλούμε «πόλεμο 4^{ης} γενιάς», με τον πόλεμο «1^{ης} γενιάς» να είναι αυτός της περιόδου 1648-1860 με μεγάλη έμφαση στην οικονομική και δημογραφική ισχύ του κράτους για τη διεξαγωγή του, τους πολέμους «2^{ης} γενιάς» αυτούς της περιόδου 1861-1918 με έμφαση στις γραμμικές τακτικές και την ανάπτυξη του σιδηροδρόμου και τους πολέμους «3^{ης} γενιάς» κατά την περίοδο από το Μεσοπόλεμο μέχρι τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου με κύριο χαρακτηριστικό τη κινητικότητα των στρατευμάτων. Οι πόλεμοι της «4^{ης} γενιάς», από την άλλη, πλήττουν τον εχθρό στα «μαλακά του σημεία» όπως πχ στα μετόπισθεν και επιδιώκουν τη κινητοποίηση ολόκληρης της κοινωνίας ενάντια στον εχθρό⁵³.

Παρά τις μεγάλες ομοιότητες του, το «Νέο Είδος Πολέμου», δε ταυτίζεται με τον ανταρτοπόλεμο αν και έχει αρκετά παρόμοια στοιχεία. Ο ανταρτοπόλεμος μπορεί να διεξαχθεί και από τον εθνικό στρατό μίας χώρας, ενώ στο Ιράκ είχαμε τρομοκράτες που δρούσαν ανεξάρτητα από κάποιο επίσημο κρατικό φορέα. Επίσης, ο ανταρτοπόλεμος στοχεύει στην κατάκτηση εδάφους, ενώ η τρομοκρατία όχι. Στόχος της τρομοκρατίας όπως είδαμε και προηγουμένως είναι η πρόκληση ψυχολογικών πληγμάτων στο πληθυσμό. Η αλήθεια είναι πως η Αλ Κάιντα στο Ιράκ ανακήρυξε ανεξάρτητο κράτος το 2006, αλλά μέχρι τότε όλες οι τρομοκρατικές οργανώσεις στη χώρα έπλητταν τις αμερικανικές αυτοκινητοπομπές χωρίς το εθνόσημο κάποιου κράτους. Επίσης, ακόμα και μετά την ίδρυση του ψευδοκράτους στο Ιράκ πολλές τρομοκρατικές οργανώσεις συνέχισαν τη δράση τους χωρίς να έχουν καμία σχέση με την οντότητα αυτή⁵⁴. Άρα καταλήγουμε πως ο τελικός σκοπός του «Νέου Είδους Πολέμου» δεν είναι η κατάληψη εδάφους, αλλά η πρόκληση απωλειών στον αντίπαλο χωρίς αυτός να μπορεί να ανταποδώσει τα πλήγματα παρά μόνο αν λειτουργήσει με ακραία βιαιότητα, γεγονός που θα τον εκθέσει στα μάτια της κοινωνίας στρέφοντας

⁵³ Βλ. ο.π. σελ. 174.

⁵⁴ Περισσότερα για τα γεγονότα αυτά βλ. κεφ. 5.

την εναντίον του. Το νέο είδος πολέμου αυτό, έχει ως κεντρικά του χαρακτηριστικά την «έμμεση προσέγγιση», καθώς και τη στοχοποίηση του ηθικού του εχθρού.

2.4. Τα Αντιτρομοκρατικά Μοντέλα και ο Ρόλος των Υπηρεσιών Πληροφοριών

Η τυπολογία αναφορικά με τα αντιτρομοκρατικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί είναι εξαιρετικά εκτεταμένη και η προσπάθεια μας να τα απαριθμήσουμε όλα θα ήταν σίγουρα μάταιη. Αυτό που θα προσπαθήσουμε να κάνουμε είναι να απαριθμήσουμε τα βασικότερα και να δούμε το ρόλο που παίζουν οι υπηρεσίες πληροφοριών σε κάθε ένα από αυτά.

Η πρώτη διάκριση που μπορεί να γίνει στα μοντέλα της αντιτρομοκρατίας είναι αν αυτά βασίζονται στις αρχές του ρεαλισμού και της πίστης πως το κράτος οφείλει να προστατεύει τα συμφέροντα της μεγάλης πλειοψηφίας των πολιτών του ακόμα και αν καταπατήσει τα δικαιώματα κάποιων εξ αυτών, ή εάν βασίζονται στις αρχές του ιδεαλισμού και την πίστη ότι υπάρχει ένα ‘φυσικό δίκαιο’ που αποτελείται από αιώνια και αναφαίρετα δικαιώματα για κάθε άνθρωπο. Το πρώτο ρεύμα σκέψης βασίζεται στη σκέψη του Μακιαβέλι και του Τζ. Σ. Μιλλ, ενώ το δεύτερο σε αυτή του Καντ⁵⁵.

Το μοντέλο το οποίο κατά κόρον απαντάται στο πρώτο ρεύμα σκέψης είναι το «πολεμικό» (war model). Σύμφωνα με αυτό, οι τρομοκράτες θεωρούνται μια επαναστατική δύναμη που απειλεί την εθνική ακεραιότητα και ως εκ τούτου το κράτος οφείλει να αντιπαρατάξει τις ένοπλες δυνάμεις του στη προσπάθεια του να επιβιώσει⁵⁶. Το μοντέλο αυτό γενικά είναι σκληρό ως προς τον τρόπο καταστολής των τρομοκρατών και έχει την τάση να μετατρέπει τους τρομοκράτες και τους υποστηρικτές τους σε θύματα στα μάτια της κοινωνίας και εν γένει της διεθνούς κοινότητας. Από την άλλη, το μοντέλο αυτό είναι το μόνο που μπορεί να εφαρμοστεί σε περιπτώσεις που το κράτος έχει χάσει τον έλεγχο περιοχών του στους τρομοκράτες. Σε αυτό το μοντέλο ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών είναι σχετικά περιορισμένος και συνίσταται σε αναγνώριση στόχων και υποδομών, συνήθως

⁵⁵ Βλ. Graeme C. S. Steven & Rohan Gunaratna, *Counterterrorism: A Reference Handbook*, ABC Clío, Santa Barbara, 2004, σελ. 99 – 101.

⁵⁶ Βλ. ο.π. σελ. 101 – 102.

μάλιστα μέσω osint (πχ αναγνώριση γειτονιών με έντονη τρομοκρατική δράση και αεροπορικός βομβαρδισμός αυτής)⁵⁷.

Στο άλλο άκρο μπορούμε να βρούμε το «συμφιλιωτικό μοντέλο» (reconciliatory model)⁵⁸. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό η τρομοκρατία ασκείται στο όνομα διεκδικήσεων από τη πλευρά των τρομοκρατών οι οποίες πρέπει σε πολιτικό επίπεδο να λυθούν από το κράτος. Σε αυτό το μοντέλο η άσκηση βίας από το κράτος δεν είναι αποδεκτή και τα αποτελέσματα του είναι συνήθως φτωχά όταν η τρομοκρατική οργάνωση που αντιμετωπίζεται αποτελείται από εξτρεμιστές και φανατικούς που δεν ακούν τη φωνή της λογικής. Και στο μοντέλο αυτό ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών είναι περιορισμένος, καθώς τον πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν οι πολιτικοί και οι διπλωμάτες⁵⁹.

Έχοντας δει τα ακραία ιδεοτυπικά μοντέλα πρέπει να κάνουμε μία αναφορά και σε άλλα τρία μοντέλα τα οποία βρίσκονται μεταξύ των δύο αυτών άκρων. Το πρώτο είναι αυτό της «ποινικής δικαιοσύνης» (criminal justice model)⁶⁰. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό οι τρομοκράτες αντιμετωπίζονται ως κακοποιοί και παραβάτες του νόμου, φέροντες δε το βάρος του αντιτρομοκρατικού έργου είναι η αστυνομία. Το μοντέλο αυτό μπορεί να διατηρήσει τη νομιμοποίηση του καθώς δια της νομικής οδού αντιμετωπίζει τους τρομοκράτες, έχει όμως το πρόβλημα πως στην προσπάθεια να τηρηθούν οι προβλεπόμενες διαδικασίες οι τρομοκράτες μπορούν να εκμεταλλευτούν το σύστημα και να συνεχίσουν ανενόχλητοι το έργο τους. Στο μοντέλο αυτό οι υπηρεσίες πληροφοριών/ασφαλείας έχουν αναβαθμισμένο ρόλο καθώς θα πρέπει να κάνουν χρήση της γνώσης που έχουν για την τοπική κοινωνία και να εντοπίσουν τους τρομοκράτες⁶¹.

⁵⁷ Βλ. Ami Pedahzur, *The Israeli Secret Services & the Struggle against Terrorism*, Columbia University Press, New York 2010, σελ. 6-7.

⁵⁸ Βλ. Pedahzur, 2010, σελ. 2.

⁵⁹ Βλ. Ronald Crelinsten & Alex Schmid, “Western Responses to Terrorism: a Twenty-Five Year Balance Sheet”, στο *Terrorism and Political Violence*, Volume 4, Issue 4, 1992.

⁶⁰ Βλ. Steven, Gunaratna, 2004, σελ. 100 – 102.

⁶¹ Σχετικά με το μοντέλο αυτό βλ. Edmund F. McGarrell, “Intelligence Led Policing as a Framework for Law Enforcement in the 21st Century”, δημοσιεύεται στο Huseyin Durmaz, Bilal Sevinc, Ahmet

Ένα άλλο μοντέλο είναι το «αμυντικό» (defensive model)⁶². Σύμφωνα με αυτό, ο σκοπός του κράτους δεν είναι η πάταξη της ίδιας της τρομοκρατίας αλλά η άρνηση στους τρομοκράτες της επίτευξης των αντικειμενικών τους σκοπών. Αυτό γίνεται με τη λήψη αμυντικών/αποτρεπτικών μέτρων με σκοπό να αποθαρρυνθούν οι τρομοκράτες από το να επιτεθούν. Αυτό περιλαμβάνει την εγκατάσταση π.χ. καμερών ασφαλείας, την αποτρεπτική παρουσία αστυνομικών/στρατιωτικών δυνάμεων, την εγκατάσταση συρματοπλέγματος σε πιθανούς στόχους κλπ. Το μοντέλο αυτό καθώς δε λαμβάνει ενεργητικά μέτρα εναντίων των τρομοκρατών μπορεί να έχει μεγαλύτερη νομιμοποίηση, κυρίως επειδή διαφυλάττει τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων, ενώ παράλληλα προστατεύει και την ασφάλεια των πολιτών. Στο μοντέλο αυτό βασίστηκε η στρατηγική του στρατηγού Πετρέους σε σημαντικό βαθμό στο Ιράκ και με μεγάλη επιτυχία. Ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών εδώ περιορίζεται στον εντοπισμό των στόχων των τρομοκρατών και της έγκαιρης προειδοποίησης με σκοπό την προστασία του πληθυσμού.

Τέλος, θα αναλύσουμε το μοντέλο της «στρατιωτικής βοήθειας στην πολιτική ισχύ» (military aid to the civilian power)⁶³. Το μοντέλο αυτό προβλέπει τη χρήση ειδικών δυνάμεων για την πραγματοποίηση χειρουργικών χτυπημάτων εναντίων στόχων που έχουν από πριν αναγνωριστεί με την ελάχιστη πρόκληση παράπλευρων απωλειών. Στο μοντέλο αυτό οι υπηρεσίες πληροφοριών παίζουν τον κεντρικό ρόλο αφού αυτές εντοπίζουν τα «κέντρα βάρους» του εχθρού, για να δανειστούμε τον όρο του Κλαούζεβιτς, και χρησιμοποιούν ισχύ μόνο εναντίον τους⁶⁴.

Το μοντέλο αυτό θεωρούμε πως φέρνει τα καλύτερα αποτελέσματα στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καθώς επιτυγχάνει τους δύο αντικειμενικούς στόχους ενός καλού αντιτρομοκρατικού δόγματος. Ο πρώτος είναι να εξασφαλίζει την εκδίωξη των τρομοκρατών και ο δεύτερος είναι να εξασφαλίζεται η νομιμοποίηση των πρακτικών του από τη κοινωνία. Το μοντέλο αυτό όπως θα δούμε

Sait Yayla, Siddik Ekici, *Understanding and responding to Terrorism*, Ios Press, Amsterdam, 2007, σελ. 221 – 235.

⁶² Βλ. Pedahzur, 2010, σελ. 2.

⁶³ Βλ. Steven, Gunaratna, 2004, σελ. 107 – 110.

⁶⁴ Βλ. ο.π.

και στη συνέχεια εφαρμόστηκε μαζί με το «αμυντικό» από το στρατηγό Πετρέους όταν ανέλαβε τη διοίκηση του Ιράκ.

Ως γενικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε για το ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών στο αντιτρομοκρατικό έργο είναι ότι όσο καλύτερα αυτές λειτουργούν, τόσο λιγότερη ωμή βία πρέπει το κράτος να ασκήσει για να πετύχει το στόχο του⁶⁵. Αυτό εξασφαλίζει στο κράτος μεγαλύτερη νομιμοποίηση τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό του, καθώς και περιορίζει τη δεξαμενή στρατολόγησης των τρομοκρατών αφού το κράτος δε φαντάζει ως κάποιος «σκληρός τύραννος».

⁶⁵ Βλ. ο.π. σελ. 111 – 112.

Κεφάλαιο 4^ο

Οι Πληροφορίες κατά την Πρώτη Φάση της Κατοχής (2003-2006):

Διεξάγοντας το Νέο Είδος Πολέμου

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε το ρόλο των πληροφοριών στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας από το 2003, έτος επέμβασης των συμμάχων στο Ιράκ, μέχρι το 2006, έτος ανάληψης καθηκόντων ως διοικητή της χώρας του Ντ. Πετρέους. Σε πρώτη φάση θα αναφερθούμε στις διάφορες εθνικές/ θρησκευτικές ένοπλες ομάδες της χώρας και θα τις κατηγοριοποιήσουμε ανάλογα με τα κίνητρα για τα οποία πολεμούν. Στη συνέχεια θα μελετήσουμε την προσέγγιση που είχαν οι αμερικανοί ως προς την πάταξη της τρομοκρατίας, το μοντέλο που ακολούθησαν, τα αποτελέσματα που είχε το μοντέλο αυτό και το ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών εσωτερικά του μοντέλου αυτού. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στους λόγους για τους οποίους οι υπηρεσίες πληροφοριών απέτυχαν να καταπολεμήσουν με επάρκεια το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Στο τέλος του κεφαλαίου θα δούμε πώς λειτούργησε το κάθε επίπεδο του κύκλου των πληροφοριών και σε ποια επίπεδα μπορούν να εντοπιστούν τα αίτια της αποτυχίας.

4.1. Η Φύση του Πολέμου στο Ιράκ

4.1.1. Νικώντας το Συμβατικό Πόλεμο

Το συμβατικό σκέλος της επέμβασης στο Ιράκ ξεκίνησε στις 21 Μαρτίου 2003 με την επίθεση που εξαπέλυσαν μέσω Κουβέιτ τρεις Αμερικανικές μεραρχίες του Στρατού, μία ενισχυμένη μεραρχία Πεζοναυτών και μία βρετανική μεραρχία Τεθωρακισμένων¹⁴⁹. Σε αυτό αν προστεθούν περίπου 2.000 Αυστραλοί στρατιώτες, 194 Πολωνοί και διάφορα κλιμάκια ειδικών επιχειρήσεων, αποτελούν τη συνολική

¹⁴⁹ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 118 – 119.

συμμαχική δύναμη η οποία ανερχόταν σε περίπου 265.000 ένστολους, 148.000 από τους οποίους ήταν Αμερικανοί¹⁵⁰.

Οι Σύμμαχοι αντιμετώπισαν έναν Ιρακινό συμβατικό στρατό με κακή εκπαίδευση και ηθικό ο οποίος πέραν όλων των άλλων υπέφερε και από κακή διοίκηση¹⁵¹. Για το λόγο, αυτό οι συμβατικές επιχειρήσεις διήρκησαν μέχρι τη 1^η Μαΐου οπότε ο πρόεδρος Μπους επίσημα κήρυξε το πέρας των επιχειρήσεων. Στη διάρκεια αυτών, οι σύμμαχοι είχαν δώσει πέντε μάχες (Νασιρίγια, Νατζάφ, Βασόρα, Καρμπάλα και Βαγδάτη) όλες από τις οποίες νικήθηκαν με σχετική ευκολία¹⁵².

Το νέο στοιχείο το οποίο φάνηκε στη φάση αυτή του πολέμου, για να λάβει τεράστιες διαστάσεις στη περίοδο της κατοχής, ήταν η δράση άτακτων παραστρατιωτικών μονάδων από την πλευρά των Ιρακινών. Η διαταγή για τη σύσταση τέτοιων μονάδων φαίνεται να ήρθε κατευθείαν από το Σαντάμ που είχε δει τον τακτικό στρατό του να ηττάται στον τελευταίο πόλεμο που είχε δώσει το 1991. Οι άτακτες μονάδες αυτές, αν και γενικά η εκπαίδευση τους ήταν χαμηλή, πολέμησαν με αυταπάρνηση και πείσμα προκαλώντας απώλειες στους Συμμάχους. Σε αυτές περιλαμβάνονταν η πολιτοφυλακή Στρατός Αλ Κουντς (Al Quds) καθώς και η Φενταγίν του Σαντάμ (Fedayeen Saddam)¹⁵³. Οι πολιτοφυλακές αυτές φιλοξενούσαν στις τάξεις τους και ξένους εθελοντές οι οποίοι έρχονταν διαπνεόμενοι από θρησκευτικό φανατισμό για να πολεμήσουν τους «Σταυροφόρους», ενώ αργότερα θα είναι αυτές που θα αναπτύξουν σχέσεις με την Αλ Κάιντα. Η χρήση της θρησκείας από το έντονα λαϊκό καθεστώς του Σαντάμ σε πρώτη φάση προκαλεί έκπληξη. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει και πιο πριν, το Μπααθικό καθεστώς διαπνεόταν από έντονο αντιθρησκευτικό αίσθημα σε αντίθεση με το γειτονικό Ιράν. Φαίνεται πως ο Σαντάμ βλέποντας πως η νίκη με συμβατικά μέσα ήταν εξαιρετικά απίθανη προσέφυγε σε μία

¹⁵⁰ Περισσότερα για τους αριθμούς των στρατευμάτων τόσο στη πλευρά των συμμάχων, όσο και στη πλευρά των Ιρακινών, βλ. Murray Williamson, *The Iraq War: An Elusive Victory*, Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2005, σελ. 45-88.

¹⁵¹ Βλ. Bruce R. Pirnie, Edward O'Connell, *Counterinsurgency in Iraq (2003-2006)*, RAND, Santa Monica, 2008, σελ. 6-7.

¹⁵² Περισσότερες λεπτομέρειες για τις συμβατικές επιχειρήσεις του πολέμου, βλ. Williamson, 2005, σελ. 88-154.

¹⁵³ Βλ. ο.π. σελ 7-9.

στρατηγική που βασίζεται στην «έμμεση προσέγγιση» και το αντάρτικο, μία μέθοδο που έχει χαρακτηριστεί ως το «νέο είδος πολέμου»¹⁵⁴. Το νέο αυτό είδος απαιτούσε κάποια πηγή ηθικής νομιμοποίησης και φαίνεται πως η επίκληση της θρησκείας μπορούσε να του εξασφαλίσει κάτι τέτοιο.

4.1.2. Το «Νέο Είδος Πολέμου» στο Ιράκ

Οι Σύμμαχοι, και ειδικότερα οι ΗΠΑ που ήταν η «ατμομηχανή» του πολέμου, ήταν εντελώς ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν έναν πόλεμο που βασιζόταν στην τρομοκρατία και στο αντάρτικο. Η σχετικά πρόσφατη και καταστροφική εμπειρία του Βιετνάμ αντί να διδάξει, είχε αποσυρθεί από τη στρατιωτική σκέψη της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων.¹⁵⁵ Φωτεινή εξαίρεση σε αυτό αποτελεί ο τελικός νικητής του πολέμου στο Ιράκ Ντέιβιντ Πετρέους ο οποίος από το 1987 ακόμα είχε εκπονήσει διδακτορικό με τίτλο «Ο Αμερικανικός Στρατός και τα Μαθήματα του Βιετνάμ: Μία Μελέτη της Στρατιωτικής Επιρροής και της Χρήσης Βίας στη Μετά-Βιετνάμ Εποχή».¹⁵⁶

Σε κάθε περίπτωση, όταν οι ΗΠΑ μπήκαν στο πόλεμο το 2003 δεν είχαν κάποιο δόγμα αντιμετώπισης τέτοιου είδους πολέμων και ήταν προσανατολισμένοι στη διεξαγωγή ενός πολέμου στο «Ευρωπαϊκό πρότυπο» όπως πχ οι Β' Παγκόσμιος Πόλεμος¹⁵⁷. Κανείς δεν είχε αντιληφθεί πως ένα «Νέο Είδος Πολέμου» είχε δημιουργηθεί στη διεθνή πρακτική.

Αυτό τον πόλεμο κλήθηκαν να πολεμήσουν οι ΗΠΑ, αφού πέτυχαν μία γρήγορη και εντυπωσιακή νίκη σε ένα πόλεμο 3^{ης} γενιάς.

4.2. Η Τρομοκρατία που Δημιουργήθηκε στη Μετά-Σαντάμ Περίοδο

¹⁵⁴ Περισσότερα για το “Νέο Είδος Πολέμου», βλ. κεφ. 3.

¹⁵⁵ Βλ. Robert M. Cassidy, *Counterinsurgency and the Global War on Terror: Military Culture and Irregular War*, Praeger Security International, Westport, 2006, σελ 99-100.

¹⁵⁶ “The American Military and the Lessons of Vietnam: A Study of Military Influence and the Use of Force in the Post-Vietnam Era”.

¹⁵⁷ Περισσότερα για το στρατιωτικό δόγμα των ΗΠΑ πριν το Ιράκ, βλ. στο ίδιο, σελ. 101-102.

4.2.1. Αναγνωρίζοντας τα Εμπόλεμα Μέρη

Την κατηγοριοποίηση αναφορικά με τα εμπόλεμα μέρη στο Ιράκ την επαύριο της Αμερικανικής επέμβασης θα την κάνουμε με βάση δύο κριτήρια. Το πρώτο είναι τα κίνητρα για τα οποία κάθε ομάδα πολεμά. Το δεύτερο είναι η εθνική βάση της κάθε ομάδας.¹⁵⁸

Αναφορικά με τα κίνητρα για τα οποία διεξάγεται η τρομοκρατία μπορούμε να εντοπίσουμε τέσσερα. Το πρώτο η ανάληψη των όπλων για την πλήρωση του κενού εξουσίας που άφησε η έξωση του Σαντάμ από την προεδρία της χώρας. Το δεύτερο είναι η ανάληψη των όπλων με σκοπό την απόσχιση από τον εθνικό κορμό. Σε αυτήν την κατηγορία κυρίως εμπίπτουν κουρδικές και σιτικές ομάδες χωρίς να εξαιρούνται σουνιτικές ομάδες, όπως η Αλ Κάιντα, από ένα σημείο και μετά. Το τρίτο κίνητρο είναι αυτοί οι οποίοι πολεμούν στα πλαίσια ενός ευρέως εννοούμενου τζιχάντ. Τυπική περίπτωση ομάδας που εμπίπτει σε αυτή τη κατηγορία είναι η Αλ Κάιντα. Οι τρεις αυτές κατηγορίες πέραν της ατζέντας τους έχουν το χαρακτηριστικό ότι θέλουν να διώξουν τους Αμερικανούς από το Ιράκ. Η τελευταία κατηγορία είναι οι καιροσκόποι¹⁵⁹. Πρόκειται για ομάδες οι οποίες περισσότερο κατατάσσονται στο οργανωμένο έγκλημα παρά στη τρομοκρατία, οι οποίες επωφελούνται από το γενικότερο μεταπολεμικό χάος για να αποκομίσουν κέρδη.

Αναφορικά με την εθνική βάση των τρομοκρατών μπορούμε να εντοπίσουμε 4+1 κατηγορίες.¹⁶⁰ Αυτές είναι:

A) Κούρδοι αυτονομιστές

Οι Κούρδοι όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο απολάμβαναν ένα status ημιαυτονομίας ως αποτέλεσμα της επιχείρησης Provide Comfort. Οι Κούρδοι, γενικότερα, έδειξαν ένα πιο ομογενοποιημένο πρόσωπο σε σχέση με τους Άραβες

¹⁵⁸ Περισσότερα για τα κίνητρα διεξαγωγής της τρομοκρατίας βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, κεφ. 2, σελ. 21-35 καθώς και Naylor, 2009, σελ. 9-10.

¹⁵⁹ βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 32.

¹⁶⁰ Λέμε 4+1 και όχι 5 γιατί η κατηγορία «οργανωμένο έγκλημα», δεν ασκεί πολιτική βία, ως εκ τούτου δεν είναι τρομοκρατική οργάνωση. Περισσότερα για το πώς ορίζουμε τη τρομοκρατία, βλ. κεφ. 2.

συμπολίτες τους, με την ενδοφυλετική βία να περιορίζεται σε χαμηλά επίπεδα.¹⁶¹

Επίσης, οι Κούρδοι είχαν δική τους πολιτοφυλακή, από τις μέρες της Provide Comfort ακόμα, ώστε να προστατεύουν την περιοχή τους και να διασφαλίζουν την τάξη σε αυτή, την Πας Μέργκα (Pash Merga). Τέλος, οι Κούρδοι σε γενικές γραμμές βοήθησαν τις συμμαχικές δυνάμεις ελπίζοντας να καταφέρουν με αυτόν τον τρόπο να αποκτήσουν ανεξάρτητο κράτος.¹⁶²

Το Κουρδικό στοιχείο εντοπίζεται στο βόρειο κομμάτι του Ιράκ, ενώ λίγο νοτιότερα βρίσκεται μία ζώνη όπου ο πληθυσμός είναι μικτός και αποτελείται από Κούρδους και σουνίτες Άραβες. Στη περιοχή αυτή ήταν που δραστηριοποιήτο η Άνσαρ αλ Ίσλαμ¹⁶³, η οποία στη συνέχεια εξελίχθηκε στην Αλ Κάιντα στο Ιράκ.

B) Σουνίτες αντάρτες

Επί Σαντάμ οι σουνίτες, αν και αποτελούσαν τη μειοψηφία στο πληθυσμό, ήταν αυτοί που ασκούσαν την εξουσία και τη διοίκηση. Στη μετά-Σαντάμ εποχή η ομάδα αυτή έγινε στόχος από σίιτες οι οποίοι ζητούσαν εκδίκηση για τα χρόνια καταπίεσης που είχαν γνωρίσει. Οι σουνίτες σύντομα κατάλαβαν πως στο νέο καθεστώς δεν υπήρχε θέση για αυτούς και έτσι πολύ από αυτούς εντάχθηκαν σε κάποια ένοπλη ομάδα¹⁶⁴.

Οι σουνίτες αντάρτες στην πλειοψηφία τους αποτελούνται από πρώην στελέχη του Μπάαθ, ενώ υπάρχουν και στοιχεία τα οποία ανήκουν στην αίρεση των σαλαφιστών, η οποία προάγει μια φονταμενταλιστική ερμηνεία του Κορανίου. Οι ομάδες αυτές χαίρουν μεγάλης υποστήριξης από το σουνιτικό πληθυσμό, κυρίως γιατί αυτοί τον προστατεύουν από αυθαιρεσίες, ένα έργο που θα έπρεπε να είχαν αναλάβει οι Αμερικάνοι¹⁶⁵.

¹⁶¹ Βλ. Στο ίδιο, σελ. 24-25.

¹⁶³ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 7-9, καθώς και Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 22-24.

¹⁶⁴ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 25-28, καθώς και David J. Kilcullen, *Counterinsurgency*, Oxford University Press, Oxford, 2010, σελ. 3-5.

¹⁶⁵ Η ιδέα πως ο τοπικός πληθυσμός πρέπει να γίνεται σεβαστός, ώστε με αυτό τον τρόπο να εξασφαλιστεί η νομιμοφοροσύνη του, θεωρείται κοινός τόπος στην αντιτρομοκρατία. Βλ. Kilcullen,

Ένα άλλο απόπημα των Αμερικανών, που τροφοδότησε τη σουνιτική τρομοκρατία, ήταν η απόφαση τους να απομπααθικοποιήσουν το Ιράκ κατά τον τρόπο που αποναζικοποίησαν τη Γερμανία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η πολιτική εμπνεύστηκε από τον Αχμεντ Χαλάμπι¹⁶⁶ πρόεδρο του NIC που είδαμε πως έπαιξε κεντρικό ρόλο στην εμπλοκή των ΗΠΑ στο Ιράκ, ενώ εφαρμόστηκε από τον Πωλ Μπρέμερ (L. Paul Bremer).¹⁶⁷ Ο Μπρέμερ ήταν διπλωμάτης ο οποίος παρέλαβε τη διοίκηση του Ιράκ από τους στρατιωτικούς στις 12 Μαΐου 2003. Στα πλαίσια της απομπααθικοποίησης απέλυσε το σύνολο του Ιρακινού στρατού και του κρατικού μηχανισμού. Αυτό, ουσιαστικά, τροφοδότησε τις τάξεις των τρομοκρατών με προσωπικό, ενώ νομιμοποίησε τον αγώνα τους εναντίων των ΗΠΑ καθώς στα μάτια τους οι Αμερικάνοι ήθελαν να τους υποβιβάσουν σε πολίτες β' κατηγορίας.

Περιοχές με σουνιτικό στοιχείο είναι το κεντρικό και δυτικό Ιράκ όπου οι πληθυσμοί είναι συμπαγείς, καθώς και όπως είπαμε λίγο βορειότερα με μεικτά αραβοκουρδικά στοιχεία. Νοτιότερα και σε μία περιοχή που εκτείνεται μέχρι τα σύνορα με τη Σαουδική Αραβία, ο πληθυσμός είναι μικτός και αποτελείται από σουνίτες και σιίτες Άραβες. Στις περιοχές αυτές είναι που σημειώθηκαν τα περισσότερα κρούσματα διακοινοτικής βίας. Η σημαντικότερη βάση των σουνιτών ήταν το «Σουνιτικό Τρίγωνο» μία περιοχή που κατοικούταν αποκλειστικά σχεδόν από σουνίτες και οριοθετούταν από τις πόλεις Βαγδάτη (νοτιοανατολικό άκρο), Τικρίτ (βόρειο άκρο), και Ραμάντι (νοτιοδυτικό άκρο)¹⁶⁸.

Τέλος, χαρακτηριστικό των σουνιτών ήταν πως δεν είχαν μεγάλες οργανώσεις αλλά αντίθετα πολεμούσαν σε μικρές οργανώσεις με βάση την οικογένεια ή/ και τη φυλή (tribe), καθιστώντας έτσι το έργο των υπηρεσιών πληροφοριών για τον εντοπισμό τους σημαντικά δυσκολότερο.

Γ) Σιιτικές πολιτοφυλακές

2010, σελ. 5-10, καθώς και το Glen M. Segell, "Creating Intelligence: Information Operations in Iraq", στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, March 2009.

¹⁶⁶ Βλ. Bush, 2010, σελ. 259.

¹⁶⁷ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 158-166.

¹⁶⁸ Για το σουνιτικό τρίγωνο, βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 21, 26-27.

Με την αποχώρηση του Σαντάμ από την εξουσία και την έναρξη τις απομπααθικοποίησης, οι σιίτες επιδόθηκαν σε πράξεις αντιποίνων και τρομοκρατίας εναντίον της μέχρι πρότινος σουνιτικής ηγεσίας τους. Στο νέο καθεστώς είχαν τη δυνατότητα να το πράξουν, καθώς οι σουνίτες είχαν εξωθεί από κάθε μορφή διοίκησης, οι σιίτες επάνδρωναν την αστυνομία, ενώ ήταν και μακράν η ισχυρότερη φράξια στη κυβέρνηση.¹⁶⁹ Επίσης, η Αμερικανική διοίκηση τους υποστήριζε. Για παράδειγμα, ο υφυπουργός Γούλφοβιτς οραματιζόταν ένα σιίτικο Ιράκ από τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου ακόμα.¹⁷⁰ Όλα αυτά επέτρεψαν στις πολιτοφυλακές να κινούνται με μία σχετική ελευθερία.

Στο σύνολο τους, οι σιιτικές ένοπλες οργανώσεις χαρακτηρίζονταν από μεγαλύτερο βαθμό κεντρικής οργάνωσης, σε αντίθεση με τους σουνίτες αντιπάλους τους. Οι κύριες πολιτοφυλακές ήταν δύο. Η πρώτη, και μικρότερη από τις δύο, ήταν η «Οργάνωση Μπαντρ» (Badr Organization). Αυτή αποτελεί το ένοπλο σκέλος του SCIRI της οργάνωσης των σιιτών κατά τον πόλεμο μεταξύ Ιράν και Ιράκ.¹⁷¹ Από τότε ακόμα η οργάνωση ήταν πλήρως ελεγχόμενη από το Ιράν.¹⁷² Αυτό όμως δεν απέτρεψε τον ηγέτη της Αγιατολάχ Αμπντ αλ-Αζίζ αλ-Χακίμ (Ayatollah Abd al-Aziz al-Hakim) από το να συνεργαστεί με τις ΗΠΑ¹⁷³.

Η δεύτερη πολιτοφυλακή, και αυτή με τα περισσότερα μέλη, είναι ο «Μαχνητικός Στρατός» (Mahdi Army). Η πολιτοφυλακή αυτή έχει έντονη δράση στις διακοινοτικές ζώνες σιιτών-σουνιτών και σε αντίθεση με την Οργάνωση Μπαντρ είναι έντονα αντιαμερικανική και ισλαμική. Ο ηγέτης της Μουκτάντα αλ-Σαντρ, (Muqtada al-Sadr) έχει δημιουργήσει ένα παράλληλο κράτος μέσα στο Ιράκ το οποίο παράσχει κοινωνική προστασία, συγκοινωνίες κ.λ.π, κατά το πρότυπο της Χεζμπολάχ του Λιβάνου. Όπως και η Οργάνωση Μπαντρ, έτσι και ο Μαχνητικός Στρατός δέχεται ενίσχυση από το Ιράν, είτε υπό τη μορφή εκπαίδευσης, είτε με τη μορφή εξοπλισμού

¹⁶⁹ Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 16-17.

¹⁷⁰ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 6-8.

¹⁷¹ Περισσότερα για το SCIRI βλ. Daniel Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, σελ. 40.

¹⁷² Βλ. Naylor, 2009, σελ. 65.

¹⁷³ Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 31.

και εκρηκτικών υλών. Παρόλα αυτά, η οργάνωση αυτή είναι πιο ριζοσπαστική από την πιο ιρανόστροφη Οργάνωση Μπαντρ και στη συνείδηση των ιρακινών δεν έχει ταυτιστεί με το Ιράν¹⁷⁴.

Οι δύο πολιτοφυλακές αν και ανταγωνιστικές δεν έχουν στραφεί η μία ενάντια στην άλλη, αλλά πρώτος στόχος και των δύο είναι οι σουνίτες¹⁷⁵.

Βάση των πολιτοφυλακών είναι στα νοτιοανατολικά της χώρας στα σύνορα με το Ιράν όπου ο πληθυσμός είναι αμιγώς σιιτικός, ενώ η δραστηριότητα τους εντοπίζεται σε όλες τις περιοχές με μεικτούς πληθυσμούς¹⁷⁶.

Δ) Άραβες εξτρεμιστές

Παρά το γεγονός ότι το Ιράκ ανέκαθεν ήταν έντονα λαϊκό, ο Σαντάμ λίγο πριν την Αμερικανική επέμβαση έκανε επίκληση στο ισλαμικό αίσθημα και στις 01 Απριλίου 2003 κάλεσε σε τζιχάντ εναντίων των ΗΠΑ και της Βρετανίας. Το τζιχάντ ως έννοια προβλέπει μεταξύ άλλων την επικράτηση του Ισλάμ ανά τον κόσμο με τη χρήση βίας¹⁷⁷. Έτσι το κάλεσμα του Σαντάμ βρήκε ανταπόκριση γενικότερα στον ισλαμικό χώρο και όχι μόνο στους ιρακινούς σουνίτες. Ας μη ξεχνάμε πως την περίοδο εκείνη η Αλ Κάιντα είχε πρόσφατα επιτεθεί στη Δύση (9/11), οι ΗΠΑ είχαν απαντήσει με επίθεση στο Αφγανιστάν και γενικότερα είχε καλλιεργηθεί η ιδέα μίας ευρύτερης «σύγκρουσης πολιτισμών». Η ανταπόκριση, λοιπόν, από τους ισλαμιστές ανά τον κόσμο ήταν θετική και σημαντικός αριθμός εθελοντών έσπευσε να πολεμήσει τον «άπιστο» στη γη των δύο ποταμών.¹⁷⁸

Οι εξτρεμιστές κατά βάση αποτελούνταν από μη Ιρακινούς και οι αριθμοί τους ήταν σχετικά μικροί σε σχέση με τις προηγούμενες τρεις κατηγορίες ενόπλων.

¹⁷⁴ Βλ. ο.π.

¹⁷⁵ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 31, 43-44.

¹⁷⁶ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 31-32.

¹⁷⁷ Βλ. Devin R. Springer, James L. Regens, David N. Edger, *Islamic Radicalism & Global Jihad*, Georgetown University Press, Washington D.C., 2009, σελ. 4-8.

¹⁷⁸ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 59-60.

Ήταν, όμως, εξαιρετικά βίαιοι και φανατισμένοι προκαλώντας μεγάλες απώλειες τόσο σε Αμερικανούς, όσο και σε Ιρακινούς των αντίπαλων παρατάξεων.¹⁷⁹

Η κατηγορία αυτή είχε μεγάλο βαθμό ενότητας στη διοίκηση, με μία οργάνωση να λειτουργεί ως ομπρέλα για όλες τις μικρότερες και με σημαντικό βαθμό πειθαρχίας. Οι εξτρεμιστές είχαν τη βάση τους στην οργάνωση Άνσαρ αλ Ίσλαμ η οποία όπως είδαμε, προπολεμικά δραστηροποιήτο σε περιοχές του κουρδικού βορρά. Με την Αμερικανική επίθεση όμως, η κουρδική Πας Μέργκα με τη βοήθεια ειδικών δυνάμεων των ΗΠΑ επιτέθηκαν και κατέστρεψαν τις βάσεις της οργάνωσης στην περιοχή.¹⁸⁰ Έτσι, τα υπολείμματα της οργάνωσης αποφάσισαν να διασπαστούν σε δύο οργανώσεις. Η μία ήταν η Άνσαρ αλ Σούρα η οποία παρέμεινε στη περιοχή και πλέον αποτελείτο αποκλειστικά από Κούρδους φονταμενταλιστές. Η άλλη μετονομάστηκε σε «Ταουχίντ και Ισλάμ» (Tawhid and Islam), επικεφαλής της παρέμεινε ο Αμπού Μουσάμπ αλ Ζαρκάουι και εγκαταστάθηκε στη Φαλούτζα.¹⁸¹

Από εκεί ο Ζαρκάουι τον Οκτώβριο του '04 θα εκδηλώσει την πίστη του στο Μπιν Λάντεν και την Αλ Κάιντα, μετονομάζοντας ξανά την οργάνωση σε «Οργάνωση Τζιχάντ Αλ Κάιντα στη Γη των Δύο Ποταμών» ή όπως είναι πιο γνωστή «Αλ Κάιντα στο Ιράκ». Ο Ζαρκάουι θα σκοτωθεί από βομβαρδισμό τον Ιούνιο του '06 και θα τον διαδεχθεί στην ηγεσία ο Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι. Αυτός θα ιδρύσει αργότερα τον Οκτώβριο του '06 'ανεξάρτητο' κράτος στο δυτικό Ιράκ το οποίο περιελάμβανε τις επαρχίες Άνμπαρ, Νιγιάλα, Νινάβα, Κιρκούκ, Σαλαχάντ Ντιν, καθώς και σημαντικά τμήματα των επαρχιών Βαβέλ και Ουασίτ¹⁸².

Η οργάνωση ήταν διαβόητη για τις εξαιρετικά βάνανυες μεθόδους της και ειδικότερα για τους αποκεφαλισμούς αιχμαλώτων. Η ακρότητες αυτές καθώς και οι απαγορεύσεις που επέβαλαν στον μέχρι πρότινος αστικό πληθυσμό του Ιράκ(πχ επιβολή μαντίλας στις γυναίκες, γενειάδας στους άντρες κλπ) σε πρώτη φάση

¹⁷⁹ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 29-30.

¹⁸⁰ Βλ. Bush, 2010, σελ. 255.

¹⁸¹ Περισσότερα για τη διάσπαση της Άνσαρ αλ Ίσλαμ και τη μετεγκατάσταση του Ζαρκάουι στη Φαλούτζα βλ. Naylor, 2008, σελ. 11-12, καθώς και Michel Chossudovsky, *America's "War on Terrorism"*, Global Research, 2nd edition, Pincourt, 2005, σελ. 177-179.

¹⁸² Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 15-16.

απέτρεψαν τη συνεργασία τους με τους υπόλοιπους σουνίτες και σε δεύτερη φάση τους έστρεψαν ανοιχτά εναντίον τους.¹⁸³

Ε) Εγκληματικές Συμμορίες

Αν και δεν πρόκειται για τρομοκρατικές ομάδες, οι εγκληματικές συμμορίες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη δυσχέρεια του έργου της νέας μεταβατικής κυβέρνησης και ανέπτυξαν έντονη δραστηριότητα. Με αυτές δε θα ασχοληθούμε στη μελέτη μας καθώς δεν ασκούσαν πολιτική βία, άρα δεν ήταν τρομοκράτες. Ωστόσο, σκόπιμο είναι να γνωρίζουμε πως τέτοιες ομάδες ανέπτυξαν δραστηριότητα στη χώρα.¹⁸⁴

Παρακάτω παραθέτουμε έναν πίνακα ο οποίος αποτυπώνει τις ένοπλες ομάδες που δραστηριοποιούνταν στο Ιράκ ανάλογα με τα κίνητρα που είχαν για να πολεμήσουν, καθώς και την εθνική/ θρησκευτική τους σύσταση.

	Πολιτική Ισχύς	Θρησκευτικό Κίνητρο	Αποσχιστικοί Λόγοι	Οικονομικό Όφελος
Κούρδοι		Άνσαρ αλ Σούννα	Πας Μέργκα	
Σουνίτες Αντάρτες	Κατακερματισμένες ομάδες πρώην Μπααθικών			
Αραβες Εξτρεμιστές		Αλ Κάιντα Ιράκ		
Σιιτικές Πολιτοφυλακές	SCIRI (Οργάνωση Μπαντρ)		Μαχνητικός Στρατός	
Εγκληματικές Οργανώσεις				Διάφορες συμμορίες

Διάγραμμα 4

4.2.2. Η Υψηλή Στρατηγική των Ενόπλων Ομάδων

¹⁸³ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 15-17.

¹⁸⁴ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 32.

Σύντομα, αφού ολοκληρώθηκε το στρατιωτικό σκέλος της Αμερικανικής επίθεσης, οι κατοχικές δυνάμεις όχι μόνο βρέθηκαν αντιμέτωπες με τρομοκρατικά πλήγματα εναντίον τους, αλλά και με τη χρήση της τρομοκρατίας μεταξύ των εθνικών ομάδων. Σύντομα, η χώρα διολίσθησε σε εμφύλιο πόλεμο και οι ΗΠΑ βρέθηκαν στη μέση αυτού.

Εμπνευστής της στρατηγικής αυτής ήταν αλ Ζαρκάουι. Ο ηγέτης της Αλ Κάιντα στο Ιράκ πίστευε πως πραγματοποιώντας μεγάλης κλίμακας επιθέσεις έναντι σιιτικών στόχων θα προκαλούσε αντίποινα από την πλευρά των σιιτών έναντι των σουνιτών. Οι σουνίτες με τη σειρά τους θα απαντούσαν με βία στους σίιτες και ο κύκλος θα άρχιζε ξανά¹⁸⁵. Η στρατηγική, αν και αμφιλεγόμενη, εντούτοις έφερε αποτελέσματα. Πράγματι, η χώρα βυθίστηκε σε έναν εμφύλιο στον οποίο εφαρμόστηκε στη πράξη η ρεαλιστική ρήση του Χομπς “bellum omnium contra omnes”. Λίγο πριν το θάνατο του ο Ζαρκάουι, τον Ιανουάριο του 2006, η Αλ Κάιντα δημιούργησε μία ευρύτερη οργάνωση-ομπρέλα η οποία περιελάμβανε και άλλες εξτρεμιστικές οργανώσεις σε μία προσπάθεια να τις ελέγξει¹⁸⁶. Η οργάνωση αυτή ονομάστηκε «Συμβούλιο Μουτζαχεντίν Σούρα στο Ιράκ» (Majilis Shura al-Mujahideen fi al-Iraq). Το νέο όργανο κατάφερε να συσσωρεύσει ικανή στρατιωτική ισχύ, ώστε ο διάδοχος του Ζαρκάουι να ανακηρύξει ανεξάρτητο κράτος τον Οκτώβριο του 2006, το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ αφού διέλυσε πρώτα τη Σούρα¹⁸⁷.

Οι σίιτες, με τη σειρά τους, είχαν δύο ξεχωριστές στρατηγικές. Ο Μαχνητικός Στρατός στην αρχή της επέμβασης επέλεξαν το δρόμο της ένοπλης σύγκρουσης με τους Αμερικάνους. Ύστερα όμως από μάχες με μέλη της οργάνωσης σε όλο το Ιράκ και ιδιαίτερα στη Νατζάφ, μία πόλη-σύμβολο για τους σίιτες, η οργάνωση συμφώνησε να συνθηκολογήσει και να εισέλθει στο πολιτική. Τούτο έγινε στις 11 Ιουνίου του 2004¹⁸⁸. Το γεγονός ότι η οργάνωση συνθηκολόγησε δε σημαίνει ότι κατέθεσε και τα όπλα, με τα οποία στρέφεται εναντίον του σουνιτικού στοιχείου.

¹⁸⁵ Βλ. Naylor, 2008, σελ. 12-13 και Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 15-17.

¹⁸⁶ Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ 15.

¹⁸⁷ Βλ. Naylor, 2008, σελ. 14-15.

¹⁸⁸ Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 12.

Παράλληλα, η οργάνωση έχει αναπτύξει μηχανισμούς κοινωνικής πρόνοιας μέσα στις αμιγώς σιίτικες περιοχές δημιουργώντας ένα de facto κράτος εν κράτει. Ελέγχοντας σειρά υπουργείων στο Ιράκ και με δεδομένη τη βοήθεια από το Ιράν, η οργάνωση έχει ως σκοπό την καταπίεση του σουνιτικού στοιχείου.¹⁸⁹

Το SCIRI¹⁹⁰ έχει αντίστοιχους σκοπούς στην υψηλή του στρατηγική. Τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι μικρότερη βία σε σχέση με το Μαχντικό Στρατό, όχι όμως και ανυπαρξία αυτής. Επίσης δεν έχει αναπτύξει μηχανισμούς κοινωνικής πρόνοιας. Γενικότερα το SCIRI καθώς και το ένοπλο σκέλος του η Οργάνωση Μπαντρ είναι λιγότερο ριζοσπαστικό στους πολιτικούς αντικειμενικούς του σκοπούς.¹⁹¹

Όσον αφορά στους σουνίτες αντάρτες, και μόνο το γεγονός ότι στερούνται ενιαίας διοίκησης μας απαγορεύει να μιλήσουμε για κάποια «υψηλή στρατηγική» που έχουν. Αντίθετα, οι σχετικά αποκεντρωμένες ομάδες των τρομοκρατών έχουν σκοπό να διώξουν τους Αμερικάνους από τη χώρα τους και να διαφυλάξουν του σουνιτικό στοιχείο αυτής από κάποια σιιτική επιβουλή¹⁹². Αυτό δε σκοπεύουν να το πετύχουν με άλλο τρόπο, παρά με τη χρήση ανταρτοπολέμου και τρομοκρατικών πληγμάτων εναντίων των Αμερικάνων.

Τέλος, οι Κούρδοι του βορρά αποσκοπούν στην απόσχιση τους από το κράτος του Ιράκ και την ίδρυση ενός αμιγώς Κουρδικού κράτους, πιθανώς με την απόσχιση τμημάτων και από τη συνορεύουσα Τουρκία. Για να πετύχουν τούτο, προσφέρουν τη βοήθεια τους στις κατοχικές δυνάμεις όποτε τους το ζητηθεί και προσπαθούν να διατηρούν τις περιοχές τους υπό ένα μανδύα νομιμότητας και τάξης, χωρίς να προκαλούν προβλήματα στο κράτος.¹⁹³

4.2.3. Οι Τακτικές του «Νέου Είδους Πολέμου»

¹⁸⁹ Βλ. Naylor, Naylor, 2009, σελ. 64-66.

¹⁹⁰ Το SCIRI είχε ως στρατιωτικό σκέλος την «Οργάνωση Μπαντρ». Για περισσότερες πληροφορίες βλ. παραπάνω.

¹⁹¹ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 32, καθώς και Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 22.

¹⁹² Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 26-27.

¹⁹³ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 31.

Η διεξαγωγή ενός «νέου πολέμου» συνεπάγεται και την ανάπτυξη νέων τακτικών. Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τις τακτικές αυτές πρέπει πάντα να έχουμε κατά νου ότι σκοπός του «νέου πολέμου» δεν είναι η πρόκληση μεγάλων απωλειών στον εχθρό ώστε να μη μπορεί να συνεχίσει τον πόλεμο και ως εκ τούτου να του επιβάλλουμε τη θέληση μας (κλασικό μοντέλο της θεωρίας του Κλαούζεβιτς). Αντίθετα, σκοπός είναι να εξασφαλίσουμε την πρόκληση μικρών απωλειών στον εχθρό, με παράλληλη διαβεβαίωσή του ότι οι απώλειες αυτές δε μπορούν να σταματήσουν να προκαλούνται¹⁹⁴. Με τον τρόπο αυτό, καθίσταται ξεκάθαρο πως η συνέχιση της παρουσίας του εχθρού στην περιοχή είναι μάταιη και ως εκ τούτου πρέπει να αποχωρήσει.¹⁹⁵

Βασικό στοιχείο αυτής της στρατηγικής είναι η έμμεση προσέγγιση και εκμετάλλευση στο έπακρο του RMA. Ο τρόπος αυτός διεξαγωγής πολέμου είναι σχετικά φθηνός, άρα επιτρέπει σε μία μικρή δύναμη, όχι απαραίτητα κρατική, να νικά ένα μεγάλο αντίπαλο¹⁹⁶.

Έχοντας αυτά στο νου μπορούμε να δούμε τις τακτικές που χρησιμοποίησαν οι τρομοκράτες και ειδικότερα η «ατμομηχανή» της τρομοκρατίας στη χώρα, δηλαδή η Αλ Κάιντα στο Ιράκ. Πρώτο και κυριότερο όπλο σε αυτόν τον πόλεμο ήταν οι αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί (IED - Improvised Explosive Device). Πρόκειται για αυτοσχέδια εκρηκτικά τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τους τρομοκράτες σε τρεις μορφές¹⁹⁷. Η πρώτη είχε τη μορφή αυτοσχέδιων ναρκών οι οποίες τοποθετούνταν στους δρόμους και μόλις κάποια μηχανοκίνητη περιπολία περνούσε από δίπλα του, την πυροδοτούσαν. Η δεύτερη είχε τη μορφή γιλέκων αυτοκτονίας.

¹⁹⁴ Tom Lansford και Jack Covarrubias, “The Limits of Military Power: The United States in Iraq” που δημοσιεύεται στο Tom Lansford, Robert P. Watson, Jack Covarrubias, *America’s War on Terror*, Ashgate, Hampshire, 2009, σελ. 179-180.

¹⁹⁵ Η στρατηγική αυτή είναι συνδεδεμένη με το «νέο είδος πολέμου» που περιγράψαμε στο κεφ. 2. Περισσότερα για τα για συγκεκριμένα περιστατικά αυτής της στρατηγικής βλ. Steven K. O’Hern, *Intelligence Wars: Lessons from Baghdad*, Prometheus Books, New York, 2008, σελ. 53-81.

¹⁹⁶ Περισσότερα για αυτή τη θεωρία, βλ. το άρθρο των Tom Lansford και Jack Covarrubias, “The Limits of Military Power: The United States in Iraq” που δημοσιεύεται στο Tom Lansford, Robert P. Watson, Jack Covarrubias, *America’s War on Terror*, Ashgate, Hampshire, 2009, σελ. 169 – 181.

¹⁹⁷ Περισσότερα για τα IED βλ. Pirnie, O’Connell, 2008, σελ. 44-46.

Αυτή τη μορφή IED χρησιμοποίησε σχεδόν αποκλειστικά η Αλ Κάιντα στο Ιράκ με σκοπό να 'γίνει μάρτυρας' ο φορέας του γιλέκου. Η τρίτη μορφή ήταν IED που φέρονταν πάνω σε οχήματα. Αυτό προέβλεπε την αποθήκευση μεγάλης ποσότητας εκρηκτικών σε ένα όχημα, συνήθως κάποιο φορτηγάκι, και την οδήγηση του πάνω σε κάποιο στόχο.

Τα όπλα αυτά εξασφάλιζαν ότι τόσο οι κατοχικές δυνάμεις θα ήταν απρόθυμες να αφήσουν τις βάσεις τους, όσο και ότι οι ιρακινοί πολίτες θα φοβόντουσαν να βρεθούν σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση ανθρώπων από το φόβο κάποιου πλήγματος. Τα όπλα αυτά δηλαδή αν και δεν προκαλούσαν μεγάλες απώλειες συγκρινόμενα π.χ. με πυρηνικά όπλα ή με συμβατικούς βομβαρδισμούς, εντούτοις είχαν ευρύτερες ψυχολογικές επιπτώσεις.¹⁹⁸

Πέραν των IED, εναντίον των Αμερικανικών δυνάμεων χρησιμοποιήθηκε και φορητός οπλισμός (τυφέκια, αντιαρματικοί εκτοξευτές, βολές όλμων) από μικρές ομάδες, οι οποίες αφού πραγματοποιούσαν το πλήγμα, γρήγορα υποχωρούσαν ώστε να μην υποστούν απώλειες. Και αυτή η τακτική στόχευε στο ηθικό των Αμερικανών, καθώς δε μπορούσε να τους προκαλέσει μεγάλο αριθμό απωλειών.

Τελευταία τακτική η οποία χρησιμοποιήθηκε σχεδόν αποκλειστικά από την Αλ Κάιντα στο Ιράκ ήταν οι αποκεφαλισμοί και εν συνεχεία η ανάρτηση τους στο διαδίκτυο¹⁹⁹. Η τακτική αυτή και πάλι στόχευε στο ηθικό των δυνάμεων κατοχής, από την άλλη όμως προκάλεσε αντιδράσεις ακόμα και ανάμεσα στους σουνίτες για την εξαιρετικής βαρβαρότητας πρακτική.²⁰⁰

Όλα τα παραπάνω συνθέτουν την εικόνα που υπήρχε στο Ιράκ την επαύριο της Αμερικανικής επέμβασης και της γενικότερης αναρχίας που προήλθε από αυτή. Οι εχθροί των Αμερικάνων πολεμούσαν ένα είδος πολέμου το οποίο οι ΗΠΑ δεν είχαν αντιμετωπίσει παρά μόνο στο Βιετνάμ. Αμέσως μετά θα μελετήσουμε το πώς διαχειρίστηκαν οι κατοχικές δυνάμεις την κατάσταση που παρέλαβαν και κυριότερα ποιος ήταν ο ρόλος των πληροφοριών σε αυτό.

¹⁹⁸ Βλ. Ami Pedahzur, *The Israeli Secret Services & the Struggle against Terrorism*, Columbia University Press, New York 2010, σελ. 8-11.

¹⁹⁹ Βλ. Gabriel Weimann, "How modern terrorism uses the internet", στο *Special Report 116*, United States Institute of Peace, March, 2004, σελ. 5-6.

²⁰⁰ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 10.

4.3. Η Αμερικανική Διαχείριση της Κατάστασης μέχρι το 2007

4.3.1. Η Αμερικανική Πολιτική

Αμέσως μετά τη λήξη των πολεμικών επιχειρήσεων, ο έλεγχος της χώρας πέρασε προσωρινά στον αντιστράτηγο εν αποστρατεία Τζέι Γκάρνερ ο οποίος ήταν στο παρελθόν υπεύθυνος για την επιχείρηση Provide Comfort και ως εκ τούτου είχε εμπειρία στις ιρακινές υποθέσεις. Στο έργο του, όμως, είχε παρεμβάσεις από τον Χαλάμπι ο οποίος χρησιμοποιούσε τις διασυνδέσεις του με την Ουάσινγκτον ώστε να υποσκάψει το έργο του αντιστρατήγου και να προωθήσει την ατζέντα του²⁰¹. Κύριος λόγος της μεταξύ τους τριβής ήταν το γεγονός ότι ο Γκάρνερ ήθελε τη σύσταση Ιρακινού στρατού, καθώς επίσης και τη χρήση πρώην μπααθιστών στη διοίκηση, θέσεις στις οποίες αντιδρούσε σφόδρα ο Χαλάμπι και οι νεοσυντηρητικοί.²⁰²

Αποτέλεσμα αυτής της τριβής ήταν ο Γκάρνερ να έχει μία πολύ σύντομη θητεία στη θέση του και να αντικατασταθεί στις 24 Απριλίου από τον πρέσβη Πωλ Μπρέμερ III ο οποίος έφερε την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας για να διοικήσει τη χώρα²⁰³. Παράλληλα με τον Μπρέμερ, υπεύθυνος για το στρατιωτικό/αντιτρομοκρατικό σκέλος των επιχειρήσεων στο Ιράκ ορίστηκε ο αντιστράτηγος Ρικάρντο Σάντσεζ.²⁰⁴

Πρώτο μέλημα του Μπρέμερ μόλις ανέλαβε τη διοίκηση της χώρας, ήταν η ολική απομπααθικοποίηση της. Στις 16 Μαΐου 2003 εξεδόθη η διαταγή με το όνομα «Από-Μπααθικοποίηση της Ιρακινής Κοινωνίας». Σύμφωνα με αυτή, όλα τα φυσικά πρόσωπα που βρίσκονταν στις κορυφαίες τρεις βαθμίδες της Ιρακινής διοίκησης θα απολύονταν άμεσα και δια βίου θα τους απαγορευόταν να συμμετάσχουν στη δημόσιο. Με τον όρο «διοίκηση» δεν αναφερόμαστε μόνο στη κυβέρνηση του

²⁰¹ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 154-155.

²⁰² Βλ. Ricks, 2006, σελ 154.

²⁰³ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 35-36.

²⁰⁴ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 158-161.

Σαντάμ, αλλά επίσης σε δημόσια νοσοκομεία, πανεπιστήμια, επιχειρήσεις ύδρευσης και ηλεκτροδότησης, τηλεπικοινωνίες, και πετρελαϊκές εταιρίες.²⁰⁵

Η απόφαση αυτή ήταν ξεκάθαρα λανθασμένη καθώς έδειξε στους σουνίτες, που προπολεμικά ασκούσαν τη διοίκηση της χώρας, πως δε θα υπάρχει θέση για αυτούς στο μεταπολεμικό Ιράκ. Λογικά λοιπόν η απόφαση αυτή τους έσπρωχνε στη παρανομία και τη τρομοκρατία. Στην απόφαση αυτή εναντιώθηκε ο σταθμάρχης της CIA στο Ιράκ, αλλά δεν εισακούστηκε²⁰⁶.

Η δεύτερη απόφαση του Μπρέμερ η οποία ήταν επίσης ατυχής, ήταν η επιλογή του για διάλυση των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων και της αστυνομίας. Στην αυτοβιογραφία του ο Μπρέμερ δικαιολογεί την απόφαση του αυτή λέγοντας πως ο Ιρακινός Στρατός ήδη ήταν ένας οργανισμός που είχε διαλυθεί και οι στρατιώτες είχαν λιποτακτήσει και είχαν γυρίσει στα σπίτια τους²⁰⁷. Το δεύτερο επιχείρημα που φέρνει ήταν πως ο στρατός είχε χρησιμοποιηθεί από το Σαντάμ ως μηχανισμός καταστολής του λαού και ως εκ τούτου δε μπορούσε να αφηθεί να λειτουργεί, τουλάχιστον όχι με τις προπολεμικές δομές²⁰⁸.

Το σχέδιο του Μπρέμερ προέβλεπε τη δημιουργία ενός νέου Ιρακινού Στρατού, ο οποίος θα βασιζόταν κυρίως σε σίτες και κούρδους επιτρέποντας στους σουνίτες να συμμετάσχουν κατά ένα μικρό μόνο ποσοστό. Η σύλληψη του σχεδίου είχε έντονες αναφορές στις δράσεις των αμερικανικών στρατευμάτων στη μεταπολεμική Γερμανία καθώς και στις αποφάσεις του στρατηγού Μακ Άρθουρ στην Ιαπωνία. Ο Μπρέμερ μάλιστα κάνει συχνές αναφορές στο Χίτλερ, παρομοιάζοντας τον με το Σαντάμ²⁰⁹.

Αυτό που τελικά επετεύχθη με την απόφαση αυτή ήταν να δειχθεί στους σουνίτες στρατιωτικούς (αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και στρατιώτες) ότι δεν

²⁰⁵ Βλ. Ricks, 2006, σελ. 160, καθώς και L. Paul Bremmer III, *My Year in Iraq: The Struggle to Build a Future of Hope*, Simon & Schuster, New York, 2006, σελ. 44-45.

²⁰⁶ Βλ. ο.π. σελ. 159.

²⁰⁷ Βλ. L. Paul Bremmer III, *My Year in Iraq: The Struggle to Build a Future of Hope*, Simon & Schuster, New York, 2006.

²⁰⁸ Βλ. ο.π. σελ. 55-58.

²⁰⁹ Βλ. ο.π. σελ. 38, 39, 42, 51, 259.

είχαν μέλλον στο νέο Ιράκ και να μετατραπούν σε ανέργους. Αυτό τους μετέτρεψε σε μία μεγάλη και εύκολη δεξαμενή στρατολόγησης για τις διάφορες τρομοκρατικές ομάδες που ξεπήδησαν, κυρίως για τη κατηγορία «Σουνίτες Αντάρτες»²¹⁰.

Ο Μπρέμερ τελικά παύθηκε των καθηκόντων του στις 28 Ιουνίου 2004, ύστερα από τον ορισμό ιρακινού υπηρεσιακού πρωθυπουργού και τη μεταβίβαση των εξουσιών από τις ΗΠΑ που μέχρι τότε ήταν στρατός κατοχής, σε ένα πλήρως κυρίαρχο ιρακινό κράτος²¹¹.

4.3.2. Η Αντιτρομοκρατική Προσέγγιση/ Τακτική

Πέρα από την πολιτική ηγεσία και ο Αμερικανικός Στρατός αντιμετώπισε το πρόβλημα της τρομοκρατίας που ξεπήδησε αμέσως μετά τη κατάληψη της χώρας με το λάθος τρόπο. Το αντιτρομοκρατικό μοντέλο που υιοθετήθηκε σε αυτή την πρώτη περίοδο ήταν το «πολεμικό μοντέλο» (war model) και όπως απέδειξαν τα γεγονότα απέτυχε να φέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Κυριότερο πρόβλημά του, ήταν η χαμηλή επιχειρησιακή οροφή που είχαν τα στρατεύματα των ΗΠΑ στο Ιράκ²¹². Αυτό σήμαινε πως απλά δεν υπήρχαν αρκετοί στρατιώτες ώστε να μπορέσουν να διασφαλίσουν τη στοιχειώδη τάξη, πωλώ δε μάλλον την εύρυθμη λειτουργία του κράτους. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα οι τρομοκράτες να μπορούν να δρουν ανενόχλητοι και να υποχρεώνουν ακόμα και τα νομιμόφρονα στοιχεία της ιρακινής κοινωνίας να τους υποστηρίζουν υπό την απειλή αντιποίνων²¹³.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε πως από τους πρωταρχικούς σκοπούς της τρομοκρατίας είναι η πρόκληση ψυχολογικών πληγμάτων στον πληθυσμό, δυσανάλογα με το πραγματικό κόστος σε ζωές/ υλικά. Κάτι τέτοιο εκθέτει το κράτος στα μάτια των πολιτών του, ως ένα φορέα που δε μπορεί να τους

²¹⁰ Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 64-65.

²¹¹ Βλ. Bremer, 2006, σελ. 378-396.

²¹² Βλ. Pirmie, O' Connell, 2008, σελ. 69-71.

²¹³ Βλ. Bruce Hoffman, *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*, RAND, Santa Monica, 2004, σελ. 15-16.

προστατέψει, άρα και δε μπορεί να επιτελέσει μία από τις βασικότερες λειτουργίες του. Άρα οι πολίτες δεν του οφείλουν υποταγή και αντίθετα πρέπει να συνταχθούν με τους τρομοκράτες²¹⁴. Ο χαμηλός αριθμός στρατευμάτων των ΗΠΑ στη χώρα είχε ως αποτέλεσμα την αποτυχία στη προστασία των πολιτών και τη συνακόλουθη συστράτευσή τους, είτε ενεργητικά είτε παθητικά, με τους τρομοκράτες.²¹⁵

Σε αυτήν την κατάσταση πρέπει να προστεθεί το γεγονός ότι ο Αμερικανικός στρατός, με την εξαίρεση των Ειδικών Δυνάμεων, είχε από μικρή έως καθόλου εμπειρία στη διεξαγωγή του ‘Νέου Είδους Πολέμου’. Η τελευταία εμπειρία του σε κάτι παρόμοιο ήταν αυτή του Βιετνάμ και κανείς αξιωματικός δεν ήθελε να θυμάται τον ‘ατυχή’ αυτό πόλεμο.²¹⁶ Αποτέλεσμα ήταν η στρατιωτική ηγεσία να υιοθετήσει μία σκληρή στρατηγική η οποία προέβλεπε τον πόρτα-πόρτα εντοπισμό των τρομοκρατών²¹⁷.

Η άκομψη αυτή προσέγγιση φάνταζε ως ατίμωση στα μάτια των πολιτών, οι οποίοι σέρνονταν έξω από τα σπίτια τους και οι περιουσίες τους ερευνοούνταν από τους Συμμάχους. Η προσέγγιση αυτή δημιούργησε την εικόνα πως οι Σύμμαχοι ήταν περισσότερο κατακτητές και λιγότερο απελευθερωτές όπως ήθελαν να αυτοπροσδιορίζονται. Αυτό έδωσε μία ακόμα τάση στην ιρακινή κοινωνία για τη στήριξη των τρομοκρατών. Οι αμερικανοί με τη σειρά τους βλέποντας περισσότερους ιρακινούς να τους επιτίθενται υιοθέτησαν συν τω χρόνω ακόμα πιο επιθετικά μέτρα για τον εντοπισμό των τρομοκρατών και ο κύκλος ξεκινούσε ξανά.

Κύριος λόγος για την κατάσταση αυτή ήταν η χαμηλή επένδυση του Στρατού των ΗΠΑ στις πληροφορίες. Κάνοντας έρευνες στα τυφλά, οι αμερικανοί μοιραία

²¹⁴ Περισσότερα σχετικά με τη σκέψη των τρομοκρατών περί των ψυχολογικών πληγμάτων, βλ. Daniel Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, σελ. 23-26.

²¹⁵ Η επίδειξη ανικανότητας του κράτους στη προστασία των πολιτών του, άρα και η παρότρυνση των πολιτών να στηρίζουν τους τρομοκράτες, είναι ένας από τους κύριους λόγους διεξαγωγής της τρομοκρατίας. Για περισσότερα, βλ. Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 2006, σελ. 255.

²¹⁶ Βλ. Cassidy, κεφ 5, σελ. 99-126.

²¹⁷ Βλ. Steven Metz, *Learning from Iraq: Counterinsurgency in American Strategy*, Strategic Studies Institute, 2007, σελ. 29-30.

έστρεψαν την πλειοψηφία του ιρακινού λαού εναντίων τους. Όπως αποδείχθηκε αργότερα με την αλλαγή του αντιτρομοκρατικού μοντέλου, κάτι το οποίο θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί αν οι έρευνες γίνονταν πιο στοχευμένα σε ιρακινούς που ήταν γνωστό πως υποστήριζαν τους τρομοκράτες.²¹⁸

4.4. Ο Ρόλος των Πληροφοριών στην Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας

4.4.1. Οι πρωτοβουλίες των υπηρεσιών πληροφοριών

Πριν αναφερθούμε σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και επιχειρήσεις που διεξήχθησαν από τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών εκείνη την περίοδο, πρώτα πρέπει να κάνουμε μία σύντομη αναφορά της κατάστασης που αυτές αντιμετώπιζαν καθώς και το έργο το οποίο καλούνταν να επιτελέσουν. Από τις πρώτες μέρες της αμερικανικής κατοχής της χώρας, οι ΗΠΑ βρέθηκαν αντιμέτωπες με έναν εχθρικό πληθυσμό τον οποίο οι σκληρές τακτικές του αμερικανικού στρατού έκαναν ακόμα εχθρικότερο. Νέες τρομοκρατικές οργανώσεις ξεπηδούσαν με ταχείς ρυθμούς και οι ήδη υπάρχουσες είχαν τη δυνατότητα ταχείας αναπλήρωσης των απωλειών τους λόγω της ευρείας λαϊκής υποστήριξης που απολάμβαναν. Ο ρόλος λοιπόν των υπηρεσιών πληροφοριών σε αυτή τη φάση ήταν να εντοπίζουν ποιοι πολίτες ήταν απλοί πολίτες και ποιοι συνεργάτες των τρομοκρατών. Κάτι τέτοιο θα επέτρεπε μία πιο 'μαλακή' προσέγγιση του πληθυσμού καθώς θα διώκονταν μόνο αυτοί που πραγματικά ήταν ένοχοι και όχι το σύνολο της κοινωνίας. Το σκέλος αυτό αφορά τη κακή εφαρμογή του «Σχεδιασμού και Κατεύθυνσης» των πληροφοριών στον κύκλο των πληροφοριών.

Όσον αφορά το σκέλος των μέσων που είχε στη διάθεση του στο Ιράκ αμέσως μετά τη κατάληψη της χώρας δραστηριοποιήθηκαν περισσότεροι από 300 πράκτορες της CIA και συνολικό προσωπικό 500 ανθρώπων ασχολούμενοι με τις πληροφορίες ενώ προβλέπονταν 85. Αυτό σημαίνει πως οι υπηρεσίες πληροφοριών δεν είχαν έλλειψη προσωπικού, αλλά αντίθετα ήταν υπερεπανδρωμένες ώστε να επιτελέσουν το

²¹⁸ Βλ. κεφ. 5.

έργο τους. Η αποτυχία λοιπόν των πληροφοριών κατά τη περίοδο αυτή, δε μπορεί να εντοπιστεί στην έλλειψη προσωπικού.²¹⁹

Το έργο με το οποίο το προσωπικό αυτό καταπιάστηκε κατά ένα σημαντικό κομμάτι ομοιάζε με το αστυνομικό έργο. Για παράδειγμα το 2004 συστάθηκε ο Πυρήνας Εκμετάλλευσης Μεικτών Εκρηκτικών (CECX - Combined Explosives Exploitation Cell) με σκοπό την έρευνα των υπολειμμάτων IED και των εντοπισμών των δραστών. Η μέθοδος αυτή η οποία ακροβατεί μεταξύ του techint και της αστυνομικής εργασίας, και με δεδομένο μάλιστα ότι καθημερινά ένας μεγάλος αριθμός IED κατευθυνόταν εναντίων συμμαχικών στόχων, μας δείχνει ότι η προσέγγιση αυτή είχε μάλλον περιορισμένα αποτελέσματα.²²⁰

Στο σκέλος του humint η κατάσταση ήταν αντίστοιχη. Η επιλογή του Μπρέμερ για διάλυση του συνόλου της ιρακινής διοίκησης περιελάμβανε και τις ιρακινές υπηρεσίες πληροφοριών. Η διάλυση τους στέρησε από την αμερικανική κοινότητα των πληροφοριών πληροφορίες οι οποίες θα μπορούσαν να είναι πολύτιμες για το έργο τους.²²¹

Επίσης από το προσωπικό που ασχολείτο με το humint η πλειοψηφία του είχε καταπιαστεί με την έρευνα των προσώπων που επάνδρωναν το Μπααθικό καθεστώς, αντί να τρέχουν δίκτυα πληροφοριοδοτών οι οποίοι θα μπορούσαν να δώσουν πιο αξιόπιστες πληροφορίες που θα αξιοποιούνταν από τους Συμμάχους²²².

Κάποιες προσπάθειες έγιναν για τη δημιουργία τέτοιων δικτύων πληροφόρησης τα οποία θα μπορούσαν να υποδείξουν τρομοκράτες. Η κυριότερη τέτοια πρωτοβουλία ήταν το πρόγραμμα “Eyes on Iraq”, το οποίο όμως είχε περιορισμένη επιτυχία²²³. Προς αυτό μπορούμε να καταλήξουμε πως σε μεγάλο βαθμό έφταιγε η διαφορετική αντίληψη για τις υπηρεσίες πληροφοριών που είχαν οι ιρακινοί. Καθώς τέτοιου είδους προγράμματα διεξάγονταν κατά βάση από ιρακινούς

²¹⁹ Βλ. Hoffman, *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*, RAND, Santa Monica, 2004, σελ. 10.

²²⁰ Βλ. Walter L. Perry, John Gordon, *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*, RAND, Santa Monica, 2008, σελ. 15-16.

²²¹ Βλ. Bremmer, 2006, σελ. 58.

²²² Βλ. Pirnie, O’ Connell, 2008, σελ. 71.

²²³ Βλ. ο.π. σελ. 70-72.

πράκτορες με την εποπτεία των αμερικανών, αυτό σήμαινε πως σε μεγάλο βαθμό η φιλοσοφία των ιρακινών επηρέαζε το τελικό προϊόν των πληροφοριών. Καθώς η φιλοσοφία αυτή επί των ημερών του μπααθικού καθεστώτος ήταν πως οι υπηρεσίες πληροφοριών είναι εργαλεία στα χέρια του κράτους ώστε να καταπιέζουν τον πληθυσμό, η ίδια λογική εμφανίστηκε και στις νέες υπηρεσίες, φέρνοντας χαμηλά αποτελέσματα. Σε αυτό το γεγονός πρέπει να προστεθεί και η κακή εικόνα που ήταν διάχυτη στην ιρακινή κοινωνία για τους αμερικανούς. Όλα αυτά καθιστούσαν δυσκολότερη την προσέγγιση του πληθυσμού και την απόσπαση πληροφοριών από αυτόν.

4.4.2. Αποτίμηση του Έργου των Υπηρεσιών Πληροφοριών

4.4.2.1. Η υπερβολική έμφαση στο imint

Από την έναρξη ακόμα του πολέμου, οι ΗΠΑ υπερείχαν συντριπτικά στο τεχνολογικό σκέλος σε σχέση με τους αντιπάλους τους. Ως προς την πρόσβαση σε πληροφορίες οι αμερικανοί είχαν στη διάθεση τους μη επανδρωμένα κατασκοπευτικά αεροσκάφη (UAV- Unmanned Aerial Vehicle). Οι ιπτάμενες αυτές πλατφόρμες έχουν μία σειρά από πλεονεκτήματα, τα κυριότερα από τα οποία είναι ότι καθώς δεν είναι επανδρωμένα δε μπαίνει σε κίνδυνο η ασφάλεια του πιλότου, καθώς και ότι μπορούν να τροφοδοτούν τη στρατιωτική διοίκηση με πληροφορίες σε αληθινό χρόνο σχετικά με τις κινήσεις των εχθρικών στρατευμάτων²²⁴.

Παρά τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα μέσα αυτά στο σύγχρονο πεδίο μάχης, στο «Νέο Είδος Πολέμου» έχουν πολύ περιορισμένη επίδραση. Με δεδομένο πως πλέον στο Ιράκ οι Σύμμαχοι δεν πολεμούσαν ένα συμβατικό πόλεμο 3^{ης} γενιάς, η στρατηγική αποτελεσματικότητα των UAV δεν ήταν η ίδια όπως κατά τα τη φάση της στρατιωτικής επίθεσης. Τούτο γιατί ο νέος πόλεμος όπως είδαμε δε διεξαγόταν σε διακριτές γραμμές, αλλά είχε κύριο όπλο την τρομοκρατία και κύριο χαρακτηριστικό το ότι ο εχθρός μπορούσε γρήγορα να υποχωρήσει σε αστικό περιβάλλον και να λάβει εκ νέου τη μορφή του πολίτη.

²²⁴ Σχετικά με το UAV βλ. Loch K. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, New York, 2007, κεφ.8, σελ. 108.

Αυτό το χαρακτηριστικό περιόριζε σημαντικά την αποτελεσματικότητα του imint. Παρόλα αυτά, η αμερικανική διοίκηση επέμενε να βασίζεται σε αυτό προς απόκτηση πληροφοριών, πιστεύοντας πως θα μπορούσε να λαμβάνει πληροφορίες σε αληθινό χρόνο για ενέδρες στα στρατεύματα από τρομοκράτες και να τα προειδοποιεί έγκαιρα²²⁵. Η προσέγγιση αυτή αποδείχθηκε στην πράξη πως δε μπορούσε να λειτουργήσει και τελικά παραβλέποντας το humint, το συνολικό πληροφοριακό προϊόν των υπηρεσιών ήταν χαμηλής ποιότητας.²²⁶

4.4.2.2. Ο χαμηλός ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό

Από την ανάληψη των καθηκόντων του ως διοικητής της χώρας, ο Μπρέμερ κατέστησε σαφές πως θα ακολουθούσε μία πόρτα-πόρτα αντιτρομοκρατική πολιτική. Η πολιτική αυτή απόφαση εκ των πραγμάτων υποβίβαζε τις υπηρεσίες πληροφοριών σε δευτερεύοντα παίκτη. Τούτο γιατί αν ούτως ή άλλως κάθε σπίτι πρόκειται να ερευνηθεί π.χ. για να εντοπισθούν όπλα, οι υπηρεσίες πληροφοριών δεν έχουν λόγο να ερευνήσουν σε ποιο σπίτι υπάρχουν αποθηκευμένα όπλα.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να παρατηρήσουμε πως το αντιτρομοκρατικό σκέλος των υπηρεσιών πληροφοριών, εξασφαλίζει την πάταξη του φαινομένου με πιο 'χειρουργικό' τρόπο. Με αυτό εννοούμε πως εντοπίζουν τα άτομα μέσα στη κοινωνία τα οποία δημιουργούν το φαινόμενο και τα εξουδετερώνουν αφήνοντας την υπόλοιπη κοινωνία ανεπηρέαστη από το αντιτρομοκρατικό έργο. Η προσέγγιση του Μπρέμερ από την άλλη, αφαιρέσε ακριβώς αυτό το πλεονέκτημα που προσφέρουν οι υπηρεσίες πληροφοριών στρέφοντας τη μεγάλη πλειοψηφία της ιρακινής κοινωνίας εναντίων των Συμμάχων.

4.4.2.3. Ο ρόλος των ιρακινών στις νέες υπηρεσίες πληροφοριών

²²⁵ Βλ. Steven K. O'Hern, *Intelligence Wars: Lessons from Bagdad*, Prometheus Books, New York, 2008, κεφ. 3, σελ. 53-81.

²²⁶ Βλ. Στο ίδιο, σελ. 163-207.

Από τις πρώτες μέρες της κατοχής οι αμερικανοί θέλησαν να εντάξουν τους ιρακινούς, κυρίως σίιτες, σε όλες τις δημόσιες θέσεις ώστε να αποφευχθεί η εικόνα ότι ήταν στρατός κατοχής στη χώρα. Μέσα σε αυτή την ευρύτερη προσπάθεια επεχείρησαν να επανδρώσουν και τις υπηρεσίες πληροφοριών και την αστυνομία με ιρακινούς.²²⁷

Αυτόν το νέο τους ρόλο όμως, οι ιρακινοί δε μπόρεσαν να επιτελέσουν με αξιοπιστία. Οι υπηρεσίες αυτές στο παρελθόν λειτουργούσαν στα πλαίσια ενός τυραννικού καθεστώτος και χρησιμοποιούνταν ως μηχανισμός καταπίεσης. Μία ανάλογη νοοτροπία υπήρξε και στις ανασυστημένες υπηρεσίες και ως αποτέλεσμα είχαν η ιρακινή κοινωνία να μη τις εμπιστευτεί και συνακόλουθα να μην υπάρχει επάρκεια στο humint.²²⁸

4.5. Η τελική αποτίμηση του έργου των υπηρεσιών πληροφοριών

Ως γενικό συμπέρασμα αυτής της περιόδου μπορούμε να πούμε πως οι υπηρεσίες πληροφοριών έπαιξαν περιορισμένο ρόλο κυρίως λόγω της απόλυτης κυριαρχίας του «πολεμικού μοντέλου» αντιτρομοκρατίας²²⁹. Για το γεγονός αυτό βέβαια δεν ευθύνεται κάποια υπηρεσία πληροφοριών και η εφαρμογή που έκανε στον κύκλο των πληροφοριών. Αποτελεί ένα δείκτη, όμως, ότι πιθανώς ακόμα και αν ο κύκλος των πληροφοριών εφαρμόζεται σωστά, ο ευρύτερος αντιτρομοκρατικός σχεδιασμός να μην επιτρέπει την εξαγωγή οφελών.

Πέραν τούτου, όμως, οι ίδιες οι υπηρεσίες πληροφοριών είχαν αστοχίες αναφορικά με την εφαρμογή του κύκλου των πληροφοριών. Το κύριο βάρος κατά την περίοδο αυτή δεν ήταν η ενασχόλησή τους με την εύρεση τρομοκρατικών πυρήνων στη χώρα, αλλά η έρευνα του παρελθόντος διαφόρων νέων συνεργατών των Συμμάχων²³⁰, καθώς και με την εύρεση των WMDs του λόγου δηλαδή που οι ΗΠΑ

²²⁷ Βλ. Bremmer, 2006, σελ. 320-321.

²²⁸ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 71.

²²⁹ Βλ. Κεφ 1.

²³⁰ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 71.

ξεκίνησαν το πόλεμο ευθύς εξαρχής²³¹. Αυτό αποτελεί αστοχία στον πρώτο κρίκο του κύκλου των πληροφοριών (σχεδιασμός & κατεύθυνση).

Στον ίδιο κρίκο του κύκλου των πληροφοριών ανήκει και το γεγονός ότι οι υπηρεσίες τότε βασίστηκαν στο techint έναντι του humint. Όπως είπαμε και παραπάνω το techint φέρνει εξαιρετικά αποτελέσματα στον εντοπισμό του αριθμού, της φύσης και των δυνατοτήτων οπλικών συστημάτων σε ένα πεδίο μάχης 3^{ης} γενιάς, έχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα στο να διακρίνει ποιος πολίτης ασκεί πολιτική βία και ποιος όχι²³².

Στο επίπεδο της συλλογής των πληροφοριών, το σκέλος του humint παρουσίασε σημαντικές ελλείψεις για το σκέλος της αντιτρομοκρατίας. Όπως είδαμε και πιο πάνω, το προσωπικό του humint απασχολούταν με τον έλεγχο των πρώην αξιωματούχων του μπάαθ παραβλέποντας τη δίωξη της τρομοκρατίας. Επίσης, η παρουσία ιρακινών πρακτόρων στις θέσεις αυτή, οι οποίοι προέρχονταν από τη μέχρι πρότινος καταπιεζόμενη σιιτική κοινότητα, σήμαινε ότι το πληροφοριακό προϊόν που θα παρήγαγαν θα ήταν χαμηλής ποιότητας. Προτεραιότητά τους δεν ήταν ο εντοπισμός τρομοκρατικών πυρήνων, αλλά το να στραφούν με ρεβανσιστική διάθεση εναντίων των σουνιτών.²³³

Όσον αφορά στο σκέλος του techint, τα πράγματα ήταν καλύτερα για τους αμερικάνους. Οι κατασκοπευτικές πλατφόρμες που είχαν ήταν οι καλύτερες στον κόσμο, δε μπόρεσαν όμως να επηρεάσουν το αντιτρομοκρατικό έργο. Για αυτό όμως δεν ευθυνόταν το επίπεδο της συλλογής των πληροφοριών, αλλά εκείνο του σχεδιασμού και της κατεύθυνσης που έριξε το κύριο βάρος στο techint.

Στο επίπεδο της επεξεργασίας των πληροφοριών δε φαίνεται να υπήρχαν ελλείψεις. Αντίθετα οι υπηρεσίες ήταν υπερεξοπλισμένες με προσωπικό ικανό να πραγματοποιήσει μεταφράσεις, επεξεργασία imint κλπ²³⁴.

²³¹ Βλ. Hoffman, 2004, σελ. 10.

²³² Βλ. David J. Clark, *The Vital Role of Intelligence in Counterinsurgency Operations*, US Army War College, Carlisle Barracks, 2006, σελ.6.

²³³ Βλ. παραπάνω.

²³⁴ Βλ. Hoffman, 2004, σελ. 10.

Αναφορικά με το σκέλος της ανάλυσης των πληροφοριών δεν έχουμε πηγές που να μας γνωστοποιούν το εάν αυτή έγινε με το σωστό τρόπο και εάν οι αναλυτές λειτούργησαν ορθά. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να δούμε το ευρύτερο πλαίσιο της κατάστασης και να προσπαθήσουμε να καταλήξουμε σε συμπεράσματα από αυτό.

Γνωρίζουμε πως οι περισσότεροι πράκτορες είχαν καταπιαστεί με τη μελέτη του παρελθόντος των πρώην μπααθικών αξιωματούχων και κατά πόσο αυτοί θα ήταν σε θέση να συνεργαστούν με τους αμερικάνους²³⁵. Από το συνολικό προσωπικό των υπηρεσιών πληροφοριών λοιπόν, μόνο ένα μικρό κομμάτι απέμεινε για να ασχοληθεί με το αντιτρομοκρατικό έργο.

Επίσης γνωρίζουμε πως η ιρακινή κοινωνία ήταν εξαιρετικά απρόθυμη να προμηθεύσει τους αμερικάνους με πληροφορίες σχετικά με τους τρομοκράτες, λόγω της εφαρμοζόμενης αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Άρα οι υπάρχουσες πληροφορίες οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ήταν επίσης λίγες.²³⁶

Επίσης, γνωρίζουμε πως οι υπηρεσίες πληροφοριών είχαν ελάχιστες επιτυχίες στο σκέλος της πάταξης της τρομοκρατίας. Συνδυάζοντας τα παραπάνω δεδομένα καταλήγουμε πως άσχετα από το εάν η ανάλυση γινόταν με σωστό τρόπο ή όχι η μικρή ποσότητα πληροφοριών, καθώς και η διοχέτευση του προσωπικού σε εργασίες άλλες από την αντιτρομοκρατική, είχε τελικά δυσμενή αποτελέσματα στο τελικό πληροφοριακό προϊόν.²³⁷

Τέλος, αναφορικά με το επίπεδο της διασποράς των πληροφοριών, πάλι φαίνεται να υπήρχαν προβλήματα. Οι διάφορες υπηρεσίες πληροφοριών που δραστηριοποιούνταν στη χώρα δε συνεργάζονταν μεταξύ τους και δε μοιράζονταν τα τελικά πληροφοριακά προϊόντα η μία με την άλλη²³⁸. Αποτέλεσμα είναι να λείπουν σημαντικά κομμάτια από τη συνολική εικόνα στην εκάστοτε υπηρεσία, τα οποία αν είχαν μοιραστεί να υπήρχε καλύτερο αποτέλεσμα συνολικά.

Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν η τρομοκρατία να αφεθεί να λειτουργεί ανενόχλητη στη χώρα και να τη βυθίζει σε εμφύλιο πόλεμο.

²³⁵ Βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 71.

²³⁶ Βλ. στο ίδιο, σελ. 71-72.

²³⁷ Όπως η έρευνα για WMDs βλ. Bremmer, 2006, σελ. 185.

²³⁸ Βλ. Piernie, O' Connell, 2008, σελ. 93, καθώς και O'Hern, 2008, σελ. 229-240.

Κεφάλαιο 5^ο

Οι Πληροφορίες κατά τη Δεύτερη Φάση της Κατοχής (2007-2008):

Η Διοίκηση Πετρέους

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε τη νέα αντιτρομοκρατική προσέγγιση που εφαρμόστηκε με την ανάληψη της διοίκησης της χώρας από το στρατηγό Ντ. Πετρέους. Κατά την περίοδο αυτή το σύνολο της αντιτρομοκρατικής προσέγγισης άλλαξε και το μοντέλο πέρασε από το «πολεμικό» της προηγούμενης περιόδου, σε αυτό της «στρατιωτικής βοήθειας στη πολιτική ισχύ». Επίσης, ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών αναβαθμίζεται κατά τη φάση αυτή. Το κεφάλαιο θα ακολουθήσει τους εξής άξονες: σε πρώτη φάση θα δούμε εν συντομία τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο στρατηγός Πετρέους ανέλαβε τη διοίκηση της χώρας. Κατόπιν, θα δούμε με περισσότερη λεπτομέρεια το αντιτρομοκρατικό δόγμα που εφαρμόστηκε, τόσο στο θεωρητικό, όσο και στο πρακτικό επίπεδο. Στο τέλος, θα δούμε τον αναβαθμισμένο ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών στο μοντέλο αυτό καθώς και τα αποτελέσματα που έφερε στη χώρα.

5.1. Οι Πολιτικές Εξελίξεις

5.1.1. Οι Πολιτικές Εξελίξεις στις ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ η ιδέα του πολέμου είχε πια πάψει να είναι δημοφιλής. Η διάχυτη εντύπωση στην κοινωνία ήταν πως ο πόλεμος «δεν πήγαινε καλά» και πως οι αμερικανοί στρατιώτες έπρεπε να αρχίσουν να επιστρέφουν στα σπίτια τους. Αυτή την ιδέα υποστήριξε στον πρόεδρο Μπους και ο Υπουργός Άμυνας (ΥΠΑΜ) Ντ. Ράμσφελντ, προτείνοντας σχέδιο σταδιακής αποχώρησης των αμερικανικών στρατευμάτων από τη χώρα και την καθολική απόδοση της διοίκησης στους ιρακινούς

²³⁹.

Η αρνητική εικόνα που υπήρχε στην αμερικανική κοινωνία για τον πόλεμο επιβεβαιώθηκε από τις ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου του 2006, κατά τις οποίες το Ρεπουμπλικανικό κόμμα έχασε τον έλεγχο τόσο στη Βουλή, όσο και στη Γερουσία. Την επόμενη μέρα, ο Ράμσφελντ δήλωσε παραίτηση από τη θέση του την οποία ο Πρόεδρος έκανε δεκτή και ως νέος ΥΠΑΜ διορίστηκε ο Ρόμπερτ Γκέιτς.²⁴⁰

²³⁹ Βλ. George W. Bush, *Decision Points*, Crown Publishers, New York, 2010, σελ. 355-357.

²⁴⁰ Βλ. στο ίδιο, σελ. 94-95.

Αντίθετα, όμως, προς μία σειρά προτάσεων από δεξαμενές σκέψης (think tanks) όπως το Iraq Survey Group το οποίο υιοθετούσε περίπου τις θέσεις Ράμσφελντ για σταδιακή απόσυρση των στρατευμάτων, ο Μπους εμπνεύστηκε και εφήρμοσε τη στρατιωτική «Αύξηση» (Surge) των στρατιωτικών δυνάμεων στο Ιράκ. Σύμφωνα με αυτή, στη χώρα θα αποστέλλονταν επιπλέον 28.500 στρατιώτες και πεζοναύτες, με σκοπό τη σταθεροποίηση της χώρας²⁴¹. Παράλληλα με την αύξηση των στρατευμάτων, όμως, ο Πρόεδρος ήθελε και την εφαρμογή μίας νέας στρατηγικής, καθώς προφανώς αυτή που μέχρι στιγμής εφαρμοζόταν δεν έφερνε αποτελέσματα.²⁴²

Για την εφαρμογή της νέας αυτής στρατηγικής ο Μπους χρειαζόταν και ένα νέο διοικητή, ο οποίος θα κόμιζε και νέες σκέψεις αναφορικά με τον αντιτρομοκρατικό αγώνα. Αυτός που τελικά επελέγη ήταν ο στρατηγός Ντέιβιντ Πετρέους. Ο Πετρέους ήταν από όλες τις απόψεις ένας αντισυμβατικός διοικητής. Είχε ήδη υπηρετήσει στο Ιράκ ως διοικητής της επίλεκτης 101^{ης} αερομεταφερόμενης μεραρχίας και επίσης ήταν απόφοιτος του σχολείου καταδρομών (ranger school) με επαίνους. Παράλληλα, όμως, θεωρούταν εξαίρεση στους κύκλους των αξιωματικών, καθώς είχε κερδίσει το τίτλο του 'λόγιου' ανάμεσα τους. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορούσε το διδακτορικό του που είχε κάνει στο Πρίνστον σε θέματα αντιανταρτικών επιχειρήσεων καθώς και γενικότερα ο χαρακτήρας του που ήταν πράος και πιο ευέλικτος σε θέματα ιεραρχίας.²⁴³

Όταν ο Μπους διόρισε τον Πετρέους ανώτατο στρατιωτικό διοικητή στο Ιράκ το Φεβρουάριο του 2007, ο δεύτερος αναλάμβανε τα καθήκοντα του υπό τους δυσμενέστερους όρους. Οι αμερικανικές δυνάμεις δέχονταν σημαντικές απώλειες κάθε μήνα²⁴⁴, ο διάδοχος του Ζαρκάουι στην ηγεσία της Αλ Κάιντα του Ιράκ Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι είχε ανακηρύξει ισλαμικό κράτος στην επαρχία Άνμπαρ, και η

²⁴¹ Βλ. David H. Naylor, *Al Qaeda in Iraq*, Nova Science Publishers, New York, 2009, σελ. 72.

²⁴² Βλ. Bush, 2010, σελ. 355-357.

²⁴³ Περισσότερα βιογραφικά στοιχεία για τον Πετρέους, βλ. William A. Knowlton Jr., *The Surge: General Petraeus and the Turnaround in Iraq*, National Defence University Press, Washington D.C., 2010, σελ. 1-4.

²⁴⁴ Βλ. Bush, 2010, σελ. 357-358.

διακοινοτική βία κυρίως από τους σίιτες εναντίων των σουνιτών είχε φέρει τη χώρα σε de facto εμφύλιο πόλεμο.²⁴⁵

5.1.2. Οι Πολιτικές Εξελίξεις στο Ιράκ

Από τον Ιανουάριο του 2005 ακόμα, στη χώρα είχαν πραγματοποιηθεί εκλογές και είχαν εκλέξει κυβέρνηση υπό το σίιτη Νούρι αλ Μαλίκι ενώ το Ιράκ είχε αναγνωριστεί ως «κυρίαρχο κράτος»²⁴⁶. Οι εκλογές αυτές όπως είπαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο σε μεγάλο βαθμό μοϋκοταρίστηκαν από τους σουνίτες, ενώ οι σίιτες που ήρθαν στην εξουσία έδειξαν τάσεις ρεβανσισμού έναντι των πρώην καταπιεστών τους²⁴⁷.

Η κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει μία σειρά από μεγάλα προβλήματα. Το πρώτο ήταν πως η Αλ Κάιντα του Ιράκ και άλλες αδερφές οργανώσεις είχαν ανακηρύξει από τον Οκτώβριο του 06' το «Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ» το οποίο περιελάμβανε την περιοχή του «σουνιτικού τριγώνου»²⁴⁸. Το δεύτερο ήταν πως εκμεταλλευόμενο την κατάσταση το γειτονικό Ιράν επιχείρησε να αυξήσει τον έλεγχο του στη χώρα. Προς αυτή την κατεύθυνση, χρησιμοποίησε τις σιιτικές πολιτοφυλακές και με αυτές συστηματικά τρομοκρατούσε το σουνιτικό στοιχείο της χώρας.²⁴⁹

Όλα αυτά είχαν οδηγήσει το Ιράκ στα όρια του ανοιχτού εμφυλίου πολέμου με τη βία να έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις και την κυβέρνηση αδύναμη να επιβάλει τη θέληση της.

5.2. Το Νέο Αντιτρομοκρατικό Δόγμα

²⁴⁵ Βλ. Βλ. Bruce R. Pirnie, Edward O'Connell, *Counterinsurgency in Iraq (2003-2006)*, RAND, Santa Monica, 2008, σελ. iii, καθώς και Naylor, 2009, σελ. 12.

²⁴⁶ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 37-38.

²⁴⁷ Βλ. Bruce R. Pirnie, Edward O'Connell, 2008, σελ. 13-15.

²⁴⁸ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 14-15.

²⁴⁹ Βλ. Bruce R. Pirnie, Edward O'Connell, 2008, σελ. 31, 63.

Σε θεωρητικό επίπεδο το νέο αντιτρομοκρατικό δόγμα ήταν συνδυασμός δύο ιδεοτύπων. Κατά κύριο λόγο, το μοντέλο βασίστηκε στην «στρατιωτική βοήθεια στη πολιτική ισχύ». Σύμφωνα με αυτό, ο στρατός έχει υποβιβασμένο ρόλο και το κράτος ασκεί την εξουσία του κατά τρόπο πιο νομιμοποιημένο π.χ. δια της αστυνομίας. Όταν εντοπιστεί κάποια εστία αντίστασης η οποία δε μπορεί να καταβληθεί με τη χρήση ήπιας-πολιτικής ισχύος, μόνο τότε, επιστρατεύονται οι ένοπλες δυνάμεις και πάλι μόνο σε μικρή κλίμακα. Το μοντέλο αυτό έχει δύο προτερήματα, το πρώτο είναι ότι δε δίνει στη κοινωνία την εικόνα ότι το κράτος είναι σε πόλεμο εναντίον της κάτι το οποίο τη συσπειρώνει και τη στρέφει οργανωμένα εναντίον του. Το δεύτερο προτέρημα είναι ότι το μοντέλο δεν είναι τόσο ήπιο ώστε να μη μπορεί να αντιμετωπίσει σοβαρά ζητήματα κρατικής ασφάλειας, όπως για παράδειγμα στη περίπτωση του Ιράκ, τη μεγάλης κλίμακας τρομοκρατία.²⁵⁰

Η δεύτερη συνιστώσα του νέου δόγματος ήταν το «αμυντικό» μοντέλο. Για πρώτη φορά από τη κατάληψη της χώρας, η ασφάλεια του ιρακινού πολίτη μπήκε στις προτεραιότητες των αμερικανών. Αυτό είχε επίσης πολύ μεγάλη επίδραση στο πώς η κοινωνία έβλεπε τους αμερικανούς. Αν οι τρομοκράτες δε μπορούν πια να βλέπουν τους πολίτες της χώρας, πλέον ο ρόλος του κράτους ως προστάτης της κοινωνίας δεν αμφισβητείται και έτσι εξασφαλίζεται η νομιμοφροσύνη των πολιτών. Αυτό, με τη σειρά του, μειώνει δραστικά τη δεξαμενή επιστράτευσης που έχουν οι τρομοκρατικές οργανώσεις.²⁵¹

Στο πρακτικό επίπεδο, ο κυριότερος νεωτερισμός της στρατηγικής του Πετρέους ήταν ότι έστειλε τα αμερικανικά στρατεύματα να εγκατασταθούν μέσα στις περιοχές που ελέγχονταν από τους τρομοκράτες και να περιπολούν πεζοί. Αυτό το μοντέλο ήταν αποκεντρωμένο σε σχέση με το προηγούμενο κατά το οποίο οι συμμαχικές δυνάμεις ήταν εγκατεστημένες σε μεγάλες βάσεις έξω από τις πόλεις και περιπολούσαν τις γειτονιές μέσα από θωρακισμένα τζιπ. Οι πεζές περιπολίες επίσης πλέον διεξάγονταν σε μικτά κλιμάκια που αποτελούνταν από αμερικανούς και

²⁵⁰ Βλ. Graeme C. S. Steven & Rohan Gunaratna, *Counterterrorism: A Reference Handbook*, ABC Clio, Santa Barbara, 2004, σελ. 108-109.

²⁵¹ Για τη θεωρητική βάση του «αμυντικού μοντέλου», βλ. Ami Pedahzur, *The Israeli Secret Services & the Struggle against Terrorism*, Columbia University Press, New York 2010, σελ. 2.

ιρακινούς στρατιώτες²⁵². Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι ιρακινοί πολίτες να έρχονται πιο κοντά με τις περιπόλους και να τις νιώθουν πιο «κοντά» τους. Επίσης, το δεύτερο αποτέλεσμα που είχε αυτή η προσέγγιση είναι να μειώσει δραστικά την ελευθερία κινήσεων των τρομοκρατών.²⁵³

Στα πρώτα της στάδια, αυτή η προσέγγιση έφερε απώλειες στους αμερικάνους, καθώς οι τρομοκράτες πολέμησαν για να διατηρήσουν τον έλεγχο των περιοχών τους. Παρόλα αυτά, τα πλεονεκτήματα ήταν μεγάλα, καθώς σε αντίθεση με πριν, πλέον ο εχθρός μπορούσε με μεγαλύτερη δυσκολία να αναπληρώσει τις απώλειες του, καθώς πλέον η κοινωνία μπορούσε να ελέγχεται καλύτερα με τα στρατεύματα να ζουν μέσα της, παρά σε κάποια απομακρυσμένη βάση όπως παλαιότερα.²⁵⁴

Ένα άλλο στοιχείο της προσέγγισης αυτής είναι πως οι τρομοκράτες είχαν πλέον μεγαλύτερη δυσκολία να τρομοκρατούν το ντόπιο πληθυσμό για να τους στηρίξει. Έτσι, οι ιρακινοί απέκτησαν την εικόνα πως οι αμερικανοί ήταν εκεί για να τους προστατεύσουν και έτσι είχαν μεγαλύτερη διάθεση να συνεργαστούν με αυτούς.

Τέλος, στις περιοχές που καταλαμβάνονταν και ελέγχονταν από τους αμερικανούς, έρχονταν κλιμάκια μηχανικών τα οποία ανοικοδομούσαν τη περιοχή²⁵⁵. Αυτό περιελάμβανε αποκατάσταση των ζημιών που είχαν προκληθεί από τις μάχες, την εγκατάσταση σχολείων, νοσοκομείων και γενικότερα τη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής.

Το νέο στοιχείο της στρατηγικής του Πετρέους το οποίο δεν είχε τηρηθεί στις προηγούμενες διοικήσεις ήταν η μεγάλη έμφαση στο Winning Hearts and Minds (WHAM), στο να κερδίσει δηλαδή ο κατοχικός στρατός τη συμπάθεια του τοπικού πληθυσμού και δείχνοντας του πως η ζωή του με αυτόν βελτιώνεται.²⁵⁶

²⁵² Βλ. Knowlton, 2010, σελ. 7-9.

²⁵³ Βλ. Knowlton, 2010, σελ. 17-18.

²⁵⁴ Βλ. στο ίδιο, σελ. 9.

²⁵⁵ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 70-71 και Knowlton, 2010, σελ. 10-11.

²⁵⁶ Για τη θεωρητική θεμελίωση του WHAM, βλ. David J. Kilcullen, *Counterinsurgency*, Oxford University Press, Oxford, 2010, σελ. 189-192.

Το αντιτρομοκρατικό δόγμα σε περιπτώσεις τρομοκρατίας μεγάλης κλίμακας, όπως η περίπτωση του Ιράκ δηλαδή, λέει πως το μοντέλο για την πάταξη της τρομοκρατίας που θα υιοθετηθεί πρέπει να είναι κατά 90% πολιτικό και κατά 10% στρατιωτικό²⁵⁷ και αυτή η αναλογία εισήχθη από τον Πετρέους. Έτσι, πλέον αντί η έμφαση να δίνεται στη καταδίωξη των τρομοκρατών, όπως γινόταν στη προηγούμενη περίοδο, δίνεται στη προστασία του ντόπιου πληθυσμού από τους τρομοκράτες καθώς και στην εν γένει βελτίωση της ζωής του²⁵⁸. Αξίζει να αναφέρουμε πως μέσα στο πολιτικό σκέλος περιλαμβάνονται και οι πληροφορίες.

Τελικά τα αποτελέσματα που είχε η προσέγγιση του Πετρέους ήταν τα εξής²⁵⁹:

- Ο γενικότερος περιορισμός της λαϊκής υποστήριξης προς τη διεξαγωγή τρομοκρατίας.
- Η αποξένωση των τρομοκρατών από το λαό.
- Η αμφισβήτηση των ιδεολογικών/ θρησκευτικών κινήτρων του πολέμου.
- Ο περιορισμός της παθητικής υποστήριξης (παροχή τροφής, στέγης, κ.λ.π.) του πληθυσμού προς τους τρομοκράτες.
- Η υπόδειξη προς τους τρομοκράτες πως ο λαός όχι μόνο δεν τους στηρίζει, αλλά είναι και πρόθυμος να τους καταδώσει.

Η στρατηγική αυτή σύντομα έφερε αποτελέσματα.

5.3. Το «Ξύπνημα» στην επαρχία Άνμπαρ

Όπως έχουμε ήδη δει, το Ιράκ προπολεμικά ήταν ένα λαϊκό κράτος το οποίο είχε περιορισμένες σχέσεις με άλλα θεοκρατικά καθεστώτα στη περιοχή. Τα μέλη του μπααθικού καθεστώτος ήταν μεν σουνίτες αλλά σε καμία περίπτωση δεν

²⁵⁷ Βλ. Bruce Hoffman, *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*, RAND, Santa Monica, 2004, σελ. 5-8.

²⁵⁸ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 13.

²⁵⁹ Για μια εκτενέστερη αποτίμηση του αποτελέσματος της στρατηγικής Πετρέους, βλ. Glen M. Segell, "Creating Intelligence: Information Operations in Iraq", στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, March, 2009.

προσέβλεπαν στην εγκαθίδρυση ισλαμικής δημοκρατίας στη χώρα τους. Μετά την κατοχή, όταν οι άνθρωποι αυτοί πήραν τα όπλα το έκαναν για δύο λόγους. Ο πρώτος ήταν να διώξουν τους αμερικάνους και ο άλλος ήταν να εξασφαλίσουν πως θα είχαν μία θέση στο μεταπολεμικό Ιράκ.²⁶⁰

Οι σκοποί αυτοί έρχονταν σε ευθεία αντίθεση με τους θεοκράτες της Αλ Κάιντα οι οποίοι μεν ήθελαν να διώξουν τους αμερικάνους, αλλά αυτό μόνο και μόνο για να εγκαθιδρύσουν θεοκρατικό καθεστώς στη χώρα. Παρόλα αυτά, στα πρώτα στάδια της κατοχής της χώρας (2003-2006) οι δύο αυτές ομάδες συνεργάστηκαν φοβούμενες τη θέση που θα είχαν σε ένα κυριαρχούμενο από τους σιίτες Ιράκ. Από το 2006 όμως και μετά, με την ανακήρυξη από πλευράς των εξτρεμιστών του «Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ», εμφανίστηκαν ρωγμές στις μεταξύ τους σχέσεις.

Στο ισλαμικό κράτος άρχισε να εφαρμόζεται ο ισλαμικός νόμος της Σαρία, κάτι το οποίο αποξένωσε πολλούς πρώην οπαδούς του Μπάαθ. Αυτοί οι νέοι νόμοι προέβλεπαν την καθολική απαγόρευση του αλκοόλ, τον υποχρεωτικό διαχωρισμό αντρών- γυναικών, και την επιβολή της γενειάδας για τους άνδρες²⁶¹. Στην περίπτωση που οι νόμοι αυτοί δεν τηρούντο, οι ποινή έφτανε μέχρι και την εκτέλεση. Τα ακραία αυτά μέτρα χρονολογικά ταυτίστηκαν με την ώρα που ο Πετρέους εφήρμοζε τη νέα του στρατηγική για νέα τη προσέγγιση του τοπικού πληθυσμού.

Σύντομα, οι σουνίτες άρχισαν να συνεργάζονται περισσότερο με τους αμερικάνους, παρά με τους εξτρεμιστές. Το κίνημα αυτό στο οποίο οι σουνίτες της επαρχίας Άνμπαρ ξεσηκώθηκαν εναντίον των εξτρεμιστών της Αλ Κάιντα είναι γνωστό ως «Ξύπνημα» (Awakening/ As Sahawa). Ηγέτης της κίνησης αυτής ήταν ο Αμπντ αλ Σάτταρ Αλ Ρισάβι (Abd al-Sattar Al Rishawi), ο οποίος όμως τον Σεπτέμβριο του 2007 δολοφονήθηκε από βομβιστή αυτοκτονίας της Αλ Κάιντα²⁶² και τον διαδέχθηκε ο αδερφός του. Αυτός κατάφερε να στρατολογήσει 13.000 αντιφρονούντες προς το Ισλαμικό Κράτος σουνίτες. Ο άτυπος αυτός 'στρατός'

²⁶⁰ Περισσότερα για τους λόγους που κάθε ένοπλη ομάδα στο Ιράκ πολεμούσε, βλ. κεφ. 4.

²⁶¹ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 14.

²⁶² Βλ. στο ίδιο, σελ. 15.

ονομάστηκε «Υιοί του Ιράκ», ενώ ο πολιτικός φορέας που τους εκπροσωπούσε ονομάστηκε «Συμβούλιο Σωτηρίας της Άνμπαρ».²⁶³

Οι «Υιοί του Ιράκ», στη φάση της δημιουργίας τους, δεν ήταν αποτέλεσμα δράσης των ΗΠΑ, αλλά σε ένα δεύτερο στάδιο η αμερικανική βοήθεια τους κατέστησε ισχυρότερους και καλύτερα οργανωμένους. Οι δυσκολίες όμως που άπτονταν της συνεργασίας μεταξύ των «Υιών» και των αμερικάνων ήταν μεγάλες. Η πρώτη ήταν πως ο πρόεδρος Μπους δεν είχε ρητά ενημερωθεί από τον Πετρέους για τη στρατολόγηση σουνιτών στο πόλεμο κατά της Αλ Κάιντα, καθώς ο δεύτερος φοβόταν πως ο πρώτος μπορεί να ακύρωνε την επιχείρησή²⁶⁴.

Επίσης, καθώς η ηγεσία των «Υιών» βασιζόταν σε φυλάρχους της Άνμπαρ, ήταν εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί συνεννόηση μεταξύ τους. Στο εσωτερικό του Ιράκ όμως, σημαντική αντίδραση προς τους «Υιούς» έδειξε ο πρόεδρος αλ Μαλίκι ο οποίος φοβήθηκε την ύπαρξη ενός σουνιτικού κέντρου ισχύος στη χώρα, καθώς δεν επιθυμούσε να μοιραστεί την εξουσία του με τις υπόλοιπες εθνο/θρησκευτικές ομάδες²⁶⁵.

Παρά τις δυσκολίες όμως, ο Πετρέους κατάφερε να προσεταιρισθεί τους «Υιούς» με τρεις τρόπους. Ο πρώτος ήταν να επιτρέψει σε ένα κομμάτι αυτών να ενταχθούν στο νέο ιρακινό στρατό και την ιρακινή αστυνομία. Ο δεύτερος ήταν να επιτρέψει στους φυλάρχους να καταλάβουν θέσεις στα επαρχιακά συμβούλια. Τέλος, πέτυχε τον καταμερισμό περισσότερων κονδυλίων στην Άνμπαρ²⁶⁶.

Με τη νέα αυτή στρατηγική της προσέγγισης του τοπικού στοιχείου σε συνδυασμό με την ακραία βιαιότητα της Αλ Κάιντα στην περιοχή, μέσα σε ένα χρόνο η Αλ Κάιντα του Ιράκ είχε σχεδόν εξ ολοκλήρου πάψει να υφίσταται. Αυτό δήλωσε ο στρατηγός Πετρέους ενώπιον επιτροπής της αμερικανικής Γερουσίας τον Απρίλιο του 2008 και ανάλογη δήλωση έκανε ο διοικητής της CIA Μ. Χέιντεν το Μάιο του 2008²⁶⁷.

²⁶³ Βλ. στο ίδιο, σελ. 15-16.

²⁶⁴ Βλ. Knowlton, 2010, σελ. 18.

²⁶⁵ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 61.

²⁶⁶ Για τη προσέγγιση του Πετρέους στην Άνμπαρ βλ. Knowlton, 2010, σελ. 18-19.

²⁶⁷ Για τη παρουσία της Αλ Κάιντα στην Άνμπαρ το 2008 βλ. Naylor, 2009, σελ. 17.

5.4. Η Αντιμετώπιση των Σιιτικών Πολιτοφυλακών

Με την Αλ Κάιντα του Ιράκ να βρίσκεται σε σταθερή φθορά από την υλοποίηση της στρατηγικής του Πετρέους, μία νέα ένοπλη ομάδα βρέθηκε να την αντικαταστήσει ως την πιο σημαντική απειλή στη χώρα. Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι σιιτικές πολιτοφυλακές δραστηριοποιούνταν στις περιοχές που ο πληθυσμός ήταν αμιγώς σιιτικός καθώς και στις περιοχές που ο πληθυσμός ήταν μεικτός (σιίτες-σουνίτες).²⁶⁸

Οι μεγάλες πολιτοφυλακές ήταν δύο, οι ταξιαρχίες Μπαντρ, οι οποίες στο παρελθόν δρούσαν άτυπα στο όνομα του Ιράν (proxy forces)²⁶⁹ αλλά τώρα είχαν ενταχθεί στο νέο πολιτικό σύστημα και είχαν θέση στα σώματα ασφαλείας, και ο Μαχντικός Στρατός, ο οποίος ήταν πολύ πιο βίαιος και ακραίος στις απόψεις του. Ο Μαχντικός Στρατός είχε εξελιχθεί σε μεγαλύτερη πολιτοφυλακή από τις Ταξιαρχίες Μπαντρ ενώ αποτελούσε μεγαλύτερη απειλή για την κυβέρνηση Μαλίκι και τους αμερικανούς λόγω της ακραίας βίας που χρησιμοποιούσε κατά των σουνιτών αλλά και των χριστιανών. Μέσα στις δράσεις της πολιτοφυλακής ήταν η απαγωγή, ο βασανισμός και τελικά η δολοφονία ανθρώπων²⁷⁰, ενώ για το σκοπό αυτό είχαν δημιουργηθεί και κλιμάκια με την ονομασία «Ειδικές Ομάδες»²⁷¹.

Το γεγονός ότι ο Μαχντικός Στρατός αρνήθηκε να συνεργαστεί με την κυβέρνηση και έμεινε έξω από τα σώματα ασφαλείας, σήμαινε ότι εναντίον του θα δρούσαν πρώην μέλη των Ταξιαρχιών Μπαντρ τα οποία πλέον άνηκαν στον ιρακινό στρατό και αστυνομία. Η βία μεταξύ των σωμάτων ασφαλείας και του Μαχντικού Στρατού έφτασε στο κορυφαίο της σημείο τον Αύγουστο του 2007 όπου σε ανταλλαγή πυροβολισμών μεταξύ των δύο σκοτώθηκαν 50 άνθρωποι²⁷².

²⁶⁸ Βλ. κεφ. 4.

²⁶⁹ Βλ. Pirmie, O'Connell, 2008, σελ. 31-32.

²⁷⁰ Βλ. Steven Metz, *Learning from Iraq: Counterinsurgency in American Strategy*, Strategic Studies Institute, 2007, σελ. 54-55.

²⁷¹ Βλ. Naylor, 2009, σελ. 65-66.

²⁷² Βλ. στο ίδιο, σελ. 66.

Το γεγονός αυτό ώθησε τον πρωθυπουργό Μαλίκι να διατάξει επίθεση κατά της πόλης-προπύργιο του Μαχνητικού Στρατού, Βασόρας στις 26 Μαρτίου 2008. Η επίθεση επρόκειτο να εκδηλωθεί αποκλειστικά από στοιχεία του νέου Ιρακινού Στρατού και αυτό θα ήταν και το βάπτισμα του πυρός τους. Οι πρώτες τους επιχειρήσεις δε στέφθηκαν από επιτυχία, καθώς, όπως ήδη έχουμε πει τα ανασυστημένα σώματα ασφαλείας κυριαρχούνταν από σίτες και μοιραία πολλοί από αυτούς ήταν φιλικά προσκείμενοι στο Μαχνητικό Στρατό. Τέτοιες μονάδες απέδωσαν απογοητευτικά στο πεδίο της μάχης καθώς σε πολλές περιπτώσεις αρνήθηκαν να πολεμήσουν, ενώ σε άλλες παρέδωσαν τον οπλισμό τους στο Μαχνητικό Στρατό. Τελικά και κατόπιν διαμεσολάβησης του Ιράν, οι εχθροπραξίες τερματίστηκαν στις 30 Μαρτίου με το Μαχνητικό Στρατό να συνθηκολογεί, αλλά να του επιτρέπεται να κρατήσει τον οπλισμό του.²⁷³

Τελικά, οι επιχειρήσεις στη Βασόρα στέφθηκαν από μερική μονάχα επιτυχία, κυρίως λόγω της κακής απόδοσης του Ιρακινού Στρατού και αντιπροσωπεύουν το αμιγώς στρατιωτικό σκέλος του αντιτρομοκρατικού δόγματος. Αν και στην ίδια την επιχείρηση οι υπηρεσίες πληροφοριών έπαιξαν επικουρικό ρόλο, μπορούμε από την εκτέλεση και την έκβαση της να καταλήξουμε σε χρήσιμα συμπεράσματα.

Ενώ η προσέγγιση της στρατιωτικής δράσης πριν την περίοδο Πετρέους ήταν η δεδομένη γραμμή δράσης, τώρα χρησιμοποιείτο σε πολύ μικρότερο βαθμό και μόνο αφού είχε εξασφαλιστεί ότι δεν μπορούσε να υπάρξει άλλη λύση. Η σχετικά περιορισμένη αντίδραση που υπήρξε από την ιρακινή κοινωνία εναντίων της επιχείρησης, δείχνει πως αυτή είχε κάποιο βαθμό νομιμοποίησης, κυρίως επειδή διεξήχθη αμιγώς από ιρακινές δυνάμεις.

Η επιχείρηση επίσης μπορεί να μας δείξει τα όρια και της δυνατότητες των πληροφοριών. Το γεγονός ότι δεν επελέγησαν ως ο κύριος άξονας δράσης από την πλευρά των αμερικάνων οδήγησε σε μία παρατεταμένη μάχη με απώλειες τόσο σε μάχιμους όσο και σε αμάχους. Σε αυτό το επίπεδο επίσης η «τριβή»²⁷⁴ κάνει την εμφάνιση σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και επιφέρει απρόβλεπτα αποτελέσματα. Τέτοιο, για παράδειγμα, ήταν η παράδοση τμημάτων του Ιρακινού Στρατού στις πολιτοφυλακές, και αφορά την τακτική, όχι τις υπηρεσίες πληροφοριών. Από την

²⁷³ Βλ. στο ίδιο, σελ. 68-69.

²⁷⁴ Αναφερόμαστε στην Κλαουζεβιτσιανή έννοια του όρου.

άλλη, βλέπουμε και τα όρια των πληροφοριών στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Όταν αυτή έχει ξεφύγει από τα μικρά όρια της δράσης απομονωμένων πυρήνων, και έχει εξελιχθεί σε μεγάλης κλίμακας δράση, η προσέγγιση των υπηρεσιών πληροφοριών είναι εντελώς διαφορετική. Ενώ στις περιπτώσεις μικρής και μεσαίας κλίμακας τρομοκρατίας οι πληροφορίες μπορούν να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο, στην περίπτωση που οι τρομοκράτες ελέγχουν μεγάλες περιοχές σε μια πόλη ή ακόμα και σε μία χώρα, το κύριο λόγο έχει ο στρατός με τις πληροφορίες να περιορίζονται στο να βοηθούν²⁷⁵.

Αυτό δε σημαίνει ότι αυτές δεν παίζουν απολύτως κανένα ρόλο στο αντιτρομοκρατικό έργο. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να εντοπίσουν τη μεθοδολογία των τρομοκρατών, τις αποθήκες οπλισμού τους, της πιθανές συνεργασίες με ξένα κράτη ή οντότητες, τους επόμενος στόχους κ.λ.π. Όλα αυτά, αν και από μόνα τους δε μπορούν να καταστείλουν μία μεγάλης κλίμακας τρομοκρατική δραστηριότητα, μπορούν να επιτρέψουν στο στρατό να εκτελέσει πιο χειρουργικά πλήγματα και με αυτόν τον τρόπο να μετριάσει τη λαϊκή αντίδραση προς αυτόν. Οι τυφλοί έλεγχοι, για παράδειγμα, της περιόδου διοίκησης του Μπρέμερ το 2003-2004 χωρίς την καθοδήγηση των υπηρεσιών πληροφοριών και των κακών αποτελεσμάτων που αυτοί είχαν, μάς δείχνουν ότι ακόμα και σε τέτοιες περιπτώσεις οι πληροφορίες, παίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιτρομοκρατική προσέγγιση.

Και στις επιχειρήσεις του Ιρακινού Στρατού στη Βασόρα, η καθοδήγηση από τις υπηρεσίες πληροφοριών ήταν περιορισμένη, εξ ου και το μέτριο αποτέλεσμα. Από την άλλη όμως, στην υπόλοιπη χώρα ο Πετρέους είχε δημιουργήσει ένα τέτοιο κλίμα που οι υπηρεσίες αυτές μπορούσαν να εισακουστούν και να βελτιώσουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις.

5.5. Ο Ρόλος των Υπηρεσιών Πληροφοριών στο Νέο Δόγμα

Είναι γενικά αναγνωρισμένο πως σε περιπτώσεις μεγάλης κλίμακας τρομοκρατίας, κατά την οποία μία μεγάλη περιοχή ελέγχεται από τους τρομοκράτες, οι υπηρεσίες πληροφοριών μπορούν να παίξουν μόνο έναν επικουρικό, αλλά καίριο

²⁷⁵ Για τη δράση των υπηρεσιών πληροφοριών ανάλογα με τη κλίμακα της τρομοκρατική δραστηριότητας που αντιμετωπίζουν, βλ. Walter L. Perry, John Gordon, *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*, RAND, Santa Monica, 2008, κεφ. 4.

ρόλο στη καταπολέμηση της.²⁷⁶ Με δεδομένο ότι σε αυτή την περίοδο οι αμερικανοί αντιμετώπιζαν μόνο τέτοιας κλίμακας τρομοκρατία, οι πληροφορίες τους κινήθηκαν προς την κατεύθυνση της διευκόλυνσης των κλάδων της διπλωματίας και της επιχειρησιακής στρατηγικής.

Για να μπορέσουμε να αποτιμήσουμε το έργο των πληροφοριών στον αντιτρομοκρατικό αγώνα πρέπει να δούμε πώς αυτές λειτουργούν στο «Νέο Είδος Πολέμου». Ενώ κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων οι πληροφορίες διαμορφώνονται από τα πάνω²⁷⁷ π.χ. με την πτήση ενός UAV προς αναγνώριση εχθρικών θέσεων, δε γίνεται το ίδιο και στον αντιτρομοκρατικό αγώνα. Σε αυτό το είδος πολέμου οι κατοχικές δυνάμεις βρίσκονται αντιμετώπιες με ένα εντελώς άγνωστο περιβάλλον στο οποίο δε γνωρίζουν ποιος είναι εχθρός και ποιος όχι. Πρόκειται για ένα ερώτημα το οποίο οι υπηρεσίες πληροφοριών καλούνται να απαντήσουν μελετώντας την κοινωνία από τα κάτω²⁷⁸. Ειδικά κατά την περίοδο που ο στρατηγός Πετρέους ανέλαβε τα καθήκοντά του η μελέτη αυτή ήταν εξαιρετικά δύσκολη γιατί η κοινωνία είχε «κλείσει», κυρίως από την αμερικανική στρατηγική, και οι ιρακινοί πολίτες προστάτευαν τους τρομοκράτες τους οποίους και αντιμετώπιζαν ως τους προστάτες τους έναντι του αμερικανού κατακτητή.²⁷⁹

Η ώθηση που δόθηκε στις υπηρεσίες πληροφοριών κατά τη διοίκηση Πετρέους ήταν ότι η πολιτική του, της προσέγγισης του ιρακινού λαού, επέτρεψε και σε αυτές να αντλούν πληροφορίες από τις κοινωνίες. Ενδεικτικά, αναφέρουμε πως ο αριθμός καταγγελιών από το Φεβρουάριο του 2007 που ήταν 12.500, το Μάιο της ίδιας χρονιάς διπλασιάστηκε στις σχεδόν 25.000 μηνιαίως²⁸⁰. Κερδίζοντας «τις καρδιές και τα μυαλά» των ιρακινών, οι αμερικανοί κατάφεραν να τους δείξουν πως

²⁷⁶ Για την άποψη αυτή, βλ. Walter L. Perry, John Gordon, *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*, RAND, Santa Monica, 2008, σελ. 20-23.

²⁷⁷ Εννοούμε από τα ανώτερα κλιμάκια της διοίκησης. Δίνεται δηλαδή έμφαση στο επίπεδο του σχεδιασμού και της κατεύθυνσης.

²⁷⁸ Αναφερόμαστε στη καθημερινή τριβή που μπορεί να έχει ο συλλέκτης των πληροφοριών με τις πηγές του στη κοινωνία. Για περισσότερα, βλ. Pirnie, O' Connell, 2008, σελ. 83-86.

²⁷⁹ Περισσότερα για το θέμα βλ. κεφ. 4.

²⁸⁰ Βλ. Bush, 2010, σελ. 380-381.

είναι προς το συμφέρον τους να συνεργαστούν μαζί τους και να περιθωριοποιήσουν τους τρομοκράτες²⁸¹.

Η νέα αυτή κατάσταση επέτρεψε στις πληροφορίες να εντοπίσει τα μέλη των τρομοκρατικών οργανώσεων, καθώς και τις αποθήκες οπλισμού τους και να τους καταδιώξουν οι αρχές ασφαλείας με επιτυχία.

5.6. Τα Αποτελέσματα της Νέας Προσέγγισης

Ο στρατηγός Ντέιβιντ Πετρέους αποχώρησε από τη θέση του διοικητή της Πολυεθνικής Δύναμης Ιράκ (Multi National Force Iraq – MNFI) το Σεπτέμβριο του 2008 προαγόμενος στη θέση του διοικητή της Κεντρικής Διοίκησης των ΗΠΑ (United States Central Command - USCENTCOM)²⁸². Στη θέση του τον διαδέχθηκε ο στρατηγός Ρέιμοντ Οντιέρνο μέχρι και το 2010.²⁸³

Στη διάρκεια της θητείας του, ο στρατηγός Πετρέους κατάφερε να μειώσει δραστικά το συνολικό αριθμό των επιθέσεων σε περίπου το 1/3 σε σχέση με τον αριθμό πριν αναλάβει τα καθήκοντα του²⁸⁴. Αυτό επέτρεψε στην ιρακινή κυβέρνηση να σταθεροποιήσει τη θέση της στη χώρα και να φέρει κάποιας μορφής νομιμότητα σε αυτή.²⁸⁵

Η αύξηση των αμερικανικών στρατευμάτων επέτρεψε στους στρατιωτικούς να επιδιώξουν τη στρατηγική τους και παράλληλα, το άνοιγμα του Πετρέους στους ιρακινούς εξασφάλισε ότι αυτά τα στρατεύματα πραγματικά θα έφερναν αποτελέσματα εκδιώκοντας τα πιο ανένδοτα στοιχεία των τρομοκρατών τα οποία αρνήθηκαν να ενταχθούν στο νέο πολιτικό χάρτη.

Σε αυτή τη στρατηγική, οι υπηρεσίες πληροφοριών έπαιξαν πρωταρχικό ρόλο στο να πραγματοποιούνται από τις δυνάμεις ασφαλείας «χειρουργικά» χτυπήματα τα οποία δε θα αποξενώνουν το σύνολο της κοινωνίας καθώς και εξασφάλισαν ότι θα

²⁸¹ Βλ. Segell, 2009, σελ. 92-94.

²⁸² Βλ. Knowlton, 2010, σελ. 31-33.

²⁸³ Βλ. Bush, 2010, σελ. 388-390.

²⁸⁴ Στο τέλος παρατίθεται σε παράρτημα ο συνολικός αριθμός των επιθέσεων που πραγματοποιούνταν στη χώρα ανά εβδομάδα.

²⁸⁵ Βλ. Knowlton, 2010, σελ. 31-32.

επλήττοντο μόνο οι τρομοκράτες, με τις μικρότερες δυνατές παράπλευρες απώλειες για το πληθυσμό.

5.7. Συμπεράσματα για το Ρόλο των Υπηρεσιών Πληροφοριών στη Νέα Προσέγγιση

Ως γενικό συμπέρασμα της περιόδου, μπορούμε ανεπιφύλακτα να καταλήξουμε πως ο ρόλος των υπηρεσιών πληροφοριών αναβαθμίστηκε και έγινε πιο καίριος. Ο πρώτος λόγος που συνέβη κάτι τέτοιο δεν σχετίζεται με τις ίδιες τις υπηρεσίες πληροφοριών, αλλά με τον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του στρατηγού Πετρέους. Το γεγονός ότι ο νέος διοικητής της χώρας έβαλε στις προτεραιότητές του την προστασία των ιρακινών πολιτών από την τρομοκρατία, έκανε τους αμερικανούς πιο συμπαθείς στη κοινωνία και συνακόλουθα πιο εύκολο για αυτούς να αναζητήσουν πληροφορίες.

Όμως, και εσωτερικά των ίδιων των υπηρεσιών και του κύκλου των πληροφοριών σημειώθηκαν αλλαγές οι οποίες είχαν θετικές επιπτώσεις. Η κυριότερη αλλαγή ήταν στο «σχεδιασμό και την κατεύθυνση» των υπηρεσιών. Η προτεραιότητα πλέον, δεν ήταν ο έλεγχος πρώην μπααθικών αξιωματούχων, αλλά η συνδρομή προς τον εντοπισμό αποθηκών οπλισμού που χρησιμοποιούσαν οι τρομοκράτες και γενικότερα η πάταξη της τρομοκρατίας.

Το γεγονός ότι πλέον ο στρατός δεν πραγματοποιούσε τυφλούς ελέγχους στο σύνολο των σπιτιών π.χ. μίας γειτονιάς, αναβάθμιζε κατακόρυφα το ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών. Αν αυτές δεν επιτελούσαν καλά το έργο τους, ο στρατός δε θα γνώριζε που βρίσκονται οι αποθήκες οπλισμού και οι τρομοκράτες θα συνέχιζαν να προσβάλλουν πολίτες τροφοδοτώντας έτσι τον εμφύλιο πόλεμο.

Και στο επίπεδο της συλλογής των πληροφοριών πραγματοποιήθηκε σημαντική αλλαγή καθώς πλέον έπαυσε να υπάρχει η σχεδόν απόλυτη κυριαρχία του techint. Η εφαρμοζόμενη στρατηγική επέτρεψε στους αμερικανούς να γίνουν συμπαθείς στη κοινωνία και αυτή με τη σειρά της βλέποντας πως ήταν προς το συμφέρον της η συνεργασία, άρχισε να δίνει πληροφορίες για τους τρομοκράτες. Κάτι τέτοιο στην προηγούμενη περίοδο δε συνέβαινε καθώς οι ιρακινοί έβλεπαν τους αμερικανούς ως μεγαλύτερη απειλή από ότι οι τρομοκράτες.

Στο επίπεδο της επεξεργασίας των πληροφοριών, συνεχίστηκε να μην υπάρχει πρόβλημα όπως και κατά τη προηγούμενη περίοδο, με τις υπηρεσίες να είναι υπερεπανδρωμένες προς το σκοπό αυτό και να επιτελούν ορθά το έργο τους.

Στο επίπεδο της ανάλυσης των πληροφοριών δεν υπήρξε κάποια ουσιώδης διαφορά, αλλά οι επιτυχίες που έφερε ήρθαν ως αποτέλεσμα αλλαγών στα προηγούμενα επίπεδα. Η παρουσία, για παράδειγμα, ιρακινών στις υπηρεσίες πληροφοριών συνέχισε να είναι διασπαστική και να πολιτικοποιεί το τελικό πληροφοριακό προϊόν υπέρ των σιτών. Το γεγονός όμως, ότι υπήρχε πλέον πληθώρα πληροφοριών αναφορικά με τους τρομοκράτες, καθώς και ισχυρή διοίκηση, δεν επέτρεψε σε τέτοια φαινόμενα να λάβουν μεγάλες διαστάσεις και να ανατρέψουν την ήδη διαμορφωθείσα κατάσταση.

Σε γενικές γραμμές, αυτή την περίοδο, η ανάλυση των πληροφοριών χαρακτηρίζεται ως θετική και θεωρείται ότι πραγματοποίησε καλά το έργο της. Κατάφερε με επάρκεια να οδηγήσει το στρατό στον εντοπισμό και την εξουδετέρωση τρομοκρατικών πυρήνων σε όλη τη χώρα και κυρίως στο σουνιτικό τρίγωνο.

Τέλος, στο επίπεδο της διασποράς των πληροφοριών έχουμε το νέο στοιχείο, ότι υπηρεσίες πληροφοριών και ένοπλες δυνάμεις είχαν καλή συνεργασία, με τις δεύτερες να λαμβάνουν τα πληροφοριακά προϊόντα των πρώτων και να τα αξιοποιούν όπως εκείνες νόμιζαν καλύτερα. Κατά την προηγούμενη περίοδο κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατό, καθώς ο στρατός δε χρειαζόταν πληροφοριακά προϊόντα, λόγω των τυφλών ελέγχων που πραγματοποιούσε. Σε αυτή την περίοδο, όμως, οι πληροφορίες έφταναν στο στρατό και οι υπηρεσίες πληροφοριών ολοκλήρωναν με επιτυχία το έργο τους. Το φαινόμενο της προηγούμενης περιόδου που οι διάφορες υπηρεσίες έκρυβαν πληροφορίες η μία από την άλλη, δε γνωρίζουμε εάν έπαψε να υπάρχει ή συνεχίστηκε καθώς πηγές για αυτό δεν υπάρχουν.

Αυτό που μπορούμε να πούμε συνολικά για τις υπηρεσίες πληροφοριών κατά την περίοδο 2007-2008, είναι ότι ο ρόλος τους αναβαθμίστηκε και το έργο τους επιτελέστηκε με επιτυχία. Σε αυτές σε ένα μεγάλο βαθμό οφείλεται η επιτυχής πάταξη της τρομοκρατίας στη χώρα και ο τερματισμός του εμφυλίου πολέμου. Η επιτυχία αυτή φαίνεται να ξεκινά έξω από αυτές, από το ρόλο που τους επιφυλάσσει η πολιτική ηγεσία στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό και να διατρέχει τους κατώτερους κρίκους του κύκλου των πληροφοριών. Σε κάθε περίπτωση φαίνεται πως δε μπορεί να υπάρξει επιτυχής πάταξη της τρομοκρατίας χωρίς την επαρκή στήριξη του έργου από καλές υπηρεσίες πληροφοριών.

Επίλογος

Κατά τη διάρκεια της εργασίας μας αποδείξαμε την αρχική μας υπόθεση, πως δηλαδή όταν οι υπηρεσίες πληροφοριών εφαρμόζουν σωστά τον κύκλο των πληροφοριών και χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις από τους πολιτικούς στα πορίσματά τους, η ποσότητα της τρομοκρατίας μειώνεται. Όταν οι υπηρεσίες πληροφοριών εφαρμόζουν τον κύκλο λάθος, ή τα πορίσματα τους πολιτικοποιούνται και διαστρέφονται, τότε η ποσότητα της τρομοκρατίας αυξάνεται.

Πέραν τούτου, όμως, σκόπιμο θα ήταν στον επίλογο μας, να βάλουμε την εργασία αυτή σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και να δούμε πώς θα μπορούσε πέρα από τα στενά όρια μία περιπτωσιολογικής μελέτης, να ενταχθεί σε ένα επίπεδο ευρύτερης συστηματοποίησης.

Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

- Μελέτη των σχέσεων υπηρεσιών πληροφοριών - πολιτικής ηγεσίας

Στην εργασία μας μελετήσαμε τον κύκλο των πληροφοριών και αξιολογήσαμε τις υπηρεσίες των πληροφοριών αυστηρά με βάση τις ίδιες. Ενώ οι υπηρεσίες αυτές, όπως και ο στρατός άλλωστε, αποτελούν εργαλείο στα χέρια της πολιτικής ηγεσίας, δε μπήκαμε στη μελέτη της ίδιας της πολιτικής. Τούτο διότι δε θεωρούμε πως η πολιτική ηγεσία είναι μέρος των υπηρεσιών πληροφοριών ακόμα και αν επηρεάζει τα μέγιστα το έργο των υπηρεσιών αυτών, κυρίως στο επίπεδο του σχεδιασμού και της κατεύθυνσης. Αν θεωρούσαμε την πολιτική ηγεσία μέρος των υπηρεσιών πληροφοριών, θα ήταν σα να λέγαμε πως για την επιτυχή κατάληψη του Ιράκ από τα αμερικανικά στρατεύματα, υπεύθυνοι δεν ήταν οι στρατιωτικοί, αλλά οι πολιτικοί που τους διέταξαν να το καταλάβουν. Αντίθετα, στο ίδιο παράδειγμα πιστεύουμε πως η πολιτική σταματά το έργο της μόλις δώσει τη διαταγή για την επίθεση και τους αντικειμενικούς σκοπούς. Από το σημείο αυτό και μετά οι μονάδες θα κάνουν ότι νομίζουν για να πετύχουν τον αντικειμενικό τους σκοπό (πχ θα επιτεθούν με το πεζικό ή με τα τεθωρακισμένα;) και πάνω σε αυτή την εφαρμογή είναι που θα αξιολογηθούν.

Από την άλλη, η εργασία μας έδειξε πως η πολιτική ηγεσία ως υπερκείμενη ιεραρχικά των υπηρεσιών πληροφοριών επηρέασε τα μέγιστα τη λειτουργία τους, όχι μόνο με τις εντολές που έδωσε σε αυτές, αλλά και με το γενικότερο περιβάλλον που δημιούργησε στο οποίο η κοινότητα των πληροφοριών κλήθηκε να λειτουργήσει. Για παράδειγμα το γεγονός ότι κατά τη προ-Πετρέους περίοδο στο Ιράκ η αμερικανική διοίκηση υιοθέτησε το πολεμικό μοντέλο για την πάταξη της τρομοκρατίας, δημιουργώντας, έτσι ένα εξαιρετικά δυσχερές περιβάλλον για την απόκτηση πληροφοριών, δεν είναι κάτι το οποίο ευθέως επηρεάζει τις υπηρεσίες πληροφοριών όπως π.χ. μια διαταγή. Παρόλα αυτά, η επίδραση που αυτό είχε στο έργο των υπηρεσιών ήταν πολύ μεγάλη.

Έτσι, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η πολιτική ηγεσία παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο πως η κοινότητα των πληροφοριών θα πραγματοποιήσει το έργο της. Οι λεπτομέρειες και η συστηματοποίηση των σχέσεων αυτών θα μπορούσε να γίνει τα αντικείμενο μίας άλλης έρευνας, στην οποία εμείς δεν εισήλθαμε γιατί θέλαμε να μελετήσουμε αποκλειστικά τις υπηρεσίες πληροφοριών.

- Σχέσεις τρομοκρατών με τοπική κοινωνία

Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο το οποίο στην έρευνα μας φάνηκε να είναι σημαντικό είναι οι σχέσεις που έχουν οι αντάρτες με την τοπική κοινωνία στην οποία δραστηριοποιούνται.

Ισχυρός δείκτης για τη σχέση μεταξύ των δύο είναι πως κατά την πρώτη περίοδο της κατοχής στην οποία οι αμερικανοί στρατιώτες έψαχναν τα σπίτια των ιρακινών και τους φερόντουσαν άσεμνα, η κοινωνία συσπειρώθηκε γύρω από τις τρομοκρατικές οργανώσεις για να τις προστατέψει. Κατά την περίοδο διοίκησης Πετρέους από την άλλη, όταν οι αμερικανοί θέλησαν να προστατέψουν τον ιρακινό πληθυσμό, αυτός άρχισε να τους βλέπει με μικρότερη δυσπιστία και να απορρίπτει τους τρομοκράτες.

Η μελέτη της σχέσης τρομοκρατίας – δεσμοί τοπικής κοινωνίας με τρομοκράτες θα μπορούσε να είναι μία άλλη ερευνητική πρόταση, με την οποία δε καταπιαστήκαμε καθώς δεν έχει σχέση με τις υπηρεσίες πληροφοριών. Παρόλα αυτά, μία τέτοια μελέτη θα μπορούσε να φωτίσει πτυχές του αντιτρομοκρατικού έργου που είναι καίριες για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

- Συστηματοποίηση πορισμάτων σε κάποια ευρύτερη θεωρία

Στην εργασία αυτή μελετήσαμε το ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας στη βάση μίας και μόνο περιπτωσιολογικής μελέτης. Τα πορίσματα μας όμως μπορούν να ισχύσουν και σε άλλες περιπτώσεις, άρα και να τυποποιηθούν σε κάποιο δόγμα, ή το Ιράκ αποτελεί μία μεμονωμένη περίπτωση;

Για να μπορέσουμε να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα πρέπει να μελετήσουμε και άλλες περιπτώσεις τρομοκρατίας και να δούμε αν και σε αυτές τις περιπτώσεις ο ρόλος των πληροφοριών επηρέασε το εν γένει εφαρμοζόμενο αντιτρομοκρατικό έργο. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να περιλαμβάνονται και τρομοκρατικά φαινόμενα μικρότερης κλίμακας. Στο Ιράκ είδαμε τη πάταξη τρομοκρατίας μεγάλης κλίμακας, καθώς ολόκληρες επαρχίες ελέγχονταν από αυτούς. Το ίδιο αποτέλεσμα θα υπήρχε και στη καταπολέμηση τρομοκρατιών μεσαίας ή μικρής κλίμακας;

Μία τέτοια μελέτη θα μας επέτρεπε να καταλήξουμε σε ένα ασφαλές δόγμα περί της χρήσης των υπηρεσιών πληροφοριών στο αντιτρομοκρατικό έργο.

Η ανασφάλεια κατά τη μελέτη των υπηρεσιών πληροφοριών

Επιλέγουμε να κλείσουμε την εργασία μας με κάτι που αναφέραμε και στην εισαγωγή. Η μελέτη των υπηρεσιών πληροφοριών είναι εξαιρετικά δύσκολη και σε πολλές περιπτώσεις ανακριβής. Μελετούμε ένα χώρο ο οποίος βασίζεται στη μυστικότητα και στην παραπλάνηση τόσο του δυνητικού εχθρού, όσο και του εξωτερικού παρατηρητή. Όσο καλή και αν είναι η δουλειά του μελετητή, αυτή δε μπορεί να επιβεβαιωθεί παρά όταν ανοίξουν τα διαβαθμισμένα αρχεία του κράτους. Τότε, κάποιο νέο έγγραφο που μπορεί να έρθει στην επιφάνεια, έχει τη δυνατότητα να επιβεβαιώσει ή να διαψεύσει τη δουλειά μηνών ή σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και χρόνων.

Είναι δύσκολο, βέβαια, να ανατραπεί πλήρως μία έρευνα καθώς αυτή έχει ήδη ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γεγονότων π.χ. στην περίπτωσή μας του πολέμου για την κατάκτηση της χώρας και του συνακόλουθου εμφυλίου πολέμου. Αυτό που μπορεί όμως να ανατραπεί είναι λεπτομέρειες όπως π.χ. οι συγκεκριμένες μεθοδολογίες που εφαρμόστηκαν ή το μέτρο της συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών.

Μέχρι τα αρχεία αυτά να ανοίξουν, μπορούμε να εικάσουμε, μπορούμε να καταλήξουμε σε συμπεράσματα εντάσσοντας τα γεγονότα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο²⁸⁶, αλλά ποτέ δε μπορούμε να είμαστε σίγουροι.

²⁸⁶ Κατά τη θεωρία του Hans Delbruck για ερμηνεία της ιστορίας.

Παράρτημα Α:
Η Κοινότητα των Πληροφοριών των ΗΠΑ

Central Intelligence Agency (CIA)¹

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Άμυνας

Air Force Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Agency

(AFISRA)

Army Intelligence and Security Command (INSCOM)

Defense Intelligence Agency (DIA)

Marine Corps Intelligence Activity (MCIA)

National Geospatial-Intelligence Agency (NGA)

National Reconnaissance Office (NRO)

National Security Agency (NSA)

Office of Naval Intelligence (ONI)

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Ενέργειας

Office of Intelligence and Counterintelligence

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Homeland Security

Office of Intelligence and Analysis (I&A)

Coast Guard Intelligence (CGI)

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Δικαιοσύνης

Federal Bureau of Investigation (FBI)

Drug Enforcement Administration, Office of National Security

Intelligence (DEA/ONSI)

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Εξωτερικών

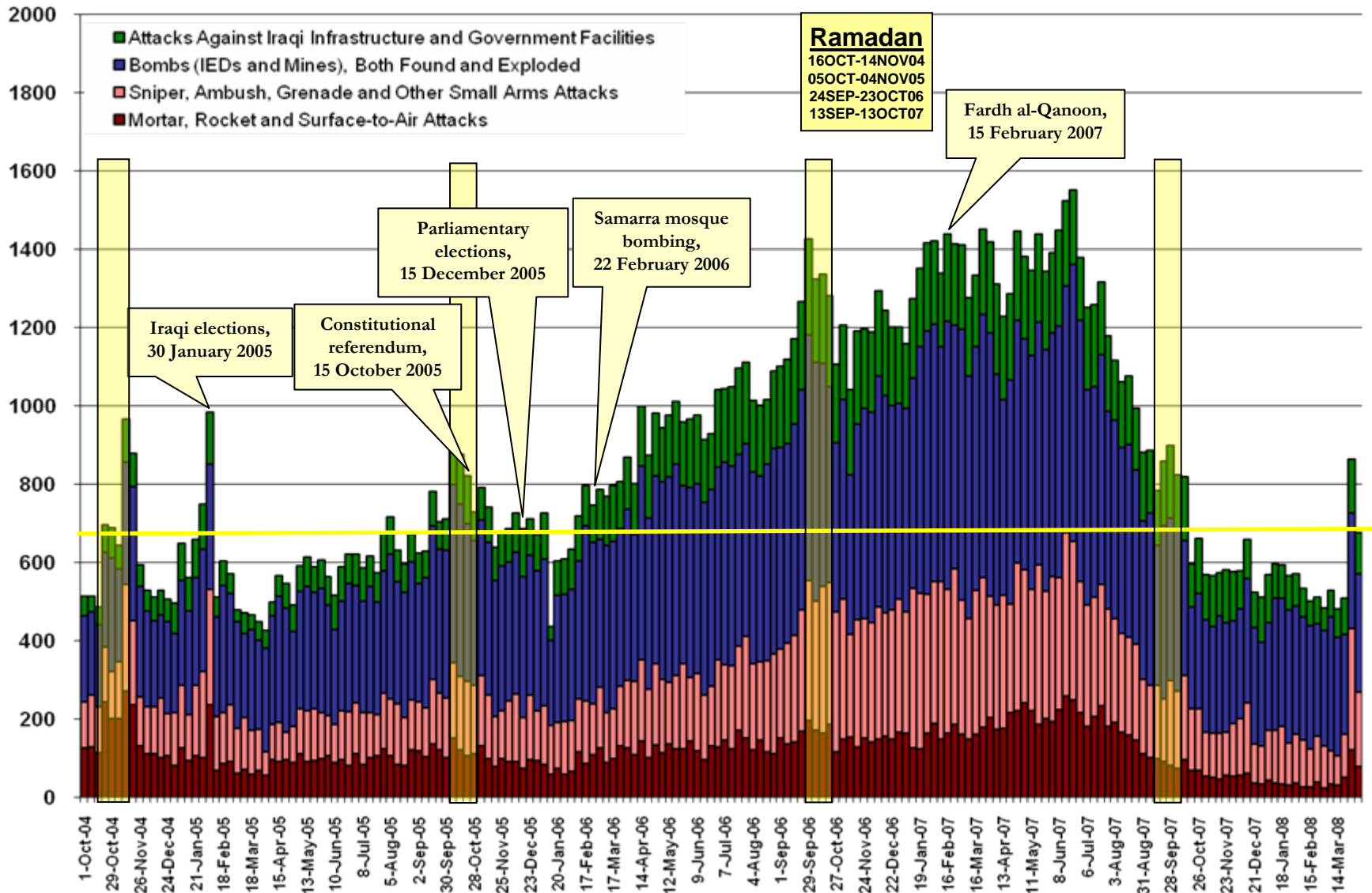
Bureau of Intelligence and Research (INR)

¹ Η CIA δεν υπάγεται σε κανένα υπουργείο. Αντίθετα έχει την ευθύνη εποπτείας του συνόλου της κοινότητας των πληροφοριών των ΗΠΑ. Για αυτό το λόγο και ο διοικητής της έχει το τίτλο DCI (Director of Central Intelligence).

Υπαγόμενες στο Υπουργείο Οικονομικών

Office of Terrorism and Financial Intelligence (TFI)

Weekly Security Incidents

Βιβλία

Ξένα

1. Abram N. Shulsky & Gary J. Schmitt, *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, 3rd edition, Potomac Books Inc, Washington D.C., 2002
2. Adam D.M. Svendsen, *Intelligence Cooperation and the War on Terror*, Routledge, New York, 2010
3. Ami Pedahzur, *The Israeli Secret Services & the Struggle against Terrorism*, Columbia University Press, New York 2010
4. Anonymous, *Through our Enemies Eyes*, Potomac Books, Washington, D.C., 2002
5. Ben Connable & Martin C. Libicki, *How Insurgencies End*, RAND, Santa Monica, 2010
6. Brian M. Jenkins, *Countering Al Qaeda*, RAND, Santa Monica, 2002
7. Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 2006
8. Bruce Hoffman, *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*, RAND, Santa Monica, 2004
9. Bruce R. Pirnie, Edward O'Connell, *Counterinsurgency in Iraq (2003-2006)*, RAND, Santa Monica, 2008
10. Bruno S. Frey, Edward Elgar, *Dealing with Terrorism – Stick or Carrot?*, Publishing Limited, Northampton, 2004
11. Charles Townshend, *Terrorism- A very small Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2002
12. CIA, *Guide to the Analysis of Insurgency*, πόλη έκδοσης άγνωστη, 2009

13. Daniel Byman, *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005
14. David H. Naylor, *Al Qaeda in Iraq*, Nova Science Publishers, New York, 2009
15. David J. Kilcullen, *Counterinsurgency*, Oxford University Press, Oxford, 2010
16. David J. Clark, *The Vital Role of Intelligence in Counterinsurgency Operations*, US Army War College, Carlisle Barracks, 2006
17. David J. Whittaker, *Terrorism: Understanding the Global Threat*, Pearson Education Limited, Edinburgh, 2002
18. David J. Whittaker, *The Terrorism Reader*, Routledge, New York, 2003
19. Devin R. Springer, James L. Regens, David N. Edger, *Islamic Radicalism & Global Jihad*, Georgetown University Press, Washington D.C., 2009
20. Eric V. Larson, Derek Eaton, Brian Nichiporuk, Thomas S. Szayna, *Assessing Irregular Warfare: a Framework for Intelligence Analysis*, RAND, Santa Monica, 2008
21. George Tenet, *At the Center of the Storm: My Years at the CIA*, Harper Collins Books, New York, 2007
22. George W. Bush, *Decision Points*, Crown Publishers, New York, 2010
23. Gordon W. Rudd, *Humanitarian Intervention: Assisting the Iraqi Kurds in Operation Provide Comfort, 1991*, Department of the Army, Washington D.C., 2004
24. Graeme C. S. Steven & Rohan Gunaratna, *Counterterrorism: A Reference Handbook*, ABC Clío, Santa Barbara, 2004
25. Hall Gardner, *American Global Strategy and the "War on Terrorism"*, Ashgate, Hampshire, 2005

26. Huseyin Durmaz, Bilal Sevinc, Ahmet Sait Yayla, Sıddık Ekici, *Understanding and responding to Terrorism*, Ios Press, Amsterdam, 2007
27. Ian O. Lesser, Bruce Hoffman, John Arquilla, David, Ronfeldt, Michele Zanini, *Countering the New Terrorism*, RAND, Santa Monica, 1999
28. James H. Lebovic, *Deterring International Terrorism and Rogue States: US national security policy after 9/11*, Routledge, New York, 2007
29. James J. F. Forest, *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives*, Volumes 1–3, Praeger Security International, Westport, 2007
30. James M. Lutz & Brenda J. Lutz, *Global Terrorism*, Routledge, 2nd edition, New York, 2008
31. James Risen, *State of War*, Free Press, New York, 2006
32. Jesse Russell, Ronald Cohn, *Operation Northern Watch*, Book on Demand Ltd, New York, 2012
33. Jesse Russell, Ronald Cohn, *Operation Southern Watch*, Book on Demand Ltd, New York, 2012
34. Kim Cragin & Scott Gerwehr, *Dissuading Terror Strategic Influence and the Struggle Against Terrorism*, RAND, Santa Monica, 2005
35. L. Paul Bremmer III, *My Year in Iraq: The Struggle to Build a Future of Hope*, Simon & Schuster, New York, 2006
36. Loch K. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, New York, 2007
37. Mark Lowenthal, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, Washington D.C, 2009
38. Mary Buckley & Rick Fawn, *Global Responses to Terrorism: 9/11, Afghanistan and beyond*, Routledge, New York, 2003

39. Michel Chossudovsky, *America's "War on Terrorism"*, Global Research, 2nd edition, Pincourt, 2005
40. Murray Williamson, *The Iraq War: An Elusive Victory*, Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2005
41. North Atlantic Treaty Organization, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, NATO Standardization Agency, 2010
42. North Atlantic Treaty Organization, *NATO Open Source Intelligence Handbook*, 2001
43. Ofira Seliktar, *The Politics of Intelligence and American Wars with Iraq*, Palgrave Macmillan, New York, 2008
44. Paul J. Smith, *The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-first Century*, M.E.Sharpe, New York, 2008
45. Paul Rogers, *Global Security and the War on Terror: Elite power and the illusion of control*, Routledge, New York 2008
46. Paul Todd & Jonathan Bloch, *Global Intelligence: The World's Secret Services Today*, Zed Books Ltd., London, 2003
47. Peter Gill, Stephen Marrin and Mark Phythian, *Intelligence Theory Key questions and debates*, Routledge, New York, 2009
48. Raphael F. Perl, "Terrorism, the Future, and U.S. Foreign Policy", Congressional Research Service, September 2001
49. Richard K. Betts, *Enemies of Intelligence: Knowledge and Power in American National Security*, Columbia University Press, New York, 2007
50. Richard S. Lowry, *The Gulf War Chronicles: A Military History of the First War with Iraq*, Iuniverse Star, New York, 2008
51. Robert J. Sternberg, *International Handbook of Intelligence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004

52. Robert M. Cassidy, *Counterinsurgency and the Global War on Terror: Military Culture and Irregular War*, Praeger Security International, Westport, 2006
53. Roger Z. George, James B. Bruce, *Analyzing intelligence : origins, obstacles, and innovations*, Georgetown University Press, Washington, D.C., 2008
54. Roman G. Golash, *Exploring Army Strategies to Defeat Islamic Terrorism*, ebook, (date unknown)
55. Samy Cohen, *Democracies at War against Terrorism: a Comparative Perspective*, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2008
56. Scott C. Monje, *The Central Intelligence Agency: A Documentary History*, Greenwood Press, Westport, 2008
57. Select Committee on Intelligence, *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessments on Iraq*, U.S. Senate, Washington, 2004
58. Steven K. O'Hern, *Intelligence Wars: Lessons from Bagdad*, Prometheus Books, New York, 2008
59. Steven Metz, *Learning from Iraq: Counterinsurgency in American Strategy*, Strategic Studies Institute, 2007
60. Thomas A. Johnson, *The War on Terrorism: A Collision of Values, Strategies and Societies*, CRC Press, Boca Raton, 2009
61. Thomas Copeland, *Fool me twice: intelligence failure and mass casualty terrorism*, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2007
62. Thomas E. Ricks, *Fiasco: The American Military Adventure in Iraq*, The Penguin Press, New York, 2006
63. Thomas R. Mockaitis & Paul B. Rich, *Grand Strategy in the War against Terrorism*, Frank Cass edition, London, 2003

64. Tom Lansford, Robert P. Watson, Jack Covarrubias, *America's War on Terror*, Ashgate, Hampshire, 2009
65. U.S. Department of State, *Patterns of Global Terrorism 2003*, Washington D.C., 2004
66. Walid Phares, *Future Jihad: Future Strategies Against America*, Palgrave Macmillan, New York, 2005
67. Walter L. Perry, John Gordon, *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*, RAND, Santa Monica, 2008
68. William A. Knowlton Jr., *The Surge: General Petraeus and the Turnaround in Iraq*, National Defence University Press, Washington D.C., 2010

Ελληνικά

69. Αλέξανδρος Σ. Κούτσης, *Μέση Ανατολή: Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, τόμος Α, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1992
70. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002*, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα, 2003
71. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο αιώνα*, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα, 2008

Άρθρα

Ξένα

72. Gabriel Weimann, "How modern terrorism uses the internet", στο *Special Report 116*, United States Institute of Peace, March 2004

73. Glen M. Segell, "Creating Intelligence: Information Operations in Iraq", στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, March 2009
74. Jessica Wolfendale, "Terrorism, Security, and the Threat of Counterterrorism", στο *Studies in Conflict & Terrorism*, Routledge, London, 2005
75. John P. Sullivan; James J. Wirtz, "Terrorism Early Warning and Counterterrorism Intelligence", στο *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, March 2008
76. Martin T. Bimfort, "A Definition of Intelligence", στο *Studies in Intelligence*, Vol. 2, No. 2 (Spring 1958)
77. Michael Warner, "Wanted: A Definition of 'Intelligence' ", στο *Studies in Intelligence*, Vol. 46, No. 3, 2002
78. Murphy Donovan, "Signals and Noise in Intelligence", δημοσιεύεται στο *Small Wars Journal*, August 2010
79. Paul Maddrell, "Failing Intelligence: U.S. Intelligence in the Age of Transnational Threats", στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, June 2009
80. Paul R. Pillar, Counterterrorism after Al Qaeda, στο *The Washington Quarterly*, January 2010
81. Ronald Crelinsten & Alex Schmid, "Western Responses to Terrorism: a Twenty-Five Year Balance Sheet", στο *Terrorism and Political Violence*, Volume 4, Issue 4, 1992
82. Seymour M. Hersh, "Selective intelligence: Donald Rumsfeld has his own special sources. Are they reliable?", στο *The New Yorker*, May, 2003
83. Thomas C. Bruneau, "Democracy and Effectiveness: Adapting Intelligence for the Fight Against Terrorism", στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, September 2008

84. Thomas Winston, “Intelligence Challenges in Tracking Terrorist Internet Fund Transfer Activities”, στο *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, June 2007

Ελληνικά

85. Ιωάννης Μάζης, «Τα αίτια της τρομοκρατίας και οι δυνατότητες αναίρεσης τους», στο *Γεωστρατηγική*, τεύχος 7 (Ιανουάριος- Απρίλιος 2005)

86. Μάριος Ευρυβιάδης, “Οι ‘νεοσυντηρητικοί’ των ΗΠΑ και ο πόλεμος στο Ιράκ”, στο *Γεωστρατηγική*, τ. 4, 2004